

Hallituksen esitys Eduskunnalle tulliselvitysrikoksia koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset tulliselvitysrikoksista. Näiden rikosten perustekomuotona olisi tulliselvitysrikos, johon syyllistyisi se, joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka antaa väärän tiedon sellaista velvollisuutta täyttäessään siten, että teko on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheuttoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin. Tulliselvitysrikoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta.

Rangaistussäännökset olisivat toissijaisia veropetos-, säännöstely- ja salakuljetusrikoksia sekä käteisrahan ilmoittamisrikkomusta koskeviin säännöksiin nähden.

Rikoksentehtäjä syyllistyisi törkeään tulliselvitysrikokseen, jos teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä, rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai rikos tehdään osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti. Teon arvioiminen törkeäksi edellyttäisi myös sitä, että tulliselvitysrikos on kokonaisuutena ar-

vostellen törkeä. Törkeästä tulliselvitysrikoksesta tuomittaisiin vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

Jos tulliselvitysrikos, huomioon ottaen oikeudettoman taloudellisen hyödyn vaaran vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä olisi tuomittava lievästä tulliselvitysrikoksesta sakkoon.

Tullilaisissa määrättäisiin sama seuraamus tullirikkomuksesta sille, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo tullilainsäädännön mukaisen ilmoitus- tai muun velvollisuuden, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta eikä teko ole rangaistava lievenä tulliselvitysrikoksena.

Törkeän tulliselvitysrikoksen selvittämistä varten voitaisiin myöntää lupa telekuunteluun, televalvontaan ja tekniseen kuunteluun. Kyseiseen rikokseen sovellettaisiin, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Lisäksi rikoslakiin siirrettäisiin eräitä muita maahantuontiin ja maastavientiin liittyviä rikoksia. Rikoslain 46 luvun otsikko ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset”.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 Johdanto.....	4
2 Nykytila.....	6
2.1 Tullilaitoksen asema ja tehtävät.....	6
Yleistä.....	6
Tullirikostorjunta.....	7
2.2 Tullilaitoksen tehtäviin liittyvä keskeinen rikoslainsäädäntö.....	7
2.3 Tullilainsäädännön keskeiset ilmoitusvelvollisuudet.....	9
Yleistä.....	9
Yleisilmoitus.....	10
Tullimenettelyyn asettaminen.....	10
Yksinkertaistetut menettelyt ja tullimenettelyn aikaiset ilmoitusvelvollisuudet.....	11
Hakemus- ja lupa-asiat sekä vakuuksista päättäminen.....	11
2.4 Tullilaitokselle annettaviin tietoihin liittyviä ongelmatapauksia.....	12
2.5 Oikeusvertailu.....	13
Ruotsi.....	13
EU:n lainsäädäntö.....	15
Yhteenveto.....	15
2.6 Nykytilan arviointi.....	15
Arvioinnin lähtökohdat.....	15
Säätelyn päämäärät.....	16
Säätelyn tarve ja hyväksyttävyys.....	16
Säätelyn tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen liittyvät haasteet.....	19
Vaihtoehtoiset keinot.....	20
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	21
3.1 Tavoitteet.....	21
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	22
Tulliselvityksrikoksen tunnusmerkistö ja erilaiset tekemuodot.....	22
Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus.....	23
Tiedonantovelvollisuuden rikkomisen vaikutukset.....	24
Rangaistusasteikot.....	24
Vastuun kohdentaminen ja oikeushenkilön rangaistusvastuu.....	25
Täytetty teko, yritys ja tehokas katuminen.....	26
Pakkokeinot.....	27
Lievät rikkomukset ja rajoitussäännös.....	31
Lainsäädäntötekniset kysymykset.....	32
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	32
4 Esityksen vaikutukset.....	33
5 Asian valmistelu.....	34

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	36
1 Lakiehdotusten perustelut	36
1.1 Rikoslaki	36
1.2 Tullilaki	45
1.3 Pakkokeinolaki	46
1.4 Laki vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta	46
1.5 Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta	46
1.6 Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta	46
1.7 Poliisilaki	46
2 Voimaantulo	46
3 Säättämisjärjestys	46
LAKIEHDOTUKSET	48
Laki rikoslain 46 luvun muuttamisesta	48
Laki tullilain 20 d ja 42 §:n muuttamisesta	50
Laki pakkokeinolain 5 a luvun muuttamisesta	51
Laki vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta annetun lain kumoamisesta	52
Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	53
Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ...	53
Laki poliisilain 31 a §:n muuttamisesta	54
LIITE	55
RINNAKKAISTEKSTIT	55
Laki rikoslain 46 luvun muuttamisesta	55
Laki tullilain 20 d ja 42 §:n muuttamisesta	59
Laki pakkokeinolain 5 a luvun muuttamisesta	60
Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta	62
Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta ...	63
Laki poliisilain 31 a §:n muuttamisesta	64

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Tulliselvitysrikosten säätämällä rangaistaviksi pyritäisiin ensisijaisesti valtion ja EU:n verotulojen suojaamiseen sekä estämään tavaroiden maahantuonti tai maastavienti kiellon tai ehdon vastaisesti. Taustalla ovat valtioneuvoston talousrikostutkinnan tehostaminen sekä rajaturvallisuuden ja tullivarmuuden lisääminen.

Sisäasiainministeriön asettama talousrikostutkinnan nykytilaa ja lainsäädännöllisiä kehittämistoimenpiteitä selvittänyt työryhmä on 23 päivänä kesäkuuta 2004 päivätysssä talousrikostorjuntaan vaikuttavan lainsäädännön kehittämistä koskevassa loppuraportissaan (sisäasiainministeriön julkaisusarja 36/2004) esittänyt selvitettäväksi, ovatko tullimenettelyyn liittyvät säännökset toimivia suhteessa rikostunnusmerkistöjen täyttymiseen, rikosvastuun kohdentamiseen ja tutkinnan kannalta välttämättömien pakkokeinojen riittävyteen. Työryhmän mukaan viranomaisten keinot puuttua Suomen ulkomaankauppaan ja Suomen kautta tapahtuvaan kauttakululiikenteeseen liittyvään vakavaan ja kansainväliseen rikollisuuteen ovat selvästi riittämättömät.

Valtioneuvosto on 23 päivänä syyskuuta 2004 hyväksynyt periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi vuosille 2004–2007 (sisäasiainministeriön julkaisusarja 44/2004), jossa yhtenä painopistealueena on rajaturvallisuuden ja tullivarmuuden ylläpitäminen. Ohjelman mukaan rajaliikenteeseen on kytkeytynyt vakavaa rikollisuutta, massarikollisuutta ja ei-toivottuja ilmiöitä, jotka ovat vaaraksi yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle sekä yhteiskuntarauhalle. Sellaisia ovat esimerkiksi huumausaineiden, savukkeiden ja alkoholin salakuljetus, alkoholin ja savukkeiden laitton kauppa, varastetun tavaran maastavienti ja kansalaisten turvallisuutta uhkaavien tavaroiden maahantuonti. Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan Schengenin ulkorajan rajanylityspaikoilla, Suomen itärajalla ja Suomenlahdella on pi-

dettävä korkea laittoman maahantulon, tullirikosten ja muun rajat ylittävän rikollisuuden paljastumisriskiä.

Valtioneuvosto on 9 päivänä helmikuuta 2006 tehnyt periaatepäätöksen talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 2006–2009. Kyseisen periaatepäätöksen mukaan rajat ylittävän talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjumiseen liittyvä lainsäädäntöhanke on muiden ohessa tulliselvitysrikoksen säätäminen rangaistavaksi vuoden 2008 aikana.

Valtioneuvosto on 8 päivänä toukokuuta 2008 hyväksynyt periaatepäätöksen sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi vuosille 2008–2011. Ohjelman mukaan tullivalvonnalla pyritään varmistamaan ulkomaanliikenteen ja -kaupan säännösten mukaisuus ja turvallisuus sekä ehkäisemään ja paljastamaan tullirikoksia. Painopistealueena on estää huumausaineiden, aseiden, säteilyvaaraa aiheuttavien aineiden sekä ihmisille ja ympäristölle vaarallisten tuotteiden laitton maahantuonti. Tullivalvontaa ja siihen liittyviä kohteellisia tarkastuksia on syytä kohdistaa tavaroihin, kuluneuvoihin ja matkustajiin Suomeen tulon ja Suomesta lähdön yhteydessä sekä tavaroiden osalta myös varastoinnin yhteydessä. Rajatarkastusten, rajavalvonnan sekä tullitarkastusten korkea taso ulkorajoilla ja rajanylitysliikenteen sujuvuus turvataan ehdotuksen mukaan riittävällä henkilöstöllä sekä kehittämällä tarkastusmenetelmiä ja -järjestelyjä. Tärkeää on myös tukea Venäjän viranomaisia. Ohjelman mukaan Schengenin vapaan liikkuvuuden alueella on tehtävä riskianalyyysiin perustuvia tullitarkastuksia sekä tehostettava ulkomaalaisvalvontaa ja sitä tukevaa rikostorjuntaa. Myös valmiutta palauttaa sisärajatarkastukset on pidettävä yllä. Rajavalvonnan, rajatarkastusten ja tullitarkastusten menetelmiä ja tekniikkaa sekä rajanylitysliikenteen sujuvuutta on esityksen mukaan tarkoitus kehittää. Sisärajoilla rajatarkastustoiminnan lopettamisesta johtuvia seurauksia voidaan kompensoida muun muassa etukäteen saatavilla matkustaja- ja lastitiedoilla

sekä tehostamalla viranomaisten toimintaa sisämaassa. Ohjelman mukaan on myös tarkistettava ne lainsäädännön puutteet, jotka estävät viranomaisia puuttumasta nykyistä tehokkaammin tilanteisiin, joissa tullille on tuonnin, viennin tai kauttakulkuliikenteen yhteydessä annettu väärää tietoa.

Tulliselvitysrikossääntelyä edellyttää myös markkinoiden häiriöttömyyden turvaaminen Euroopan unionin ja erityisesti Suomen alueella. Samaan aikaan tavoitteena olisi tasarvoisen kilpailutilanteen takaaminen kaikille toimijoille. Tarkoituksena olisi estää laillisen ulkomaankaupan järjestelmien hyväksikäyttö kansainvälisessä rikollisuudessa.

Säännöksillä pyrittäisiin myös tehostamaan kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa. Järjestäytyneiden rikollisryhmien toiminnassa esimerkiksi veropetoksilla ja rahapesulla on merkittävä rooli, mikä edellyttää puuttumista tullimenettelyjen väärinkäyttöön ja tavaroiden maahantuontiin virheellisillä asiakirjoilla. Terrorismin, erityisesti sen rahoituksen torjunta edellyttää myös tavara-liikenteen tehokkaampaa valvontaa. Valtakunnan turvallisuuteen liittyvistä näkökohdista voidaan nostaa esille myös vaarallisten aineiden kuljettamiseen ja maahantuontiin liittyvien rikosten ehkäiseminen.

Rangaistavaksi säädettäisiin tullilainsäädännön mukaisen ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen sekä väärän tai puutteellisen tiedon antaminen tulliviranomaiselle tällaista ilmoitusvelvollisuutta täytettäessä siten, että rikos on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheuttoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka tavarain maahantuonnin tai maastaviennin kiellon tai ehdon vastaisesti. Ilmoitusvelvollisuuksien laiminlyönti ja väärin tietojen antaminen tulliviranomaiselle on jo säädetty rangaistavaksi tullilain (1466/1994) 42 §:n 3 momentin mukaisena tullirikkomuksena. Tullirikkomuksesta voidaan määrätä ainoastaan sakkorangaistus. Ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyömisessä taikka väärin tai puutteellisten tietojen antamisessa voi kuitenkin olla kysymys myös toiminnasta, joka edellyttää ankarampaa moitearvostelua, esimerkiksi huomattavia fiskaalisia oikeuksia vaarantavasta toiminnasta

taikka suunnitelmallisista tai toistuvista teoista. Rangaistusasteikon tiukentamisen voidaan olettaa lisäävän kiellon ennalta ehkäisevää vaikutusta. Tullirikkomuksen rangaistusasteikko ei myöskään mahdollista vakavien rikosten tutkinnassa tarvittavien pakkokeinojen käyttöä. Pakkokeinovaltuuksien laajentaminen lisäisi kiinnijäämisriskiä ainakin jonkin verran.

Tullirikkomuksen ohella ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti tai väärin ja puutteellisten tietojen antaminen voi olla rangaistavaa esimerkiksi rikoslain 29 luvun 1–3 §:n mukaisena veropetoksena tai rikoslain 46 luvun mukaisena säännöstelyrikoksena tai saman luvun mukaisena salakuljetuksena. Voimassa olevista rangaistussäännöksistä huolimatta oikeuskäytännössä on ilmennyt, että näillä säännöksillä ei kyetä riittävästi puuttumaan kaikkiin sellaisiin tilanteisiin, joissa tavaroiden maahantuonnin tai maastaviennin yhteydessä rikotaan tiedonanto- tai ilmoitusvelvollisuus. Esimerkiksi veropetossäännökset voivat tulla sovellettaviksi vain, jos voidaan osoittaa veron välttämistarkoitus. Arvonlisäveron osalta tällaista välttämistarkoitusta ei välttämättä onnistuta näyttämään vielä maahantuonnin yhteydessä.

Tulliselvitysrikosten säätäminen edellyttäisi tullilain 42 §:n tullirikkomussäännöksen uudistamista siten, että 2 momenttiin lisättäisiin viittaus tulliselvitysrikoksiin. Säännöksen 3 momentin sanamuotoa esitetään uudistettavaksi, mutta rangaistavan menettelyn ala ei muuttuisi nykyisestä.

Rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä asetettiin tavoitteeksi keskittää kaikki vankeusuhkaiset rangaistussäännökset rikoslakiin. Tulliselvitysrikosten säätäminen yhteydessä rikoslain 46 lukuun ehdotetaan siirrettäväksi maahantuontiin ja maastaviennin liittyvät vientitavarain alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta annetun lain (524/1975) 1 §:n mukainen vientitavarain alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen, puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain (242/1990) 7 §:n mukainen puolustustarvikkeiden maastavientirikos sekä kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 9 §:n 2 momentin mukainen kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti, joista

kaikista voidaan määrätä rangaistukseksi vankeutta.

2 Nykytila

2.1 Tullilaitoksen asema ja tehtävät

Yleistä

Suomen tullilaitos on osa Euroopan unionin tullijärjestelmää. Euroopan yhteisön perustana on sen perustamissopimuksen eli Rooman sopimuksen 23 artiklan (entinen 9 artikla) mukaan kaikkea tavarakauppaa koskeva tulliliitto. Artiklan 1 kohdan mukaan tulliliitto merkitsee, että vienti- ja tuontitullit sekä kaikki vaikutukseltaan vastaavat maksut ovat kiellettyjä jäsenvaltioiden välillä ja että suhteessa kolmansiiin maihin toteutetaan yhteinen tullitariffi.

Tulliliitolla on yhteinen kolmansiiin valtioihin sovellettava tullitariffi ja muu yhteinen tullilainsäädäntö, joka korvaa pääosin yhteisön jäsenvaltioiden tullilainsäädännön. Yhteisön tullilainsäädännön perussäädöksiä ovat neuvoston asetus (ETY) N:o 2913/92 yhteisön tullikoodeksista (tullikoodeksi), komission asetus (ETY) N:o 2454/93 tietyistä tullikoodeksin soveltamista koskevista säännöksistä (soveltamisasetus) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen sekä neuvoston asetus (ETY) N:o 918/83 yhteisön tullittomuusjärjestelmän luomisesta (tullittomuusasetus) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat 23 päivänä huhtikuuta 2008 antaneet asetuksen (EY) N:o 450/2008 yhteisön tullikoodeksista (jatkossa uudistettu tullikoodeksi). Uuden koodeksin soveltamisaikataulu on määritelty 188 artiklassa.

Tulliliittoon kuuluvien valtioiden välisillä sisärajoilla ei tavaroiden vapaan liikkuvuuden vuoksi ole tullimuodollisuuksia. Tavaroiden vapaa liikkuminen koskee sekä Euroopan yhteisön alueella valmistettuja tavaroita että yhteisön alueelle tullattuja kolmansissa valtioissa valmistettuja tavaroita. Tulliliiton ulkorajoilla suoritetaan tullivalvontaa koko yhteisön lukuun. Suomen tullilaitoksen tehtävänä on valvoa Suomen kautta yhteisön jäsenvaltioihin suuntautuvaa tavaraliikennettä. Kun tavaroita ei toiseen jäsenvaltioon vie-

täessä enää alisteta vientikontrolliin, on tuonti- ja vientitoiminnan valvonnan yhteisön ulkorajoilla oltava tehokasta. Euroopan unionin ulkorajojen lisäksi tullilaitoksella on toimipaikkoja sisärajalalla ja sisämaassa, koska se vastaa sisäkaupan ja -liikenteen tullivalvonnasta ja tutkinnasta Euroopan unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi.

Uudistetun tullikoodeksin 2 artiklan mukaan tulliviranomaiset vastaavat ensisijaisesti yhteisön kansainvälisen kaupan valvonnasta ja edistävät näin hyvän kauppatavan mukaista ja avointa kauppaa, sisämarkkinoiden ulkoisen ulottuvuuden, yhteisen kauppapolitiikan ja yhteisön muiden kauppaan liittyvien yhteisten politiikkojen täytäntöönpanoa sekä toimitusketjujen yleistä turvallisuutta. Tulliviranomaisten on suoritettava toimenpiteet, joiden tavoitteina on erityisesti a) suojella yhteisön ja sen jäsenvaltioiden taloudellisia etuja, b) suojella yhteisöä hyvän kauppatavan vastaiselta ja laittomalta kaupalta ja samalla tukea laillista liiketoimintaa, c) taata yhteisön ja siellä asuvien henkilöiden turvallisuus ja ympäristönsuojelu tarvittaessa läheisessä yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa sekä d) pitää yllä asianmukaista tasapainoa tullivalvonnan ja laillisen kaupan helpottamisen välillä.

Tullilaitoksesta annetun lain (228/1991) 2 §:n mukaan tullilaitos vastaa muun muassa maahan tuotavien ja maasta vietävien tavaroiden ja ulkomaanliikenteen tullivalvonnasta ja muista tullitoimenpiteistä sekä tulli- ja valmisteverotuksesta sen mukaan kuin niistä erikseen säädetään. Momentissa tarkoitettua kansallista erityislainsäädäntöä on paljon. Tullilaitoksen tehtävänä on myös järjestää tullivalvonta laittoman tuonti- ja vientitoiminnan estämiseksi ja estää muun ohessa huumausaineiden, ampuma-aseiden ja -tarvikkeiden, vaarallisten teräaseiden, uhanalaisten eläin- ja kasvilajien laitton tuonti, eläin- ja kasvitautien leviäminen, kansallisten kulttuuriaarteiden vienti ja rahanpesu. Tullilaitos valvoo myös yhdessä muiden viranomaisten kanssa vaarallisia aineita kuten räjähteitä ja ammuksia koskevien säännösten ja määräysten noudattamista. Laitoksen tehtävänä on valvoa ydinaineita ja muita säteilyvaaran aiheuttavia aineita koskevien määräysten noudattamista tavaroiden maahantuon-

nin ja maastaviennin yhteydessä. Tullivalvonnalla pyritään myös estämään ympäristövaarallisten radioaktiivisten ja säteilevien aineiden, romun ja jätteiden tuonti Suomeen. Tullilaitos myös valvoo puolustustarvikkeiden maastavientiä ja kauttakuljetusta.

Tullirikostorjunta

Tullilaitos on toimivaltainen tutkimaan sen toiminnan yhteydessä esiin tulleet rikosepäilyt. Euroopan yhteisön lainsäädäntö ei rajoita esitutkintaviranomaisen toimivaltaa, kun on syytä epäillä tullirikoksen tapahtuneen. Tullilaitos on toimivaltainen tutkimaan kaikki ulkomaankaupassa ja -liikenteessä tapahtuneiksi epäillyt tullirikokset siitä riippumatta, onko rikottu kansallista vai yhteisön lainsäädäntöä. Tullilaitos voi tutkia yhteisöläinsäädännön mukaisten kieltojen ja rajoitusten rikkomiset myös silloin, kun kysymyksessä on tuonti yhteisön alueelta tai vienti sinne.

Tullilain 43 §:ssä säädetään tullirikosasian tutkinnasta. Pykälän 1 momentin mukaan tullirikosasiaa tutkittaessa noudatetaan esitutkinnasta ja pakkokeinoista erikseen annettujen säännösten lisäksi tullilain säännöksiä. Tullirikoksella tarkoitetaan tullilain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan rikosta, joka käsittelee sen lain tai muun lain säännösten, joiden noudattamisen valvonta tai täytäntöönpano on tullilaitoksen tehtävänä, taikka näiden nojalla annettujen säännösten tai määräysten rikkomisen samoin kuin rikoslain 46 luvussa tarkoitettua laitonta tuontitavaraan ryhtymistä, sellaista rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua kätkemisrikosta ja muutakin sellaista säännösten rikkomista, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia tai maastavientiä. Rikoslain 32 luvun muuttamisen vuoksi tullilain 3 §:n 1 momentin 5 kohdan muuttamista valmistellaan tullilain muuttamisen yhteydessä.

Tullimiehellä on tulliviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus ryhtyä tutkintatoimenpiteisiin ja käyttää pakkokeinoja kuin poliisimiehellä poliisiviranomaisen toimittamassa esitutkinnassa (tullilain 43 §:n 2 momentti). Esitutkintaa ja pakkokeinoja koskevat keskeiset säädökset ovat esitutkintalaki (449/1987) ja pakkokeinolaki (450/1987). Tullilain 20 b–20 i §:ssä on eri-

tyissäännöksiä tulliviranomaisten käytössä olevista pakkokeinoista.

Tullilaitos suuntaa valvontaa ja tarkastuksia todennäköisiin salakuljetuslähettyksiin, jotka valikoituvat kansainvälisen tiedustelutoiminnan ja muiden kansainvälisten yhteyksien sekä riskianalyyysien avulla. Tarkastuksissa käytetään apuna muun ohessa huume-koiria ja erilaisia teknisiä laitteita. Rikostutkinnan lisäksi tullilaitos antaa oikeus- ja virka-apua sekä osallistuu kansainvälisiin valvontaoperaatioihin.

Vuonna 2007 tullilaitoksen tietoon tuli 4 620 epäiltyä rikosta. Rikoksesta epäiltyjä henkilöitä oli yhteensä 4 608. Tutkitut rikokset olivat lähinnä veropetosrikoksia, alkoholipitoisen aineen salakuljetusrikoksia, teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavia rikoksia, huume- ja lääkerikoksia, dopingrikoksia, ampuma-aserikoksia ja liikenne-rikoksia. Vuonna 2007 tuli tutki 120 talousrikoksiksi luokiteltua rikosta, jotka olivat pääasiassa immateriaalirikoksia, törkeinä veropetoksina ja veropetoksina käsiteltäviä savukkeiden laittomia tuonteja sekä ammattimaisia tai tavanomaisia alkoholipitoisen aineen salakuljetuksia.

2.2 Tullilaitoksen tehtäviin liittyvä keskeinen rikoslainsäädäntö

Tullilain 42 §:n 3 momentin mukaan se, joka tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta laiminlyö tullilainsäädännön mukaisen ilmoittamis- tai muun velvollisuuden taikka muuten rikkoo sanottuja säännöksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla ole säädetty ankarampaa rangaistusta, tullirikkomuksesta sakkoon.

Rikoslain 16 luvun 8 §:ssä säädetään rangaistavaksi väärän todistuksen antaminen viranomaiselle. Pykälän 1 momentin mukaan se, joka antaa viranomaiselle oikeudellisesti merkityksellisen totuudenvastaisen kirjallisen todistuksen tai siihen rinnastettavan teknisen tallenteen taikka laadittuaan sellaisen todistuksen tai tallenteen antaa sen toiselle sanottuun tarkoitukseen käytettäväksi, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rikoslain 16 luvun 8 §:n 2 momentissa rangaistavuus ulotetaan koskemaan eräiden tahojen antamia totuudenvastaisia suullisia tietoja. Väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle tuomitaan myös viranomaisen erityisen valvonnan alaisen toiminnan harjoittaja taikka tämän edustaja tai palveluksessa oleva henkilö tai valvottavan yhteisön tiilitarkastaja, joka lakiin perustuvan tarkastuksen yhteydessä tai lakiin perustuvaa ilmoitusvelvollisuutta muuten täyttäessään antaa valvovalle viranomaiselle oikeudellisesti merkityksellisen totuudenvastaisen suullisen tiedon.

Rikoslain 29 luvun 1—3 §:ssä säädetään rangaistaviksi veropetos, törkeä veropetos ja lievä veropetos. Veropetokseen syyllistyy luvun 1 §:n mukaan se, joka 1) antamalla viranomaiselle verotusta varten väärän tiedon veron määräämiseen vaikuttavasta seikasta, 2) salaamalla verotusta varten annetussa ilmoituksessa veron määräämiseen vaikuttavan seikan, 3) veron välttämistarkoituksessa laiminlyömällä verotusta varten säädetyn velvollisuuden, jolla on merkitystä veron määräämiselle, tai 4) muuten petollisesti aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa veron määräämättä jättämisen tai sen määräämisen liian alhaiseksi taikka veron aiheuttoman palauttamisen. Rangaistukseksi tuomitaan sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta.

Rikoslain 29 luvun 2 §:n mukaan huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu tai rikoksen erityinen suunnitelmallisuus voi kokonaisarvostelun perusteella tehdä veropetoksen törkeäksi. Törkeästä veropetoksesta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Luvun 3 §:n mukaan kysymyksessä on lievä veropetos, jos veropetos, huomioon ottaen tavoitellun taloudellisen hyödyn määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Lievästä veropetoksesta voi määrätä vain sakkoa.

Väärien tai puutteellisten tietojen antamista taikka tietojen antamisen laiminlyömistä voi liittyä myös säännöstely- ja salakuljetusrikoksiin. Rikoslain 46 luvun 1 §:ssä säädetään säännöstelyrikoksena rangaistavaksi se, että rikotaan tai yritetään rikkoa pykälässä mainituissa laeissa tai muissa velvoitteissa säädettyä tai mainittujen säädösten nojalla an-

nettua säännöstelymääräystä. Rangaistusseuraamukseksi on säädetty sakko tai enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Luvun 2 §:ssä säädetään tekotavoista, jotka kokonaisarviointin perusteella saattavat tehdä säännöstelyrikoksen törkeäksi. Siitä tuomitaan vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään neljä vuotta. Kysymys on tuolloin säännöstelyrikoksesta, jolla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, joka on omiaan jollakin alueella tai koko maassa aiheuttamaan huomattavaa vaaraa väestön toimeentulolle, yhteiskunnan taloudelliselle toiminnalle tai maan taloudelliselle puolustusvalmiudelle tai joka tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Rikoslain 46 luvun 3 §:n mukaan säännöstelyrikos on sakolla rangaistava lievä säännöstelyrikos, jos teko on huomioon ottaen tavoitellun hyödyn määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Salakuljetusrikokset säädetään rangaistaviksi rikoslain 46 luvun 4 ja 5 §:ssä. Salakuljetukseen syyllistyy 4 §:n 1 momentin mukaan se, joka ilman asianmukaista lupaa taikka muuten tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Rangaistukseksi tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Pykälän 2 momentissa säädetään salakuljetuksena rangaistavaksi eräät eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen liittyvät tapaukset. Rikoslain 46 luvun 5 §:n mukaan salakuljetus on sakolla rangaistava lievä salakuljetus, jos salakuljetus, huomioon ottaen tavaranto arvo tai määrä tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Tullilaitoksen toimintaan liittyvä rangaistussäännös on vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta annetussa laissa (524/1975). Mainitusta rikoksesta on lain 1 §:n mukaan tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi se, joka ilmoittaa tai ilmoituttaa vientitavaran alkuperää koskevan todistuksen antamiseen oikeutetulle Suomen viranomaiselle tai muulle toimielimelle väärän tiedon tavaranto alkuperästä hankkiakseen tältä tullietuuskohtelun tai muun vastaavan etuus-

kohtelun saamiseksi vieraassa valtiossa tarvittavan todistuksen tavaran alkuperästä taikka joka tavaraa Suomesta vieraaseen valtioon vietäessä ilmoittaa tai ilmoituttaa tuon valtion viranomaiselle väärän tiedon tavaran alkuperästä tulli- tai muun vastaavan etuuskohdelun saamiseksi siinä valtiossa.

Tullilaitoksen toimialaan liittyvät myös rikoslain 44 luvun 5 §:n lääkerikos sekä rikoslain 44 luvun 6—8 §:n dopingrikokset. Kysyisissä säännöksissä on säädetty rangaistavaksi lääke- ja dopingaineiden laitton maahantuonti. Alkoholilain luvaton maahantuonti on tällä hetkellä rangaistavaa alkoholilain (459/1968) 82—83 §:n mukaisena alkoholipitoisen aineen salakuljetuksena (alkoholirikoksia koskevia säännöksiä on ehdotettu muutettavaksi, ks. HE 84/2008 vp).

Maahantuontia ja siten tullin toimialaa koskee myös Euroopan yhteisön rajan yli kuljettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain (653/2007) 9 §:n mukainen käteisrahan ilmoittamisrikkomus. Säännöksen mukaan käteisrahan ilmoittamisrikkomuksesta tuomitaan se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tehdä kirjallisen ilmoituksen käteisrahan kuljettamisesta vähintään 10 000 euron verran EU-alueelle tai sieltä pois tai antaa sellaisen ilmoituksen vaillinaisena tai virheellisenä, ellei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta. Käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden rikkominen voi täyttää rikoslain 32 luvun 1 §:n kätkemisrikkoksen tai rikoslain 32 luvun 6 §:n rahansururikoksen tunnusmerkistön.

Tullilaitoksesta annetun lain 2 §:n 2 momentin mukaan tullilaitos huolehtii ulkomaankaupan tilastoinnista sekä muusta toimialaansa kuuluvasta tilastoinnista. Valtion viranomaisten tilastojen laatimista koskee tilastolaki (280/2004), jonka 25 §:ssä säädetään tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta. Tiedonantovelvollinen, joka tahallaan laiminlyö siinä laissa tarkoitettujen tietojen antamisen, on tuomittava tilastolaissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden täyttämättä jättämisestä sakkoon. Tiedonantovelvollinen, joka tahallaan antaa väärän tiedon tai ilmoituksen siinä laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi, on tuomittava tilastoa koskevan väärän tiedon antamisesta sakkoon. Jos rikkomusta on pidettävä kokonaisuudes-

saan ilmeisen vähäisenä, asianomainen viranomaisvoima voi jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikkoneen saattamiseksi syytteen.

2.3 Tullilainsäädännön keskeiset ilmoitusvelvollisuudet

Yleistä

EU:n ulkopuolelta tuotu tavara on tulliselvitettävä. Tavara esitetään tullille ja selvitetään heti tai siitä tehdään yleisilmoitus, joka sisältää tavaran yksilöimiseksi tarvittavat tiedot. Tavara on tulliselvitettävä merikuljetusten osalta 45 päivän kuluessa yleisilmoituksen antamisesta tai muiden kuljetusmuotojen osalta 20 päivän kuluessa. Tulliselvitysmuotoja on useita, joista tavallisimmin on tavaran asettaminen tullimenettelyyn. Tavara asetetaan tullimenettelyyn tulli-ilmoituksella kirjallisesti, tavallisesti SAD-lomakkeella (joka on hallinnollinen yhtenäisasiakirja) tai sähköisesti. Tullimenettelyistä yleisin on tavaran luovuttaminen vapaaseen liikkeeseen. Jos kysymyksessä on käteisasiakas, luovuttamisen edellytyksenä on, että tavarasta kannettavat tullit ja muut tuontiverot on maksettu. Tullin rekisteröidylle asiakkaalle, joka on asettanut vakuuden maksettavista veroista, tavara voidaan luovuttaa jo ennen kannettavien tuontiverojen maksua. Kun tavara on jossain EU-maassa tulliselvitetty ja luovutettu vapaaseen liikkeeseen, sitä voi käyttää ja kuljettaa yhteisössä rajoituksitta. Vastaavasti viejän tai hänen edustajansa on ilmoitettava yhteisön tullialueelta niin sanottuihin kolmansiin maihin vietäväksi tarkoitetut yhteisötavarat asetettavaksi vientitullimenettelyyn. Yhteisötavara on asetettava vientimenettelyyn, jotta tulliviranomainen voi määrittää, mitkä vientisäännökset ja -määräykset koskevat kyseistä tavaraa ja miten niitä on tavarannäytteenä sovellettava. Nämä säännökset ja määräykset voivat koskea esimerkiksi vientitullia tai muuta vientimaksua, tullipalautusta tai -peruutusta, vientitukea, vientilupaa tai muuta vientirajoitusta. Vietävästä tavarasta tulee pääsääntöisesti antaa tulli-ilmoitus. Tulli-ilmoituksen voi antaa SAD-lomakkeella heinäkuuhun 2009 asti. Sen jälkeen tulli-ilmoitus on annettava sähköisesti.

Yleisilmoitus

Voimassa olevan tullikoodeksin 40 artiklan mukaan henkilön, joka on tuonut tavarat yhteisön tullialueelle, tai tapauksen mukaan henkilön, joka on ottanut vastatakseen tavaroiden kuljetuksesta yhteisön tullialueelle tuonnin jälkeen, on esitettävä tavarat tullille muuhun saavuttua tullitoimipaikkaan taikka muuhun tulliviranomaisten osoittamaan tai hyväksymään paikkaan. Tavarosta, jotka on esitetty tullille 40 artiklan mukaisesti, on tehtävä lähtökohtaisesti yleisilmoitus (43 artikla). Yleisilmoitus on tehtävä heti, kun tavarat on esitetty tullille. Tulliviranomaiset voivat kuitenkin sallia ilmoituksen tehtäväksi viimeistään ensimmäisenä tavaroiden esittämistä tullille seuraavana työpäivänä. Yleisilmoitus on tehtävä tulliviranomaisten vahvistaman mallin mukaisella lomakkeella (44 artikla). Tulliviranomaiset voivat kuitenkin sallia yleisilmoituksina käytettävän kaikkia kaupallisia tai hallinnollisia asiakirjoja, jotka sisältävät tavaroiden tunnistamiseksi tarvittavat tiedot. Yleisilmoituksen on velvollinen tekemään: a) henkilö, joka on tuonut tavarat yhteisön tullialueelle, tai tapauksen mukaan henkilö, joka on ottanut vastatakseen tavaroiden kuljetuksesta yhteisön tullialueelle tuonnin jälkeen; taikka b) henkilö, jonka nimissä a alakohdassa tarkoitetut henkilöt ovat toimineet. Tullille esitetyille muille kuin yhteisötavaroille on osoitettava muille kuin yhteisötavaroille sallittu tulliselvitysmuoto (48 artikla). Tarkempia säännöksiä voimassa olevan tullikoodeksin mukaisesta yleisilmoituksesta on soveltamisasetuksen 183–184 artikloissa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 648/2005 ja komission asetuksen (EY) N:o 1875/2006 perusteella jokaisesta EU:n alueelle tulevasta kuormasta tulee 1.7.2009 alkaen antaa tieto tullille sähköisessä muodossa jo ennen kuin tavara on saapunut satamaan, lentokentälle tai rajanylityspaikalle. Sama koskee myös EU:n alueelta poistuvia kuormia. Yleisilmoitukseen on liitettävä niin sanotut turvatiedot, joiden perusteella tullilla on mahdollisuus puuttua turvallisuusriskeihin entistä paremmin jo ennen tavaroiden saapumista tai vientiä.

Uudistetun tullikoodeksin 4 artiklassa yleisilmoitus määritellään toimeksi, jolla henkilö ilmoittaa määrämudossa ja säädettyllä tavalla ennen tapahtumaa tai sen yhteydessä tulliviranomaisille, että tavaroita tuodaan yhteisön tullialueelle tai viedään sieltä. Yhteisön tullialueelle tuoduista tavaroista on tehtävä pääsääntöisesti saapumisen yleisilmoitus (87 artikla). Saapumisen yleisilmoitus on tehtävä sähköistä tietojenkäsittelymenetelmää käyttäen (88 artikla). Kaupallisia, satama- tai kuljetustietoja voidaan käyttää, jos ne sisältävät saapumisen yleisilmoituksessa vaadittavat tiedot. Tulliviranomaiset voivat poikkeustapauksissa hyväksyä paperilla tehtävät saapumisen yleisilmoitukset sillä edellytyksellä, että niihin sovelletaan samaa riskinhallinnan tasoa kuin sähköistä tietojenkäsittelymenetelmää käyttäen tehtyihin saapumisen yleisilmoituksiin ja että vaatimukset, jotka koskevat tällaisten tietojen vaihtoa muiden tullitoimipaikkojen kanssa, voidaan täyttää. Saapumisen yleisilmoituksen on velvollinen tekemään henkilö, joka tuo tavarat yhteisön tullialueelle tai joka ottaa vastatakseen niiden kuljetuksesta sinne.

Tavaroiden saavuttua yhteisön tullialueelle jonkun uudistetun tullikoodeksin 95 artiklassa luetelluista henkilöistä on esitettävä ne viipymättä määrättyssä tullitoimipaikassa tai muussa tulliviranomaisten määräämässä tai hyväksymässä paikassa tai vapaa-alueella. Tavarat esittävän henkilön on viitattava tavaroista aiemmin tehtyyn saapumisen yleisilmoitukseen tai tullilmoitukseen.

Tullimenettelyyn asettaminen

Tullikoodeksin 59 artiklan mukaan kaikista johonkin tullimenettelyyn asetettaviksi aiotuista tavaroista on tehtävä kyseistä tullimenettelyä koskeva ilmoitus eli tullilmoitus. Tullikoodeksin 61 artiklan mukaan tullilmoituksen voi tehdä joko kirjallisesti, sähköisesti automaattisen tietojenkäsittelyn kautta, suullisesti tai muulla tavalla, jolla tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että matkustaja tullialueelle tullessaan kulkee tullitoimipaikassa vihreää kaistaa pitkin. Vastaanottamiensa tullilmoitusten tutkimiseksi tulliviranomaiset voivat tarkastaa ilmoitusasiakirjat, muut asiaan liittyvät asiakirjat ja tavarat (68

artikla). Jos edellytykset tavaroiden asettamiselle kyseiseen tullimenettelyyn täyttyvät ja tavaroihin ei kohdistu kieltoja eikä rajoituksia, tullin on luovutettava tavarat heti, kun ilmoituksessa annetut tiedot on tarkastettu tai hyväksytty tarkastamatta (73 artikla). Tarkempia säännöksiä voimassa olevan tullikoodeksin mukaisesta niin sanotussa tavanomaisessa menettelyssä annettavasta tullilmoituksesta on soveltamisasetuksen I osan VII osastossa (198–238 artiklat).

Tulli-ilmoituksen antamisvelvollisuudesta säädetään uudistetun tullikoodeksin 104 artiklassa, jonka mukaan kaikista tavaroista, jotka on tarkoitus asettaa johonkin tullimenettelyyn, vapaa-alueenmenettelyä lukuun ottamatta, on tehtävä kyseistä tullimenettelyä koskeva tulli-ilmoitus. 108 artiklan mukaan tulli-ilmoituksissa on annettava kaikki tiedot, jotka tarvitaan tavaroille ilmoitettavaa tullimenettelyä koskevien säännösten soveltamiseksi. Sähköistä tietojenkäsittelymenetelmää käyttäen tehdyissä tulli-ilmoituksissa on oltava sähköinen allekirjoitus, tai ne on vahvistettava muulla tavoin. Paperimuodossa olevat ilmoitukset on allekirjoitettava.

Yksinkertaistetut menettelyt ja tullimenettelyn aikaiset ilmoitusvelvollisuudet

Tullimuodollisuuksien helpottamiseksi tavaranhaltijalla on mahdollisuus niin sanottujen yksinkertaistettujen menettelyiden käyttöön. Yksinkertaistettujen menettelyiden käyttö edellyttää tulliviranomaiselta saatavaa lupaa. Tulli-ilmoitus voidaan antaa virallisen asiakirjan ohella muullakin asiakirjalla, esimerkiksi kauppalaskulla tai kuljetusasiakirjalla, jos se kyseistä tullimenettelyä koskevissa säännöksissä sallitaan. Vähimmäisedellytyksenä on tällöin se, että asiakirja sisältää kaikki tullimenettelyyn asettamiseksi vaadittavat tiedot. Ilmoitus voidaan antaa myös siten, että siitä puuttuu jokin tieto tai asiakirja edellyttäen, että sitä myöhemmin täydenneään tällä tiedolla tai asiakirjalla. Tällöin edellytetään usein vakuuden asettamista. Tavaranhaltijalla on myös mahdollisuus ilmoittaa tavarat menettelyyn merkitsemällä tavarat kirjanpitoonsa niiden saavuttua hänen tiloihinsa. Tästä ilmoittamistavasta käytetään nimeä kotitullausmenettely. Kirjanpitoon teh-

tävä merkintä voidaan myös korvata millä tahansa muulla tulliviranomaisten määräämällä, vastaavat takeet antavalla muodollisuudella. Tavaranhaltijan on kotitullausmenettelyssä annettava säädetyn ajan kuluessa täydentävä ilmoitus menettelyyn asettamisesta. Tarkempia säännöksiä voimassa olevan tullikoodeksin mukaisista niin sanotuissa yksinkertaistetuissa menettelyissä annettavasta tulli-ilmoituksesta on soveltamisasetuksen I osan IX osastossa (253–289 artiklat).

Hakemus- ja lupa-asiat sekä vakuuksista päättäminen

Tullilainsäädännön keskeisimmät hakemus- ja lupa-asiat liittyvät valtuutetun aseman saamiseen, yksinkertaistettuihin menettelyihin, taloudellisesti vaikuttaviin tullimenettelyihin, joista yleisimpänä voidaan pitää tullivarastointimenettelyä, sekä passitukseen. Passitusta koskevia tarkempia määräyksiä on soveltamisasetuksen II osan II osastossa eli 309–495 artikloissa. Lupa-asioita on paljon, ja tässä yhteydessä on syytä mainita vain lupa-asiat, jotka liittyvät vakuuksista päättämiseen.

Tullikoodeksi, soveltamisasetus ja tullittomuusasetus sisältävät suuren joukon erilaisia tilanteita, joissa tullivelalle tai tullivastuulle edellytetään vakuutta. Säännökset vakuudesta tullivelan maksamiseksi ovat voimassa olevan tullikoodeksin 189–200 artiklassa ja uudistetun tullikoodeksin 56–65 artikloissa.

Yleisin vakuutta edellyttävä tilanne syntyy, kun tuontitullien alainen tavara asetetaan johonkin tullimenettelyyn. Käteisasiakkaat antavat tullivastuuta vastaavan niin sanotun yksittäisvakuuden. Vakuutena on tällöin pääsääntöisesti tullin kassaan tehdyn panttaussitoumuksen käteispanntti. Esimerkkinä asioista, joihin saattaa liittyä vakuuksia koskevaa oikeudettoman taloudellisen hyödyn tavoittelua, voidaan mainita rekisteröidyn luottoasiakkaan-statuksen saamista koskeva hakemusasia. Rekisteröidyn asiakkaan asema edellyttää yleisvakuutta tullivelasta, joten näille voidaan luovuttaa tavara vapaaseen liikkeeseen, vaikka tullivelkaa ei ole maksettu. Rekisteröidyn asiakkaan yleisvakuuden on tarkoitus kattaa koko tullivelka. Vakuuden suuruus määritellään käytännössä siten,

että asiakkaan keskimääräisen tullivelan ja -vastuun määrää verrataan asiakkaan taloudelliseen tilanteeseen. Lisäksi otetaan huomioon muun muassa asiakkaan maksuhäiriöt ja -tapa, yrityksen tulevaisuudensuunnitelmat sekä tullilaskutuksen kausivaihtelu. Rekisteröidyn luottoasiakkaan-statusta hakeva voi erehdyttää tulliviranomaista ilmoittamalla virheellisiä tai puutteellisia tietoja tai jättämällä antamatta tietoja siten, että tämä määrää vakuuden liian alhaiseksi. Hakijan toiminta saattaa täyttää petoksen tunnusmerkistön, mutta tapauksissa saattaa ilmetä tekijän tarkoitusta koskevia näyttöongelmia.

2.4 Tullilaitokselle annettaviin tietoihin liittyviä ongelmatapauksia

Tullilaitokselle voidaan antaa tavaroiden maahantuonnin ja maastaviennin yhteydessä puutteellisia tai virheellisiä tietoja useassa eri tarkoituksessa. Tarkoituksena voi olla esimerkiksi arvonlisäveron osittainen välttäminen. Arvonlisäverokohtelun kannalta merkitystä on esimerkiksi tavarantoimittajan määränpäättä, laatua, määrää ja arvoa koskevilla tiedoilla.

Arvonlisäverolain (1501/1993) 6 lukuun sisältyvässä 70 §:ssä säädetyissä tilanteissa Euroopan yhteisön ulkopuolelta vietävien tavaroiden myynti on vapautettu arvonlisäverosta. Tavaroiden tuonnista Euroopan yhteisön ulkopuolelta Suomeen on suoritettava veroa arvonlisäverolain 9 luvun mukaisesti. Tuotessa tavaraa maahan arvonlisäverovelvollinen on arvonlisäverolain 86 b §:n mukaan tullikoodeksin 4 artiklan 18 kohdassa tarkoitettu tavaranhaltija. Arvonlisäverolain 160 §:n mukaan tullilaitos vastaa maahantuotujen tavaroiden verotuksesta ja sen valvonnasta. Arvonlisäverolain 10 luvussa säädetään verovelvollisen oikeudesta vähentää kotimaasta, Euroopan yhteisöstä tai yhteisön ulkopuolelta ostamansa tavarantoimittajan hintaan sisältyvä arvonlisävero silloin, kun hankinta tapahtuu verollista liiketoimintaa varten. Arvonlisäverolain 12 lukuun sisältyvän 131 §:n mukaan ulkomaankaupan yhteydessä elinkeinonharjoittajalla on oikeus saada palautuksena muun muassa Euroopan yhteisön ulkopuolelta vietävän tavarantoimittajan hankintaan sisältyvä arvonlisävero vastaavassa laajuudessa kuin verollista liiketoimintaa varten hankitun tavarantoimittajan hankintaan sisältyvä vero ilmoitetaan kotimaan verotuksen yhteydessä annettavalla veroilmoituksella, jolloin palautusoikeuden edellytyksenä on esimerkiksi myyjän antaman laskun hallussapito.

Arvonlisäverotukseen liittyy korkeimman oikeuden ratkaisu 2004:56. Se koskee tapaus- ta, jossa kaksi henkilöä oli lainvoimaisesti tuomittu rangaistukseen törkeästä veropetoksesta, koska he olivat tuodessaan edustamansa yhtiön nimissä maahan tavaraa ilmoittaneet tulliviranomaisille tavarantoimittajan arvon liian alhaisena ja siten vältäneet maahan tuotessa määrättävää liikevaihtoveroa.

Korkein oikeus katsoi esitetyn selvityksen nojalla, että tavara oli tuotu maahan verollista liiketoimintaa varten. Verovelvollisella oli tuontiajankohtana voimassa ollut liikevaihtoverolain (559/1991) 41 §:n mukaan oikeus vähentää maahan tuomastaan tavarasta suoritettava vero kotimaan liikevaihtoverotuksessa. Tämä vähennysoikeus merkitsi, ettei valtiolle kertynyt liikevaihtoveroa maahantuonnista sinänsä, vaan se kertyi tosiasiallisesti vasta tavarantoimittajan jälleenmyytäessä. Yhtiöllä olisi siten ollut oikeus vähentää liikevaihtovero tullauskuukauden liikevaihtoverotuksessaan myös tullausvaiheessa ilmoittamatta jätettyjen kustannuserien osalta, mikäli vero olisi siltä osin tullattaessa määrätty. Tähän nähden valtiolta ei ollut jäänyt eikä olisi voinutkaan jäädä saamatta kyseisten tavarantoimittajan osalta liikevaihtoveroa, vaikka vero maahantuotessa on määrätty ja maksuunpantu liian alhaisena. Korkein oikeus purki hovioikeuden tuomion.

Vastaava vähennysoikeus sisältyy arvonlisäverolain 10 lukuun sisältyvään 102 §:ään. Korkeimman oikeuden ratkaisu on käytännössä johtanut siihen, että vastaavia asioita ei tutkita epäilyinä veropetoksina. Epäselväksi tällaisissa tapauksissa jää kuitenkin tullilaitoksen puuttuvien valvonta- ja seurantamahdollisuuksien vuoksi se, päätyvätkö tavarantoimittajan tosiasiallisesti verollisen liiketoiminnan ja arvonlisäverotuksen piiriin vai myydäänkö ne lain vastaisesti verotta kotimaassa tai muualla Euroopan yhteisössä. Seurauksena voi olla arvonlisäveron välttämisen lisäksi kilpailuedun ja perusteettoman edullisen markkina-aseman saavuttaminen, koska tavarantoimittajan maahan tuonut voi myydä tuotteensa hal-

osalta. Hankintahintaan sisältyvä vero ilmoitetaan kotimaan verotuksen yhteydessä annettavalla veroilmoituksella, jolloin palautusoikeuden edellytyksenä on esimerkiksi myyjän antaman laskun hallussapito.

vemmalla kuin muut markkinoilla toimijat. Mikäli menettely paljastuu, maahantuoja voi vedota menestyksekkäästi siihen, että sen hallussa olevat verottomat tavarat tullaan myöhemmin sijoittamaan niin sanottuun laillisen kauppaan.

Tavaroiden maastaviennin yhteydessä saat-
taa käydä esimerkiksi niin, että tullilaitoksel-
le tavara ilmoitetaan vietäväksi Euroopan yhteisön ulkopuolelle, vaikka se tosiasiallisesti kuljetetaan toiseen jäsenvaltioon. Vienti-ilmoituksen perusteella viejä vapautuu velvollisuudesta maksaa kyseisen tavarahan myynnistä arvonlisäveroa. Tullivalvontaa suorittavan viranomaisen harhauttamisella pyritään laittoman veroedun saamiseen saat-
tamalla tavaraa verottomana myyntiin yhteisön alueella. Mahdollista on myös verottoman tavarahan saattaminen vastaavalla menettelyllä myyntiin takaisin Suomessa. Tavaraa saatetaan myös ilmoittaa vietäväksi enemmän kuin sitä tosiasiaassa viedään tai tavarahan arvo voidaan ilmoittaa todellista suuremmaksi, jolloin syntyy vastaava tilanne.

Tavaroiden maastavientiin liittyy Venäjälle suuntautuvan viennin niin sanottu kaksoislaskutus. Kaksoislaskutus tapauksissa Suomen tullilaitokselle esitetään myyjän kirjoittama yleensä oikeansisältöinen lasku. Ennen tavaroiden tullaamista Venäjällä niihin liittyvät vientiasiakirjat vaihdetaan ja Venäjän tulliviranomaisille esitetään uusi lasku, joka on kirjoitettu tavaroiden oikeata arvoa huomattavasti pienemmälle kauppasummalle. Uusi lasku on kirjoitettu suomalaisessa myyntiyrityksessä, huolintayrityksessä tai ostajayrityksessä. Menettelyllä vältetään usein huomattava osa Venäjän tullimaksuista. Tämä hyödyttää tavarahan ostajaa, välikätenä toimivaa ostajayritystä ja suomalaista vientiyritystä, sillä nämä saavuttavat menettelyllä perusteetoman edullisen kilpailuaseman. Välikätenä toimii usein niin sanottuun veroparatiisiin rekisteröity yhtiö.

Venäjälle suuntautuvaan vientiin liittyvissä kaksoislaskutus tapauksissa voidaan joskus myös Suomen tulliviranomaiselle esitettyä laskua pitää virheellisenä esimerkiksi selvästi vääräksi ilmoitetun tavarahan arvon vuoksi. Venäjän esittämien virka-apupyyntöjen yhteydessä saat-
taa käydä myös niin, että asian tutkimisen yhteydessä Suomen tulliviran-

omaiselle esitetään vielä kolmas lasku, jota voidaan pitää sisällöltään virheellisenä. Viime aikoina on ilmennyt myös tapauksia, joissa kaksoislaskutusta on käytetty Suomeen tapahtuvassa tuonnissa. Lisäksi rikostutkinnassa kaksoislaskutus tapauksiin on liitetty muunlaistakin rikollista toimintaa, kuten mitata-
vaa Suomessa harjoitetun liiketoiminnan tulojen salaamista veroviranomaisilta.

Lisäksi ongelmallisina voidaan pitää sellaisia tekoja, joissa jonkin tavarahan tuonti on kiellettyä tai rajoitettua, muttei kyseisen tavarahan kauttakuljetus tai vienti. Ilmoitusvelvollisuuden rikkonut henkilö voi esimerkiksi passitus- ja varastomenettelyyn liittyvissä tilanteissa vedota usein tehokkaasti siihen, että tullivarastosta kadonneet tavarat on viety pois maasta, yleensä myös EU-alueelta. Näyttää tavaroiden lopullisesta, todellisesta päämäärästä ei usein saada. Tämä on keskeisin peruste kiellon ja ehdon vastaisen maahantuonnin lisäämiseen tulliselvityksien tunnusmerkistöön.

Edellä mainituissa tapauksissa ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöminen taikka väärin tai puutteellisten tietojen antaminen tulliviranomaiselle pääsääntöisesti täyttää tullilain 42 §:n 3 momentissa rangaistavaksi säädetyn tullirikkomuksen tunnusmerkistön.

2.5 Oikeusvertailu

Ruotsi

Tullilain 10 luvun 1 §:ssä säädetään rangaistavaksi tullirikkomus, johon syyllistyy se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tullilainsäädännön määräystä, tuoteväärennysasetuksen ((EY) N:o 1383/2003) 16 artiklan mukaista kieltoa tai yhteisön alueelle tuotavan tai sieltä vietävän käteisrahan valvonnasta annetun asetuksen ((EY) n:o 1889/2005) 3 artiklan mukaisen ilmoitusvelvollisuuden. Rangaistukseksi määrätään sakkoa. Samaa rangaistussäännöstä sovelletaan, jos tahallaan tai huolimattomuudesta rikotaan tullilaitoksen tullilainsäädännön nojalla antamaa päätöstä, joka koskee 1) velvollisuutta antaa tietoja tavaroista, joita säilytetään tilapäisvarastossa, tullivarastossa, vapaa-alueella tai vapaavarastossa tai jotka ovat yksinkertaistetun tullimenettelyn kohteena, 2) velvol-

lisuutta ylipäänsä antaa tieto tai asiakirja tullilaitokselle tai 3) Euroopan yhteisön ulkopuolelta peräisin olevan tavaran käyttämisestä. Kysymyksessä olevan pykälän mukaan rikosoikeudellinen vastuu ei seuraa lievissä tapauksissa. Tullilain 10 luvun 2 §:n mukaan tullirikkomuksesta ei tuomita, jos teko on säädetty rangaistavaksi rikoskaareissa (brottsbalken), salakuljetuksen rankaisemista koskevassa laissa (lagen om straff för smuggling), laissa tietuustyypisen vakavan rikollisuuden rahoittamisen rankaisemisesta tietyissä tapauksissa, ym. (lag om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, m.m.) sekä terrorismirikosten rankaisemista koskevassa laissa (lagen om straff för terroristbrott).

Salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 1 §:n mukaan lakia sovelletaan tavaroiden maahantuontia ja maastavientiä koskeviin tekoihin. Jos muualla säädetään rangaistus maahantuontia ja maastavientiä koskevan kiellon tai ehdon vastaisesta menettelystä, sovelletaan salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain säännösten asemesta toisen lain säännöksiä, jollei muuta säädetä.

Salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 3 §:n 1 momentin mukaan salakuljetuksesta rangaistaan sitä, joka tahallaan tuo maahan tavaran kiellon tai ehdon vastaisesti jättämällä ilmoittamatta tavaran tullimenettelyssä. Salakuljetukseen syyllistyy mainitun pykälän mukaan myös se, joka tavaran maahantuonnin yhteydessä tahallaan antaa väärää tietoa tullimenettelyssä tai jättää antamatta säädetyn tiedon tullimenettelyssä ja tällä tavalla aiheuttaa vaaran, että tavaran maahantuonti tapahtuu kiellon tai ehdon vastaisesti. Rangaistukseksi tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Pykälän 3 momentin mukaan salakuljetusrikoksesta voidaan rangaista eräissä muissakin, myös maastavientiin liittyvissä tapauksissa, joissa toimitaan kiellon tai ehdon vastaisesti taikka annetaan väärää tietoa tulliviranomaiselle tai jätetään antamatta tietoja sellaiselle viranomaiselle.

Salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 4 §:n mukaan lievästä salakuljetuksesta voidaan tuomita sakkoa. Törkeästä salakuljetuksesta puolestaan tuomitaan lain 5 §:n mukaan vankeuteen vähintään kuudeksi kuu-

kaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Teko voidaan arvioida törkeäksi suunnitelmallisuuden, laajuuden, vaarallisuuden tai yhteiskunnan etua vakavasti loukkaavan luonteensa perusteella.

Salakuljetus voi salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 6 §:n mukaan kohdistua myös huumausaineeseen, jolloin teosta tuomitaan enintään kolmen vuoden vankeusrangaistus. Jos rikos on lievä, rangaistukseksi määrätään sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Törkeästä huumausaineen salakuljetuksesta tuomitaan vähintään kahden vuoden ja enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistus. Teko voi tulla arvioiduksi törkeäksi huumausaineen suuren määrän, toiminnan laajuuden tai ammattimaisuuden taikka erityisen vaarallisuuden tai piittaamattomuuden perusteella.

Salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 7 §:n mukaan 3 §:n mukainen salakuljetus ja 6 §:n mukainen huumausaineen salakuljetus ovat törkeästä huolimattomuudesta tehtyinä rangaistavia luvattomana tuontina tai luvattomana vientinä. Rangaistukseksi tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Lain 7 §:n mukaisina rikoksina tulevat kysymykseen tapaukset, joissa tavara jätetään ilmoittamatta tullimenettelyssä tai sellaisessa menettelyssä annetaan väärä tieto tai jätetään antamatta säädetty tieto.

Tullirikoksesta säädetään salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 8 §:ssä. Siihen syyllistyy pykälän 1 momentin mukaan henkilö, joka tavaroiden maahantuonnin yhteydessä laiminlyö ilmoittaa tavaran tullimenettelyssä, antaa väärän tiedon tullimenettelyssä tai jättää antamatta säädetyn tiedon tullimenettelyssä ja siten aiheuttaa vaaran tullin, muun veron tai maksun välttämisestä. Rangaistukseksi tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Pykälän 2 momentissa säädetään rangaistavaksi eräitä muitakin saman vaaran aiheuttavia tekoja.

Salakuljetuksen rankaisemista koskevan lain 9 §:n mukaan lievästä tullirikoksesta tuomitaan sakkoa. Lain 10 §:ssä säädetään rangaistavaksi törkeä tullirikos, josta tuomitaan vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi. Teon törkeäksi arvioiminen riippuu rahamäärän suuruudesta, väärrien asiakirjojen tai har-

haanjohtavan kirjanpidon käyttämisestä, teon suunnitelmallisuudesta tai laajuudesta tai teon erityisen vaarallisesta luonteesta. Lain 11 §:n mukaan, jos 8 §:ssä tarkoitettu teko tehdään törkeästä huolimattomuudesta, tekijä tuomitaan huolimattomasta tulliselvityksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Jos huolimaton tulliselvitys on lievä, tekijää ei kohtaa rangaistusvastuu.

Verorikoksista säädetään verorikoslaissa. Sitä ei sovelleta tekoihin, jotka säädetään rangaistaviksi salakuljetuksen rankaisemista koskevassa laissa. Verorikoslain 2 §:ssä säädetään rangaistavaksi se, että muuten kuin suullisesti annetaan tahallaan väärää tietoa viranomaiselle tai jätetään antamatta viranomaiselle säädetty tieto ja täten aiheutetaan vaara veron välttämisestä taikka väärästä hyväksi lukemisesta tai palauttamisesta. Rangaistukseksi tuomitaan enintään kaksi vuotta vankeutta. Kysymyksessä olevassa laissa on lisäksi rangaistussäännöksiä muun ohessa verorikkomuksesta (3 §) ja törkeästä verorikoksesta (4 §).

EU:n lainsäädäntö

Uudistetun tullikoodeksin 21 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on säädettävä yhteisön tullilainsäädännön noudattamatta jättämisestä johtuvista seuraamuksista. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Kun hallinnollisia seuraamuksia määrätään, ne voivat olla muun muassa joko jompikumpi tai molemmat seuraavista: a) tulliviranomaisten määräämä sakkomaksu, tai tapauksesta riippuen rikosoikeudellisten seuraamusten sijasta määrättävä maksu; b) asianomaisen henkilön luvan peruuttaminen kokonaan tai väliaikaisesti tai sen muuttaminen. Artikla ei siten sanamuotonsa perusteella velvoita jäsenvaltioita rikosoikeudellisten seuraamusten säätämiseen.

Yhteenveto

Oikeusvertaileva katsaus Tanskan, Viron, Latvian, Yhdistyneiden kuningaskuntien, Saksan, Puolan, ja Slovakian lainsäädäntöön sisältyy tulliselvityksien kriminalisoinnin tarvetta pohtineen työryhmän mietintöön

(Tulliselvityksirikoksia koskeva lainsäädäntö, oikeusministeriön työryhmämietintö 2006:3, 13–20). Vertailu osoitti, että tulliselvityksirikoksia koskevat rangaistussäännökset, tulkintakäytännöt ja seuraamusjärjestelmät vaihtelevat maittain sen verran runsaasti, ettei vertailusta voi tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Ehdotettua sääntelyä lähimpänä on Ruotsin sääntely. Kaikissa edellä mainituissa maissa ehdottavan kaltaisista tulliselvityksirikoksista voidaan tuomita sakkoa ankarampia rangaistuksia.

2.6 Nykytilan arviointi

Arvioinnin lähtökohdat

Tullilainsäädännön mukaisen ilmoittamistai muun velvollisuuden laiminlyöminen tai tullilainsäädännön säännösten muu rikkominen on jo nykyisin rangaistavaa tullilain 42 §:n 3 momentin mukaisena tullirikkomuksena. Tullirikkomuksesta voidaan määrätä vain sakkorangaistus. Mainittu säännös syrjäytyy, jos teko täyttää ankarammin rangaistavan rikoksen tunnusmerkistön. Kysymyksessä voi tällöin olla lähinnä rikoslain 16 luvun 8 §:n väärän todistuksen antaminen viranomaiselle, rikoslain 29 luvun 1–3 §:n mukainen veropeitos tai rikoslain 46 luvun 1–3 §:n mukainen säännöstelyrikos tai 4–5 §:n salakuljetus. Kaikki tullirikkomuksen tunnusmerkistön täyttävät tekotavat eivät täytä tullirikkomusta ankarammin rangaistavan rikoksen tai sellaisen yrityksen tunnusmerkistöä. Tulliselvityksirikossääntelyä puoltaa se, että tiettyjä näistä vain tullirikkomuksena rangaistavista tekotavoista on pidettävä niin moitittavina, että niistä olisi oltava mahdollista määrätä ankarampi rangaistus.

Tulliselvityksirikoksia koskevat säännökset pohjautuisivat tullirikkomussääntöön. Koska rangaistusuhkaa kuitenkin olennaisesti korotettaisiin, on tulliselvityksirikossääntelyn tarvetta arvioitava kriminalisoinnin yleisten edellytysten valossa. Näistä yleisistä edellytyksistä tarkastellaan seuraavassa rangaistussäännöksillä suojattavia oikeushyviä, säännösten hyväksyttävyyttä, säännösten tarkkarajaisuutta ja täsmällisyyttä sekä säännösten välttämättömyyttä.

Sääntelyn päämäärät

Tulliselvitysrikosäännöksillä suojattaisiin verottajan fisikaalisia intressejä sekä estettäisiin tavaroiden maahantuonti kieltojen ja ehtojen vastaisesti. Tulliviranomaisen toiminta, esimerkiksi sen antamat päätökset ja sen suorittamat tarkastukset perustuvat niihin tietoihin ja asiakirjoihin, jotka tulliviranomainen saa asiakkailtaan.

Suurin osa tullin toiminnassa ja oikeuskäytännössä ongelmallisiksi todetuista ilmoitusvelvollisuuden rikkomistapauksista voidaan lukea talousrikoksiksi, jotka vahingoittavat tai vaarantavat varallisuus oikeuksia, olennaisimmin veroviranomaisen fisikaalisia intressejä. Tulliviranomaisella on keskeinen asema kansainvälisen talousrikollisuuden torjunnassa. Tulliviranomaisen roolia talousrikostorjunnassa korostaa myös se, että järjestäytyneet, yli valtiorajojen toimivat rikollisjärjestöt ovat viime vuosina ryhtyneet tekemään kasvavassa määrin talousrikoksia. Tulliselvitysrikoksilla pyrittäisiin ehkäisemään myös vaarallisten aineiden passitus- ja varastointimenettelyä hyväksi käyttäen tapahtuva maahantuonti.

Yritysten tasavertaisen kilpailuaseman turvaaminen, talousrikosten ja harmaan talouden estäminen myös lainsäädäntöä kehittämällä sekä tullivarmuuden ylläpitäminen ovat tavoitteita, jotka on esitetty nykyisen hallituksen ohjelmassa, sisäasiainministeriön asettaman talousrikostutkinnan nykytilaa ja lainsäädännöllisiä kehittämistoimenpiteitä selvittäneen työryhmän loppuraportissa, valtioneuvoston periaatepäätöksellään hyväksymässä uudessa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa sekä valtioneuvoston periaatepäätöksessä talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 2006–2009.

Sääntelyn tarve ja hyväksyttävyyys

Tullirikkomuksista määrätään vuosittain muutama sata sakkoa (217 kappaletta vuonna 2007). Soveltamiskäytäntö ei anna koko kuvaa tulliviranomaisen tietoon tulleista tullirikkomuksen tunnusmerkistön täyttävistä teoista, sillä esimerkiksi virheellisen ilmoituksen antaminen johtaa useammin sen oikaisemiseen kuin rikostutkintaan. Lisäksi piilori-

kollisuuden määrän voidaan olettaa olevan merkittävän suuri huomioon ottaen tullivalvontaan ja -rikostorjuntaan käytettävissä olevien rajallisten resurssien suhde maahan saapuvien tai täältä lähtevien kuljetusten määrään. Tyypillisesti tullirikkomuksesta on kysymys ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisesta. Vuoden 2007 tapauksista 103:ssa oli kysymys ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä, 43:ssa väriiden tietojen antamisesta. Näistä ilmoitusvelvollisuuden rikkomista koskevista tapauksista joidenkin kymmenien arvioidaan olevan vuosittain niin vakavia, että vankeusuhan asettaminen olisi perusteltua niiden ennaltaehkäisytehostamiseksi.

Vaikka vuosittain ei tulisikaan tietoon kovin montaa tavanomaista tullirikkomusta moitittavampaa tekoa, näissä tapauksissa on usein kysymys esimerkiksi huomattavan oikeudettoman taloudellisen hyödyn tavoittelusta tai vaaralliseksi luokiteltujen aineiden maahantuontiin liittyvistä peitetoimista.

Kuvaava esimerkki tällaisesta tapauksesta on korkeimman oikeuden ratkaisu 2004:56. Ratkaisu koskee tapausta, jossa tavaran arvo oli maahantuonnin yhteydessä ilmoitettu liian alhaiseksi. Koska tavara oli asiassa esitetyn selvityksen perusteella tuotu maahan verollista liiketoimintaa varten, ja koska liikevaihtovero kertyi tosiasiallisesti vasta tavaran jälleenmyynnin yhteydessä, korkein oikeus ei katsonut vastaajien syyllistyneen rangaistavaan veron välttämiseen eli tässä tapauksessa törkeään veropetokseen.

Korkeimman oikeuden ratkaisu koskee vuosina 1992 ja 1993 tehtyä tekoa. Mainittujen vuosien jälkeen veropetosta ja verotusta koskevat säännökset ovat muuttuneet. Teko hetkellä voimassa olleen rikoslain 29 luvun 1 §:n 1 momentin (769/1990) mukaan veropetoksesta oli tuomittava se, joka välttää tai yrittää välttää veroa antamalla viranomaiselle verotusta varten väärän tiedon veron määrittämiseen vaikuttavasta seikasta tai salaamalla verotusta varten annettavassa ilmoituksessa sellaisen seikan. Rikoslain voimassa olevan 29 luvun 1 §:n 1 ja 2 kohdan (1228/1997) mukaan veropetokseen syyllistyy se, joka antamalla viranomaiselle verotusta varten väärän tiedon veron määrittämiseen vaikuttavasta seikasta tai salaamalla verotusta varten annettussa ilmoituksessa veron

määräämiseen vaikuttavan seikan aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa veron määräämättä jättämisen tai sen määräämisen liian alhaiseksi taikka veron aiheettoman palauttamisen. Rikoslain 29 luvun 1 §:n muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 16/1997 vp) ja oikeuskirjallisuudesta ilmenee, että veropetossäännöstä ei ole muutettu asiallisesti nyt kysymyksessä olevien tekotapojen osalta.

Korkeimman oikeuden ratkaisu perustuu verotuksen osalta liikevaihtoverolain (559/1991) 1, 2, 34, 40, 41, 71 ja 74 §:ään. Lain mukaan liikevaihtoveroa suoritettiin valtiolle muun muassa tavarahan maahantuonnista. Velvollinen suorittamaan veroa tavarahan maahantuonnista oli maahantuojaja. Suomessa tapahtuvan myynnin liikevaihtoverotuksessa lähtökohtana oli verovelvollisen myynnin jälkeen tapahtuva oma-aloitteinen tilitys. Verovelvollinen sai vähentää verollista liike-toimintaa varten maahan tuomastaan tavarasta suoritettavan veron. Korkeimman oikeuden ratkaisun tarkoittamassa tapauksessa tavarat maahantuoneella yrityksellä olisi ollut oikeus vähentää liikevaihtovero tullauskuukauden liikevaihtoverotuksessaan myös tullausvaiheessa ilmoittamatta jätettyjen kustannuserien osalta, mikäli vero olisi siltä osin tullattaessa määrätty. Liikevaihtoverotus on korvattu arvonlisäverotuksella, jota sääntelee arvonlisäverolaki. Arvonlisäverolaki sisältää edellä mainituilta osin liikevaihtoverolakia vastaavan sääntelyn. Korkeimman oikeuden ratkaisussaan korostamaa liikevaihtoverolain 41 §:n 1 momenttia vastaa arvonlisäverolain 102 §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan verovelvollinen saa vähentää verollista liike-toimintaa varten maahan tuomastaan tavarasta suoritettavan veron.

Korkeimman oikeuden ratkaisu on johtanut siihen, että käytännössä veropetostutkintaa ei yleensä käynnistetä tapauksissa, joissa Suomeen Euroopan yhteisön ulkopuolelta tuotavan tavarahan arvo ilmoitetaan liian alhaiseksi. Tavarahan arvoa koskevan väärän ilmoituksen lisäksi maahantuontiajankohtana ei ole useinkaan esitettävissä mitään muuta veropetosepäilyä tukevaa selvitystä. Tullilaitoksella ei ole myöskään edellytyksiä seurata sitä, minkälaisen liiketoiminnan piiriin tavarat joutuvat ja suoritetaanko niistä asianmukai-

sesti arvonlisävero. Tavara voidaan maahantuonnin jälkeen myydä niin sanotusti pimeillä markkinoilla. Lisäksi tavarat maahantuonnin voi verottomia tavaroita hallussaan pitäessään vedota siihen, että ne tullaan myöhemmin myymään arvonlisäverollisesti. Jos tullausolosuhteista voidaan päätellä, että tavarahan arvo on tietoisesti, siis rikosoikeudellisen tahallisuuden täyttävällä tavalla ilmoitettu liian alhaiseksi, menettelyn syynä voidaan olettaa olevan rikollinen, esimerkiksi verojen välttämiseen liittyvä tarkoituspäätös. Säännötely- ja salakuljetusrikoksia koskevien rikostunnusmerkistöjen täyttyminen puolestaan edellyttää tiettyjen maahantuontia tai maastavientia koskevien rajoitusten soveltumista tapauksiin.

Korkeimman oikeuden ratkaisunkin valossa arvonlisäverojärjestelmä mahdollistaa siinä, että henkilö voi muuttaa verotukseen vaikuttavaa menettelyään vielä sen jälkeen kun hän on jäänyt kiinni väärin tietojen antamisesta ja välttää samalla veropetoksen täyttymisen.

Ilmoitusvelvollisuuden asianmukaista täyttämistä on pyritty tehostamaan myös asettamalla hallinnollisia sanktioita. Tullia voidaan korottaa tullilain 31 §:n mukaisesti muun muassa silloin, kun tullilmoitus tai muu tieto tai asiakirja on annettu vaillaanaisena tai virheellisenä tai kun ilmoittamisvelvollisuus on kokonaan tai osaksi laiminlyöty. Tullinkorotuksen määrä on porrastettu toiminnan moitittavuuden mukaan. Tullia voidaan korottaa enintään 100 %. Tullilain 32 §:n mukaisen virhemaksun määrääminen on mahdollista esimerkiksi silloin, kun on annettu puutteellinen tai virheellinen tieto tai asiakirja hakemusmenettelyssä tai tullietuuden saamiseksi. Virhemaksua voidaan määrätä vähintään 10 ja enintään 2 500 euroa. Tällaisten hallinnollisten sanktioiden rikollista toimintaa hillitsevä vaikutus ei ole välttämättä merkittävä erityisesti silloin, kun toiminnalla tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä, kun kysymyksessä oleva yritys on bulvaani, joka ei harjoita tosiasiallisesti liiketoimintaa, tai kun yritys ei kykene maksamaan hallinnollista seuraamusta.

Vankeusuhan asettamisen voidaan olettaa lisäävän ennaltaehkäisevää vaikutusta, koska kysymyksessä on viranomaiselle annettavia

tietoja ja ilmoituksia koskeva kriminalisointi. Kyseisenkaltaista rikosta suunnitellessaan tekijä punnitsee yleensä suhteellisen tarkasti toimintansa seurauksia ja merkitystä. Sääntelyn ennaltaehkäisevä vaikutus riippuu rangaistuksen ankaruuden ohella kuitenkin myös sanktiovarmuudesta ja kiinnijäämisriskin suuruudesta. Tulliselvitysrikoksen säättäminen asettaisi sanktioankaruuden suhteellisuusperiaatteen edellyttämälle tasolle ja paikkaisi lainsäädännön aukkoja, joita on ilmennyt esimerkiksi ratkaisun KKO 2004:56 kaltaisissa tilanteissa.

Kiinnijäämisriskin (ja siten myös säännösten ennalta estävän tehon) lisääminen on sidoksissa rikostutkinnassa ja -torjunnassa oleviin pakkokeinoihin sekä yhteistyöhön muiden viranomaisten kanssa. Tullirikkomuksesta ainoaksi seuraamusvaihtoehdoksi säädetty sakkorangaistus rajaa pois pakkokeinolain nojalla tapahtuvan vapauteen ja liikkumavapauteen kohdistuvien pakkokeinojen (pidättäminen, vangitseminen ja matkustuskielto) sekä paikkaan ja henkilöön kohdistuvan etsinnän käytön. Näistä ensiksi mainittuun ryhmään kuuluvat pakkokeinot edellyttävät epäilyllistä rikoksesta säädettyä vähintään yhden vuoden vankeusrangaistusta ja jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistusta. Tullilain 14 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla toimivaltaisella viranomaisella on toisaalta tullitoimenpiteen suorittamiseksi oikeus pysäyttää ja tarkastaa kulkuneuvo sekä pysäyttää henkilö ja suorittaa henkilöön kohdistuva etsintä.

Vapauteen ja liikkumavapauteen kohdistuvat pakkokeinot rajautuvat pois myös epäilyssä rikoslain 16 luvun 8 §:ssä tarkoitettua rikosta (väärän todistuksen antaminen viranomaiselle), josta säädetty ankarin rangaistus on kuusi kuukautta vankeutta. Mainitun rangaistussäännöksen soveltamisala on myös kapea, kun sitä arvioidaan tullimuodollisuuksiin liittyvien tietojen kannalta. Väärän todistuksen antaminen viranomaiselle koskee ainoastaan kirjallista todistusta tai tallennetta ja eräiden tiettyjen henkilöiden antamia suullisia tietoja. Tullilaitokselle annetuilla tiedoilla voi olla tullimuodollisuuksien kannalta merkitystä riippumatta niiden antamistavasta ja antajatahon asemasta.

Eräissä törkeissä ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöntiä tai väärin tai puutteellisten tietojen antamista koskevissa tapauksissa olisi tarpeellista käyttää tutkintakeinoina telekuuntelua, televalvontaa ja teknistä tarkkailua. Tulliviranomaisen oikeudesta käyttää teknistä tarkkailua tai televalvontaa rikoksen estämiseksi säädetään tullilain 20 d – 20 e §:ssä ja oikeudesta käyttää telekuuntelua, televalvontaa ja teknistä tarkkailua rikoksen selvittämiseksi pakkokeinolain 5 a luvussa. Tiedonhankinta- ja pakkokeinoja tarkastellaan tarkemmin jaksossa 3.2.

Pakkokeinojen käyttöä koskevien toimivaltuuksien on oltava suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Tämä edellyttää sitä, että perusoikeuksiin eniten puuttuvia pakko- ja tiedonhankintakeinoja on oltava oikeus käyttää vain vakavien rikosten osalta. Rangaistusasteikkoon sidottujen toimivaltuuksien osalta tämä toteutuu silloin kuin rikoksen rangaistusasteikko vastaa teon moitittavuutta. Tästä seuraa se, ettei rangaistusasteikkoa saa säätää suhteettoman korkeaksi pelkästään sen vuoksi, että näin mahdollistetaan tiettyjen pakkokeinojen käyttö. Jos taas toimivaltuus perustuu nimenomaiseen mainintaan säännöksen luettelossa, rikos voidaan lisätä tällaiseen luetteloon vain silloin kuin se on moitittavuudeltaan jokseenkin samalla tasolla kuin listalla ennestään olevat rikokset. Tällöinkin pakkokeinovaltuuksien laajentamiselle olisi oltava todellinen tutkintakäytännössä ilmennyt tarve. Koska varsinkin törkeillä tulliselvitysrikoksilla olisi usein läheinen yhteys muihin suunnitelmallisiin yritystoiminnassa ja järjestäytyneen rikollisuuden toiminnassa ilmeneviin tulli- ja talousrikollisuuteen, pakkokeinoja koskevien toimivaltuuksien laajentaminen vaikuttaisi olevan talousrikostorjunnan ja -tutkinnan kokonaisuuden kannalta tarpeellista. Tutkintakeinojen käyttö on läheisessä yhteydessä tullin muiden, niin kansallisten kuin ulkomaistenkin viranomaisten kanssa tekemään rikostorjuntayhteistyöhön. Erityisesti eri viranomaisten välinen tietojenvaihto mahdollistaa pakkokeinojen ja muiden tutkintakeinojen asianmukaisen kohdistamisen.

Suuri osa moitittavimmista tulliselvitysrikoksista tulisi liittymään yritystoimintaan tai sellaiseksi naamioituun toimintaan. Nykyisin tullirikkomuksesta tuomitaan yleensä vain se

henkilö, joka on konkreettisesti antanut tietoja tai asiakirjan, esimerkiksi tullilmoituksen. Koska ilmoittaja on useimmiten kuljettaja tai muu sellainen tavarantoimittaja, vastuu ei ulotu niihin todellisiin taustavaikutajiin, jotka ovat esimerkiksi suunnitelleet teon, huolehtineet vääränsisältöisen asiakirjan laatimisen kaltaisista välttämättömistä valmistelutoimista tai ohjeistaneet kuljettajaa rikoksen toteuttamisessa. Vastuun kohdentaminen näihin taustavaikutajiin olisi uudistetun tullikoodeksin perusteella mahdollista ilman erityistä vastuun kohdentamista koskevaa rikosoikeudellista sääntelyä.

Tulli-ilmoitusta koskevien velvollisuuksien henkilöllisen kohdistamisen monimutkaisuus sekä tarve nostaa yritysten kynnystä syyllisyyttä tullimuodollisuuksien yhteydessä törkeään ilmoitusvelvollisuuden rikkomiseen puoltavat myös sitä, että törkeä tulliselvitysrikos lisää oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin.

Sääntelyn tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen liittyvät haasteet

Tullilainsäädännön laajuus ja monimutkaisuus aiheuttavat laillisuusperiaatteeseen liittyvän tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen kannalta haasteita. Tunnuksmerkistön laatimisvaihtoehtoihin vaikuttaa olennaisesti tullikoodeksin ja sen soveltamisasetuksen uudistus. Lisähaasteita tuovat myös ne menettelylliset muutokset, jotka eivät ole vielä tulleet voimaan, esimerkiksi ennakkoilmoituksen muuttuminen pakolliseksi. Polttavin ongelma on kuitenkin se, että uudistetussa tullikoodeksissa on luovuttu eräistä tullikoodeksissa käytetyistä käsitteistä (esimerkiksi tulliselvitysmuodosta). Rangaistavuuden sitominen esimerkiksi tullitoimenpiteen tai tullimenettelyn käsitteeseen ei ole myöskään mahdollista. Edellinen on laillisuusperiaatteen näkökulmasta liian laaja käsite, sillä tullitoimenpide määritellään tullilain 3 §:ssä tullilaitoksen toimivaltaan kuuluvaksi virkatoimeksi tullirikosten esitutkintaa lukuun ottamatta. Tullimenettely ei puolestaan kata kaikkia keskeisimpiä tulliselvitykseen liittyviä voimassa olevassa tullikoodeksissa, sen soveltamisasetuksessa tai uudessa tullikoodeksissa säädettyjä ilmoitusvelvollisuuksia.

Esimerkiksi tulevaisuudessa pääsääntöisesti sähköisesti annettava saapumisen yleisilmoitus ei vielä sisällä ilmoitusta siitä, mihin tullimenettelyyn tavarat asetetaan.

Keino rajata tunnusmerkistöä olisi rangaistusvastuun sitominen tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden rikkomiseen. Ongelmana on se, että keskeisemmässä tullilainsäädännössä on sellaisia ilmoitusvelvollisuutta koskevia yleissääntöjä, jotka laajentavat rangaistavuuden alan koskemaan käytännössä kaikkia tullitoimenpiteitä ja -muodollisuuksia. Esimerkiksi tullilain 14 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan tulliviranomaisella tai muulla toimivaltaisella viranomaisella on oikeus saada tullitoimenpiteen suorittamiseksi tarpeellista tavaranhaltijaa, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot. Uudistetun tullikoodeksin 9 artiklan mukaan henkilön, jota tullimuodollisuudet tai tullitarvikset koskevat suoraan tai välillisesti, on annettava tulliviranomaisille näiden pyynnöstä ja mahdollisesti asetetussa määräajassa kaikki tarvittavat asiakirjat ja tiedot asianmukaisessa muodossa sekä kaikki tarvittava apu muodollisuuksien tai tarkastusten loppuun suorittamista varten.

Tullirikkomuksen tunnusmerkistössä rangaistavuus on sidottu minkä tahansa tullilainsäädännön mukaisen velvollisuuden rikkomiseen, joten soveltamisala ei laajenisi ehdotetun sääntelyn myötä. Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimuksen merkitys kuitenkin korostuu, kun kysymyksessä on vankeusuhkainen rikos. Vastuun sitominen ainoastaan tullilainsäädäntöön merkitsisi, että mikä tahansa tullitoimenpiteeseen liittyvän ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen ilman näyttöä menettelyn aiheuttamasta vahingosta tai vaarasta täyttäisi tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistön ja olisi siten periaatteessa vankeudella rangaistava. Täsmällisyysvaatimuksen mukaisesti rangaistusvastuu edellyttäisi sitä, että ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheuttoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka tavaran maahantuonnin tai maastaviennin kiellon tai ehdon vastaisesti.

Tällöin tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistö koskisi vain sellaisia ilmoitusvelvollisuuden rikkomistapauksia, jotka edellyttävät ankarampaa moitearvostelua.

Säännöksen tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen liittyvien ongelmien painoarvoa vähentää myös se, että vankeusuhkaiseen tulliselvitysrikokseen syyllystyminen edellyttää käytännössä erityistä tulli- ja verolainsäädännön tuntemusta, jolloin rangaistusvastuu ja sen ankaruus ei käytännössä voisi tulla tekijälle yllätyksenä. Tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimukseen liittyvien ongelmien vuoksi edellä jaksossa 2.3. on lueteltu keskeisimmät tullilainsäädännön mukaiset ilmoitusvelvollisuudet, joiden rikkominen olisi tulliselvitysrikos.

Vaihtoehtoiset keinot

Tulliselvitysrikossääntelyn valmistelun yhteydessä on yhtenä mahdollisena vaihtoehtoisena keinona ehdotettu veropetossääntelyn kehittämistä. Veropetos on tunnusmerkistöltään rikos, jossa yritys rinnastuu täytettyyn tekoon. Koska Suomessa on perinteisesti suhtauduttu varauksellisesti valmistelun kriminalisointiin, ei veropetoksen valmistelun kriminalisointia ole vakavasti harkittu. Veropetossääntelyn kehittäminen ei myöskään riittäisi poistamaan kaikkia niitä ongelmia, jotka liittyvät tullilainsäädännön mukaisien ilmoitusvelvollisuuksien rikkomistapausten rangaistavuuteen muina kuin verorikoksina.

Yksi vaihtoehtoisista keinoista havaittuihin ongelmiin puuttumiseksi on kansallisen ja kansainvälisen viranomaisyhteistyön ja tietojenvaihdon kehittäminen. Viranomaisyhteistyön kehittäminen on mainittu uudessa sisäisen turvallisuuden ohjelmassa yhtenä rajaturvallisuuden parantamiseen liittyvänä strategisena linjauksena. Ohjelman mukaan kansallisella sekä Venäjän ja Euroopan unionin jäsenmaiden poliisi-, raja-, tulli-, viisumi- ja maahanmuutto- sekä oikeusviranomaisten yhteistyöllä pyritään ennalta estämään ja kompensoimaan entistä monipuolisemmin ja tehokkaammin henkilöiden ja tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta aiheutuvia kielteisiä seurauksia Euroopan unionin rajaturvallisuusstrategian ja neliportaisen rajaturvallisuusmallin mukaisesti. Yhteistyön tiivistämi-

nen näkyisi konkreettisimmin siten, että Euroopan unionin ulko- ja sisärajalalla kohdistettaisiin kansallista ja kansainvälistä tietojenvaihtoa ja viranomaisyhteistyötä sekä riskianalyysiä hyödyntäen tarkastuksia tavaraliikenteeseen ja kulkuneuvoihin sekä ulkorajan matkustajaliikenteeseen. Rajaliikenteen sujuvuus ja tullivalvontaan ja -rikostutkintaan käytettävissä olevien resurssien rajallisuus edellyttävät sitä, että tarkastukset kohdistetaan riskialttiisiin kuljetuksiin. Riskianalyysin edellytyksenä on eri viranomaisten tehokas tietojenvaihto ja muunlainen yhteistyö.

Hallituksen esityksessä laiksi poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 26/2008 vp) ehdotetaan, että niistä keskeisistä asioista, joista säädetään nykyisessä asetuksessa poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta sekä muista lakitasoista sääntelyä edellyttävistä niin sanottujen PTR-viranomaisten yhteistoimintaa koskevista asioista, säädettäisiin jatkossa laintasolla. Lailla ei muutettaisi PTR-viranomaisten päävastuualueita, mutta sillä parannettaisiin viranomaisten yhteistoimintaa erityisesti rikostorjunnassa sekä lisättäisiin viranomaisten mahdollisuuksia tietyissä tilanteissa suorittaa toiselle PTR-viranomaiselle kuuluvia rikostorjuntatehtäviä tämän puolesta. Lailla ei annettaisi viranomaisille uusia toimivaltuuksia muutoin kuin yhteistoimintaan sisältyvään tiedonhankinta-, tutkinta- ja rikostiedustelu-yhteistyöhön liittyen. Toimittaessa muutoin toisen PTR-viranomaisen puolesta tämän toimialueella viranomaiskohtaiset toimivaltuudet eivät laajenisi.

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi keskeisistä uusista yhteistyömuodoista kuten yhteisistä rikostiedustelu- ja rikosanalyysitoiminnoista sekä siitä, millä tavoin ja mitä toimivaltuuksia käyttäen PTR-viranomaiset voivat yhdessä torjua rikoksia. Lain tasolla olisi tarve säätää PTR-viranomaisten keskinäisestä tietojen vaihtamisesta, tallentamisesta ja käsittelemisestä sekä siitä, minkälaisia yhteisiä tietokantoja PTR-viranomaisilla voisi olla. Ehdotukseen sisältyvät myös niin kutsuttua valvottua läpilaskua koskevat menettelylliset säännökset.

Uuden sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan on tarkistettava myös sellaiset lain-

säädännön puutteet, jotka estävät viranomaisia puuttumasta nykyistä tehokkaammin tilanteisiin, joissa tullille on tuonnin, viennin tai kauttakulkuliikenteen yhteydessä annettu vääriä tietoja. Viranomaisresurssien asianmukainen kohdistaminen edellyttää sitä, että maahantuontiin liittyvään vakavaan rikollisuuteen on pystyttävä puuttumaan – erityisesti ennaltaehkäisyn kannalta – tehokkaasti ja suhteellisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla heti kun ilmoitusvelvollisuuden rikkominen tulee tulliviranomaisen tietoon, eikä vasta siinä vaiheessa kun ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen ilmitulon jälkeen vapaaseen liikenteeseen luovutettu tavara on myyty pimeillä markkinoilla. Tässä suhteessa ongelmallisia ovat ratkaisun KKO 2004:56 kaltaiset tapaukset, joissa väärän ilmoituksen antaja voidaan tuomita vain tullirikkomuksesta, vaikka menettelyä on pidettävä olennaisesti moitittavampana. Erityisesti sellaisissa yleensä tullivarastointiin tai passituksiin liittyvissä tapauksissa, joissa ilmoitusvelvollisuuden rikkominen tulee ilmi vasta tavaroiden kadottua tullivarastosta, olisi rikostorjunnan ja -tutinnan painopisteen ajoituttava ja kohdistuttava tulliin. Tavaroiden häviämiseen tullivarastosta ohi varastokirjanpidon on pystyttävä reagoimaan tehokkaasti ja suhteellisuusperiaatteen edellyttämällä tavalla heti ilmoitusvelvollisuuden rikkomisen tultua ilmi, eikä vasta siinä vaiheessa, jos tavarankohdalosta saadaan riittävä näyttö.

Syynä rikostutinnan painopisteen kohdistamiseen tulliin on ennen kaikkea tullivalvonnan ja tullirikostutinnan läheinen yhteys. Se onko esimerkiksi tulli-ilmoitus virheellinen, selviää käytännössä vain siten, että tulliviranomainen tavalla tai toisella tarkastaa (esimerkiksi läpivalaisemalla tai avaamalla kontin) lastin. Jos tullimies huomaa tarkastuksen yhteydessä lastin ja ilmoituksen väliset erot, ei hän voi olla puuttumatta asiaan. Asiaa jatketaan rikkomuksen vakavuudesta riippuen joko hallinnollisessa (esimerkiksi virhe oikaistaan ja ilmoittajalle määrätään mahdollinen hallinnollinen seuraamus) tai rikosprosessuaalisessa menettelyssä (asiassa käynnistetään esitutkinta). Olennaista on se, että henkilön jäätyä kiinni ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta tullissa hänellä on tämän jälkeen mahdollisuus hankkiutua lastista

eroon laillisesti niissä tilanteissa, joissa menettely ei ole tässä vaiheessa täyttänyt tullirikkomusta ankarammin rangaistavan rikoksen tunnusmerkistöä. Tällaisissa mahdollisesti rutiinitarkastuksissa paljastuvissa tapauksissa ei voida hyödyntää esimerkiksi valvottua läpilaskua rikollisen toiminnan kokonaisuuden selvittämiseen. Viranomaisyhteistyön kehittämisen painopiste onkin syytä kohdistaa niihin tilanteisiin, joissa viranomaiset voivat hyödyntää valvottua läpilaskua.

Tullilain mukaisia hallinnollisia seuraamuksia, veronkorotusta ja virhemaksua, ei voitane korottaa niin olennaisesti, että näiden seuraamusten ennalta estävä vaikutus nousisi riittävän korkeaksi. Tällaiset hallinnolliset seuraamukset ovat rangaistuksen luonteisia, jolloin niiden olennainen korottaminen edellyttäisi lähtökohtaisesti perusoikeuksien rajoitusedellytysten ja kriminalisointiperiaatteiden huomioon ottamista.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Uusien säännösten tavoitteena on suojata valtion ja EU:n fisikaalisia intressejä sekä estää tavaroiden maahantuonti ja maastavienti kiellon tai ehdon vastaisesti. Tavoitteena on myös tulliturvallisuuden parantaminen. Tulliselvitysrikoksilla turvattaisiin yhteisen tullijärjestelmän asianmukaisuus ja sitä kautta yhteisön ja sen jäsenvaltioiden edut, säätämällä uudistetun tullikoodeksin 21 artiklassa edellytetyt tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat seuraamukset. Säännöksillä pyrittäisiin lisäksi ehkäisemään varastointi- ja passitusmenettelyn hyväksikäyttämistä vaarallisten aineiden maahantuonnin peittelemisessä.

Tullirikkomusta koskevan rangaistussäännöksen mahdollistama sakkorangaistus ei riittävästi osoita rikoksen moitittavuutta esimerkiksi silloin, kun tullirikkomuksia tehdään suunnitelmallisesti, ammattimaisesti tai toistuvasti tai kun menettely koskee suuria tai muuten arvokkaita tavaraeriä. Mahdollisuus määrätä vain sakkorangaistus ei vakavimmissa tapauksissa oikeuta kaikkien rikoksen vakavuusasteeseen suhteutettavissa olevien ja sen selvittämiseen tarvittavien pakkokeinojen

käyttämiseen. Tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeänä keinona voidaan pitää riittävän ankaran enimmäisrangaistuksen sisältävän rangaistussäännöksen säätämistä. Tavoitteiden saavuttamiseksi tullilla tulisi myös olla valtuudet käyttää sellaisia rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi tarpeellisia pakkoineja, jotka ovat suhteutettavissa rikoksen vakavuusasteeseen.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistö ja erilaiset tekomuodot

Sääntelyn tavoitteet edellyttävät sitä, että tulliselvitysrikoksena olisi rangaistavaa tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden täyttämättä jättäminen tai väärän tai puutteellisen tiedon antaminen tulliviranomaiselle tällaista velvollisuutta täytettäessä siten, että teko on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaiseksi tai sen aiheuttoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka tavarankiellon tai ehdon vastaisen maahantuonnin tai maastaviennin. Muunlaiset tullilainsäädännön mukaiset velvollisuuksien rikkomiset voitaisiin edelleen jättää tullirikkomuksen soveltamisalan piiriin.

Tulliselvitysrikoksina voitaisiin tehdä moitittavuudeltaan hyvin eriasteisia tekoja. Moitittavimmat tekotavat asettuisivat moitittavuudeltaan lähelle eräiden rikosten ankarammien rangaistavia törkeitä tekemuotoja. Ilmitulleissa ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisissa tulliviranomaiselle on annettu olennaisesti vääriä tietoja esimerkiksi tavarankiellon arvosta. Vakavimmat ilmoitusvelvollisuuden rikkomiset tehtäisiin usein erityisen suunnitelmallisesti, järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tai ammattimaisesti. Varsinkin erityinen suunnitelmallisuus on tullilaitoksen rikostutkinnasta kerättyjen tietojen mukaan varsin tyypillistä räikeimmille ilmoitusvelvollisuuksien rikkomistapauksille. Erityisen suunnitelmalliseksi voidaan katsoa esimerkiksi sellainen menettely, jossa käytetään hyväksi rekisteröidyn luottoasiakkaan tai valtuutetun taloudellisen toimijan erityisen luotamuksellista asemaa ja tähän liittyvää helppo-

tettua tullimenettelyä, esimerkiksi kotitullausta.

Vakavimmat teot on syytä erottaa omaksi ankarammien rangaistavaksi törkeäksi tekemuodoksi, jonka mukaiseen tekoon syyllistyminen lisäksi edellyttäisi teon katsomista kokonaisuutena arvostellen törkeäksi.

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on tullut esiin yhtenä tulliselvitysrikoksen mahdollisena raskauttamisperusteena se, että rikos saattaa olla omiaan aiheuttamaan merkittävää uhkaa valtion turvallisuudelle. Tällaisen raskauttamisperusteen lisäämiselle törkeää tulliselvitysrikosta koskevaan säännökseen ei ole kuitenkaan löydetty riittäviä perusteita. Valtion turvallisuuteen liittyvää raskauttamisperustetta voidaan pitää rikollisoikeudellisen laillisuusperiaatteen edellyttämän rangaistussäännösten tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta epätyytyttävänä. Valtion turvallisuuteen ja sitä vaarantaviin tekijöihin liittyy merkittäviä määrittelyvaikeuksia. Toisaalta valtion turvallisuuteen kohdistuvassa teossa voisi olla kysymys jo nykyisin rangaistavasta rikoksesta, esimerkiksi rikoslain 34 a luvussa rangaistavaksi säädetystä terrorismirikoksesta. Kyseisen luvun 2 §:n mukaan terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun, esimerkiksi vaarallisen aineen hallussapito terrorismirikoksen tekemisen tarkoituksessa, on pääsääntöisesti rangaistavaa. Valtion turvallisuuteen liittyvän mahdollisen raskauttamisperusteen osalta on todettava myös se, että sen piiriin kuuluvat teot voisivat olla hyvinkin erityisen suunnitelmallisesti tehtyjä tai järjestäytyneen rikollisryhmän toiminnassa tehtyjä ja jo sitä kautta törkeän tekemuodon mukaisia tekoja.

Osa tulliselvitysrikoksista olisi vähäisiä tekoja. Näissä tapauksissa olisi tyypillisesti kysymys siitä, että ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti taikka väärä tai puutteellinen tieto koskee arvoltaan vähäistä tavaraa. On myös rikosprosessuaalisesti tarkoituksenmukaista säätää vähäisille teoille sellainen rangaistusasteikko, että niistä voidaan määrätä sakkorangaistus summaarisessa rangaistusmääräysmenettelyssä. Siitä annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan määrätä sakkorangaistus rikkomuksesta, josta tapaukseen sovelletta-

vassa rangaistussäännöksessä ei ole esillä olevien asianhaaran varalta säädetty ankaraa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain rangaistussäännöksissä runsaasti käytetyn systematiikan mukaisesti on syytä säätää tulliselvitysrikoksen lievistä tekemuodosta.

Tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistössä määriteltäviin tekoihin ja erityisesti lievään tulliselvitysrikokseen liittyy läheisesti tullirikkomusta koskevan rangaistussäännöksen asema ja sisältö. Kuten aikaisemmin todettiin, tulliselvitysrikoksen soveltamisalan ei ole syytä kattaa kaikkia tullilainsäädännön mukaisia velvollisuuksia. Toisaalta ei ole syytä poiketa siitä rikoslaisissa omaksutusta systematiikasta, että rikoksen lievä tekemuoto käsittää ainoastaan perustekomuodon mukaiset tekotavat. Näin ollen muiden kuin ilmoitusvelvollisuutta koskevien tullilainsäädännön mukaisten velvollisuuksien rikkomisen olisi jatkossa rangaistavaa vain tullirikkomuksena.

Tahallisuus ja törkeä huolimattomuus

Koska tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistössä ei edellytetä mitään seurausta tai konkreettisen vaaran aiheutumista, tulliselvitysrikoksen yhteydessä olisi olennaista olosuhdetahallisuuden määrittäminen. Olosuhdetahallisuutta ei ole määritelty rikoslain tahallisuutta koskevassa 3 luvun 6 §:ssä, vaan se on jätetty arvioitavaksi oikeuskäytännössä. Eduskunnan lakivaliokunnan mukaan tällöin on otettava huomioon erityisesti rikoslain 4 luvun 1 §:n tunnusmerkistöerehdystä koskeva säännös (LaVM 28/2002 vp).

Tulliselvitysrikoksen yhteydessä tahallisuutta koskevat ongelmat liittyisivät siihen, oliko henkilö tietoinen ilmoitusvelvollisuudesta ja sen sisällöstä taikka ilmoitetun tiedon puutteellisuudesta tai vääryydestä. Oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä olosuhdetahallisuuteen on tällaisissa tilanteissa liitetty selonottovelvollisuus velvollisuuden sisällöstä tai olosuhteiden käsillä olosta (KKO 1995:64). Verovelvollisen osalta tämä tarkoittaa, että hänellä on jonkinasteinen normatiivinen selonottovelvollisuus siitä, miten verolainsäädäntöä sovelletaan hänen tapaukseensa. Tahallisuusvaatimus ei täyty, jos ve-

rovelvollinen on täyttänyt selonottovelvollisuuden riittävästi. Selonottovelvollisuuden laajuutta arvioitaessa olennaisia tekijöitä ovat esimerkiksi lainsäädännön monimutkaisuus sekä ilmoitusvelvolliseen tietotaso ja asema. Laajaa selonottovelvollisuutta voidaan edellyttää esimerkiksi oikeushenkilön muodolliseen asemaan suostuvalta henkilöltä.

Tavaroiden maahantuonnista ja maastaviennistä vastaavat merkittävässä määrin ammattimaiset huolitsijat tai näitä ammattitaidoltaan ja tietämykseltään vastaavat muut toimijat, joilta voidaan edellyttää korostunutta huolellisuutta ja hyvää tulin kanssa asioimiseen liittyvien velvollisuuksien tuntemusta. Tulliselvitysrikoksessa olisi tyypillisesti kysymys pistemäisestä tapahtumasta. Tämä helpottaa tahallisuuden arvioimista verrattuna tilanteisiin, joissa on kysymys tapahtumasarjasta, jossa rangaistavuus edellyttää tekijän olevan tietoinen useista yksittäisistä, mahdollisesti ajallisesti erillisistä tapahtumista ja muista olosuhteista. Tulliselvitysrikoksen osalta tahallisuudessa olisi ratkaisevaa tekijän tietoisuus ilmoitusvelvollisuuden olemassaolosta sekä lastin ja annettujen tietojen vastaavuudesta. Ilmoitusvelvollisuuden lähtökohtana voidaan pitää, että jokaisen tavaroiden tuontia ja vientiä harjoittavan yrityksen on oltava tietoinen esimerkiksi jaksossa 2.3 luetelluista ilmoitusvelvollisuuksista ja niiden sisällöstä. Myös yksityishenkilön, esimerkiksi matkustajan, oletetaan olevan tietoinen keskeisimmistä ilmoitusvelvollisuuksista, jotka liittyvät yleensä tuonnin ja viennin rajoituksiin. Tulliselvitysrikoksen osalta tahallisuuden alarajan ylittävänä voitaisiin pitää sellaista menettelyä, jossa henkilö on suhtautunut välinpitämättömästi siihen oletettavana pitämäänsä seikkaan, että hänellä on tavaroita maahan tuotaessa tai maasta vietäessä tietynlainen ja -laajuinen ilmoitusvelvollisuus. Tietojen vääryyden osalta tahallisuuden täyttymisen kannalta riittävänä voitaisiin pitää sitä, että henkilö on pitänyt varteenotettavana mahdollisuutena sitä, että tieto on väärä, mutta on siitä huolimatta antanut sen tulliviranomaiselle.

Vastuun perustamisella myös törkeään huolimattomuuteen saattaisi toisaalta olla olennainen merkitys vastuuta kohdennettaessa. Delegoinnin asianmukaisuuteen liittyvät

näyttöongelmat (miten yrityksen vastuullinen toimija on tulli-ilmoituksen tekijää ohjeistanut, onko tämä ollut tietoinen väärin tietojen antamisesta tai tietojen antamisen laiminlyönnistä) saattaisivat puoltaa vastuun perustamista myös törkeään huolimattomuuteen. Näissäkään tilanteissa tahallisuuden näyttäminen ei kuitenkaan olisi poissuljettua. Tulliselvityksiköksen soveltamisalaa ei ole siten syytä laajentaa koskemaan myös törkeästä huolimattomuudesta tehtyjä tekoja.

Tulliselvityksirikos olisi rangaistava vain tahallisesti tehtynä. Olennaisin peruste tälle ratkaisulle olisi se, että tulliselvityksiköksen lähirikokset veropetos, säännöstelyrikos ja salakuljetus ovat kaikki rangaistavia vain tahallisesti tehtyinä. Jos tulliselvityksirikos olisi rangaistava myös törkeästä huolimattomuudesta tehtynä, rangaistusvastuu saattaisi muuttua näiden lähirikosten osalta laajemmaksi kuin niiden tunnusmerkistöissä on säädetty.

Tullirikkomus olisi jatkossakin rangaistava sekä tahallisesti että törkeästä huolimattomuudesta tehtynä. Lievän tulliselvityksirikoksen ja tullirikkomuksen rajanvedon selkeyttämiseksi, tullirikkomusta koskevaan tullilain 42 §:n 3 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, ettei tullirikkomuksesta tuomita, jos teko on rangaistava lievästi tulliselvityksirikoksena.

Tiedonantovelvollisuuden rikkomisen vaikutukset

Tiedonantovelvollisuuksien rikkomisten voidaan yleisesti ottaen katsoa vaarantavan kaikkia niitä intressejä, jotka ovat sidoksissa tulliviranomaisen saamiensa tietojen pohjalta suorittamiin tullitoimenpiteisiin tai niiden suorittamatta jättämiseen. Tunnusmerkistöä esitetään kuitenkin rajattavaksi siten, että tiedonantovelvollisuuden olisi vaikutettava veron, tullen tai muun sellaisen maksun määräämiseen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämiseen liian pieneksi taikka tavaran maahantuontiin tai maastavientiin kiellon tai ehdon vastaisesti. Tunnusmerkistöön lisättäväksi ehdotettava edellytys, että teon on oltava omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheuttaman palauttamisen taikka tavaran kiellon tai ehdon vastaisen maahan-

tuonnin tai maastaviennin, merkitsisi sitä, etteivät tulliselvityksirikokset edellyttäisi näyttöä suojattavan oikeushyvän – esimerkiksi veron määräämisen oikean suuruisena – vaarantumisesta tosiasiallisesti.

Rangaistusasteikot

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että rikoksen rangaistusasteikon on vastattava teon moitittavuutta. Se että tulliselvityksirikos olisi abstrakti vaarantamisrikos, jonka tunnusmerkistöissä ei edellytetä konkreettista vahinkotaikaa vaaraseurausta, on otettava huomioon myös teon moitittavuutta tarkasteltaessa. Tunnusmerkistöjensä ja suojelukohteidensa puolesta tulliselvityksiköksen lähimmät vertailukohtat ovat rikoslain 16 luvun 7 §:n rekisterimerkintärikos ja 51 luvun 5 §:n arvopaperimarkkinoita koskeva tiedottamisrikos. Rekisterimerkintärikoksella suojataan viranomaisten pitämien yleisten rekisterien luotettavuutta ja niiden sisältämien tietojen totuudenmukaisuutta. Rekisterimerkintärikoksen totuudenmukaisuuden edellytyksenä on, että viranomaiselle annetaan totuudenmukaiset tiedot, aivan kuten tulliviranomaisen tekemän päätöksen oikeasisältöisyyden edellytyksenä on tullille annettujen tietojen totuudenmukaisuus. Vaikka tekojen välillä on eroja, tulliselvityksiköksen voidaan katsoa asetettavan moitittavuudeltaan lähelle rekisterimerkintärikosta. Tämä näkökohta puoltaisi törkeän tulliselvityksiköksen ja rekisterimerkintäriköksen rangaistusasteikkojen samankaltaisuutta. Rekisterimerkintäriköksen rangaistusasteikko on sakko tai enintään kolme vuotta vankeutta. Rekisterimerkintärikoksella ei ole törkeätä tekemuotoa, mutta rangaistusasteikkonsa puolesta sen voidaan tulkita olevan eräänlainen perustekomuodon ja törkeän tekemuodon välimuoto.

Arvopaperimarkkinoita koskevaan tiedottamisrikokseen syyllistyy muun muassa se, joka jättää asianmukaisesti antamatta arvopaperiin liittyvän tiedon, jonka arvopaperimarkkinalaki (495/1989) velvoittaa antamaan ja joka on omiaan olennaisesti vaikuttamaan sanotun arvopaperin arvoon, tai arvopaperimarkkinalain mukaista tiedonantovelvollisuutta täyttäessään antaa sellaisen, arvopaperiin liittyvän totuudenvastaisen tai harhaan-

johtavan tiedon. Vaikka kysymyksessä on tekorikos, joka kohdistuu viranomaista laajempaan joukkoon, niin sen tunnusmerkistössä on myös paljon samanlaisia piirteitä kuin tulliselvitysrikoksissa. Molempien rikosten tunnusmerkistössä on olennaista tiedonantovelvollisuuden rikkominen. Myöskään arvopaperimarkkinoita koskevaan tiedottamisrikoksella ei ole törkeätä tekomuotoa, joten senkin rangaistusasteikon (sakko–2 vuotta vankeutta) voidaan tulkita olevan eräänlainen perustekomuodon ja törkeän tekomuodon väliuoto.

Tulliselvitysrikoksen voidaan katsoa asetuvan moitittavuudeltaan lähelle kyseisiä rikoksia, varsinkin rekisterimerkintärikosta. Näin ollen tulliselvitysrikoksen rangaistusasteikoksi ehdotetaan sakko – 1 vuosi 6 kuukautta vankeutta ja törkeän tulliselvitysrikoksen rangaistusasteikoksi 4 kuukautta – 3 vuotta vankeutta.

Vastuun kohdentaminen ja oikeushenkilön rangaistusvastuu

Vastuun kohdentaminen oikeushenkilön piirissä tehdystä rikoksesta on aiheuttanut ongelmia erityisesti talousrikoksissa, joissa monivaiheisen rikossuunnitelman taustavoimat eli suunnittelijat, rahoittajat tai tosiasialliset johtajat ovat vaikeammin saatettavissa vastuuseen kuin yksittäisiä osatekoja tehneet apulaiset tai jopa näennäisesti itsenäiset välikappaleet eli bulvaanit. Oikeushenkilön puolesta toimimista koskeva rikoslain 5 luvun 8 § mahdollistaa kuitenkin vastuun ulottamisen yhtiön toiminnassa tehdyn rikoksen osalta sellaiseen yhtiössä todellista päätösvaltaa käyttävään henkilöön, joka ei ole yhtiössä muodollisessa asemassa ja joka ei siten täytä tunnusmerkistössä tekijälle asetettuja erityisehtoja.

Tulliselvitysrikos olisi usein oikeushenkilön toiminnassa tehty rikos. Tällaisessa tilanteessa saattaa olla hyvinkin vaikeata saada näyttöä siitä, kuka loppujen lopuksi on rikosoikeudellisessa vastuussa tullimuodollisuuksien yhteydessä annettujen tietojen riittäväyydestä ja oikeellisuudesta.

Vastuun kohdentamisen lähtökohdan muodostaa tunnusmerkistö. Tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistö on sidoksissa tullilainsäädän-

nön mukaisiin ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuksiin. Rikosoikeudellisen vastuun määrittymisen kannalta olennaisia ovat tullilainsäädännön vastuun kohdentumista koskevat säännöt. Uudistetun tullikoodeksin 4 artiklan mukaan "ilmoittajalla" tarkoitetaan henkilöä, joka jättää yleisilmoituksen tai jälleenvienti-ilmoituksen tai tekee tulli-ilmoituksen omissa nimissään, tai henkilöä, jonka nimissä kyseinen ilmoitus tehdään. Saman artiklan mukaan "menettelynhaltijalla" tarkoitetaan henkilöä, joka tekee tulli-ilmoituksen tai jonka lukuun tulli-ilmoitus tehdään tai jolle kyseisen henkilön tullimenettelyä koskevat oikeudet ja velvollisuudet on siirretty. Nykyisin sovellettavan tullikoodeksin 4 artiklassa menettelynhaltija on määritelty henkilöksi, jonka puolesta tulli-ilmoitus on tehty tai jolle tullimenettelyä koskevat oikeudet ja velvollisuudet on siirretty. Tietojen toimittamista tulliviranomaiselle koskeva uudistetun tullikoodeksin 9 artiklan mukaan vastuu ilmoitusten asianmukaisuudesta on myös sillä, jonka puolesta tulli-ilmoitus annetaan. Artiklassa määritellään myös vastuun ulottuvuus. Vastaavaa yleissäännöstä ei ole voimassa olevassa tullikoodeksissa. Vaikka kyseisissä säännöksissä määritelläänkin se henkilöpiiri, joka on muodollisesti vastuussa tiedonantovelvollisuuden täyttämistä, tekijävastuun edellytyksenä voidaan pitää veropetoksen tavoitin tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa tulliviranomaiselle annettaviin tietoihin sekä tosiasiallista vaikutusvaltaa tiedonantovelvollisen toiminnassa (ks. veropetoksen osalta ratkaisu KKO 2005:144).

Ehdotettavaan rangaistussäätelyyn liittyy myös tarve arvioida oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista tulliselvitysrikoksiin. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään rikoslain 9 luvussa. Sen 1 §:n mukaan oikeushenkilö, jonka toiminnassa rikos on tehty, on virallisen syyttäjän vaatimuksesta tuomittava rikoksen johdosta yhteisösakkoon, jos se on rikoslaissa säädetty rikoksen seuraamukseksi. Oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin soveltuvia rikoksia on käsitelty hallituksen esityksessä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 95/1993 vp).

Mainitun hallituksen esityksen mukaan yhteisösakkoa olisi käytettävä vain melko har-

vojen ja suhteellisen vakavien rikostyyppien seuraamuksena. Tämä liittyy siihen, että yhteisöakkoprosessin käynnistäminen vähäisissä rikoksissa olisi rajallisten voimavarojen tuhlausta. Hallituksen esityksessä oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaksi lainsäädännöksi todetaan, että yhteisösakko on erityisen perusteltua asettaa rangaistusuhaksi sellaisten rikosten osalta, joissa on kysymys suhteellisen huolellisesti suunnitellusta toiminnasta, koska seuraamuksen rikoksia ennalta estävä teho on tällöin suurimmillaan. Kriminaalipoliittiseen tarpeeseen ulottaa oikeushenkilön rangaistusvastuu johonkin rikoslajiin vaikuttavat vielä esimerkiksi muiden käytävissä olevien seuraamusten tehokkuus ja käytävissä olevat rikosoikeudellisen järjestelmän ulkopuoliset sääntelykeinot. Taloudellisen rikollisuuden osalta tarvetta puoltaa myös säännösten väljyys (HE 93/1993 vp).

Oikeushenkilön rangaistusvastuun säätämisen yhteydessä vastuun piiriin kuuluviksi otettiin eräitä rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäiseen vaiheeseen kuuluneita rikoksia, jotka hallituksen esityksessä esitettyjen suuntaviivojen mukaan oli luontevaa ottaa rangaistusvastuun piiriin. Rikoslain 46 lukuun lisättiin uusi 14 § (743/1995), jonka mukaan säännöstelyrikokseen, törkeään säännöstelyrikokseen ja salakuljetukseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Samassa yhteydessä oikeushenkilön rangaistusvastuu säädettiin koskemaan myös eräitä lahjus-, avustus- ja elinkeinorikoksia. Varsinkin rikoslain kokonaisuudistuksen keskeneräisyyden vuoksi oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettiin ensimmäisessä vaiheessa vain harvoin rikoksiin.

Vuoden 1995 jälkeen oikeushenkilön rangaistusvastuun kattamaa rikosten piiriä on laajennettu lähinnä uusien rangaistussäännösten kattaman toiminnan luonteen ja vakavuuden perusteella. Oikeushenkilön rangaistusvastuu koskee muun ohessa nykyisin rikoslain 29 luvun 10 §:n (61/2003) nojalla sellaisia veropetoksia ja törkeitä veropetoksia, jotka kohdistuvat Euroopan yhteisöjen lukuun kannettavaan maksuun, joka tilitetään Euroopan yhteisöille sisällytettäväksi Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon, Euroopan

yhteisöjen hoidossa oleviin tai niiden puolesta hoidettuihin talousarvioihin.

Säännöstelyrikosten saattamista oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin perusteltiin (HE 95/1993 vp) sillä, että ne liittyvät useimmiten yhteisömuotoisten yritysten toimintaan ja rikoksilla tavoiteltu hyöty nousee monesti erittäin suureksi. Rikokset perustuvat yleensä niin monimutkaisiin järjestelyihin, että niiden täytyy olla suunnitelmallisia. Salakuljetuksen osalta todettiin, että yhteisösakon tarve seuraamuksena ei ole yhtä suuri kuin säännöstelyrikoksissa. Laajamittaisena esiintyvä salakuljetus liittyy kuitenkin yleensä järjestäytyneeseen yritystoimintaan. Tällaisen salakuljetuksenkin täytyy olla hyvin organisoitua ja siten etukäteen huolellisesti suunniteltua. Taloudelliset intressitkin voivat olla suuret. Myös vahingot, joita salakuljetuksesta aiheutuu, voivat olla huomattavan suuret silloin, kun vienti- tai tuontikielto johdetaan aineen tai tuotteen vaarallisuudesta selaisenaan. Näillä perusteilla myös salakuljetus otettiin yhteisövastuun piiriin.

Törkeiden tulliselvitysrikosten vakavuus sekä niiden pääsääntöinen liittyminen talousrikollisuuteen ja yritystoimintaan puoltavat näiden rikosten ottamista oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Törkeän tulliselvitysrikoksen raskauttamisperusteisiin ehdotetaan otettavaksi oikeushenkilön toiminnalle tyypillisiä suunnitelmallisuuteen ja organisointiin liittyviä tekemuotoja. Vastaavin perustein puolustustarvikkeiden maastavientirikokseen ehdotetaan sovellettavaksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevia säännöksiä. Ratkaisua puoltaa myös puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen korkea neljän vuoden vankeusmaksimi, minkä perusteella teon voidaan tulkita olevan eräänlainen perustekomuodon ja törkeän tekemuodon välimuoto.

Täytetty teko, yritys ja tehokas katuminen

Tulliselvitysrikos täyttyisi, kun tiedonantovelvollisuuden edellyttämä asiakirja tai tieto olisi viimeistään pitänyt antaa tai tullilainsäädännön edellyttämää tiedonantovelvollisuutta täytettäessä on annettu väärä tieto. Tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistön täyttyminen olisi kuitenkin sidoksissa uudistetun

tullikoodeksin 89 artiklaan ja 113 artiklaan, joissa säädetään oikeudesta oikaista ilmoitusta. 89 artiklan 1 kohdan mukaan saapumisen yleisilmoituksen tehneen henkilön on hänen pyynnöstään sallittava oikaista yhtä tai useampaa ilmoituksessa olevaa tietoa sen tekemisen jälkeen. Tällainen oikaisu ei kuitenkaan ole mahdollinen, jos jokin seuraavista toimista on suoritettu: a) tulliviranomaiset ovat ilmoittaneet saapumisen yleisilmoituksen tehneelle henkilölle aikovansa tarkastaa tavarat; b) tulliviranomaiset ovat todenneet kyseiset tiedot virheellisiksi; c) tulliviranomaiset ovat antaneet luvan tavaroiden siirtämiseen paikasta, jossa ne esitettiin. Kaikkien tulli-ilmoitusten oikaisemista koskeva 113 artikla on lähes samansisältöinen.

Nykyisin sovellettavan tullikoodeksin 65 artikla on myös asiallisesti sisällöltään samanlainen. Tavaranhaltijan pyynnöstä tämän on sallittava oikaista yhtä tai useampaa tulli-ilmoituksessa antamaansa tietoa sen jälkeen, kun tulliviranomaiset ovat vastaanottaneet ilmoituksen. Oikaisulla ei voida muuttaa ilmoitusta koskemaan muita kuin siinä alun perin tarkoitettuja tavaroita. Oikaisua ei kuitenkaan voida sallia, jos sitä pyydetään sen jälkeen, kun tulliviranomaiset ovat: a) ilmoittaneet tavaranhaltijalle aikovansa tarkastaa tavarat; b) todenneet kyseiset tiedot epätarviksi; tai c) luovuttaneet tavarat.

Lisäksi tulliviranomaisten on ilmoittajan pyynnöstä mitätöitävä jo vastaanotetuksi hyväksytty ilmoitus tullikoodeksin 66 artiklassa säädetyin edellytyksin. Tullikoodeksin 66 artiklassa todetaan, ettei ilmoituksen mitätöinti rajoita voimassa olevien rangaistussäännösten soveltamista. Uudistetun tullikoodeksin 114 artiklan perusteella mitätöinti muuttuu harkinnanvaraiseksi.

Ehdotettujen tulliselvitysrikosten osalta on tarkasteltava myös tarvetta säätää niiden yritys rangaistavaksi. Yrityksen rangaistavuus voi rikoslain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan liittyä vain tahallisen rangaistaviin tekoihin. Yritys voidaan säätää rangaistavaksi joko erillisellä säännöksellä tai rinnastamalla yritys tunnusmerkistössä täytettyyn tekoon kuten on esimerkiksi tehty tullilaitoksen toimintaan läheisesti liittyvissä veropetos-, säännöstelyrikos- ja salakuljetussäännöksissä (rikoslain 29 luvun 1–3 § ja 46 luvun 1–5 §).

Yrityksen rinnastamista täytettyyn tekoon näiden rikosten tunnusmerkistössä on perusteltu muun muassa sillä, että rikosentekijän kannalta on sattumanvaraista, saavuttaako hän teollaan tavoitteensa (esimerkiksi johtako vääran tiedon antaminen tosiasiallisesti veron määräämiseen liian alhaiseksi).

Tulliselvitysrikoksen yrityksen säätämistä rangaistavaksi tai yrityksen rinnastamista täytettyyn tekoon ehdotettavissa rangaistussäännöksissä ei voida pitää perusteltuna. Nyt kysymyksessä olevien rikosten osalta ei voitaisi luontevasti ja vaikeuksista erottaa rangaistusvastuun ansaitsevia yritystoimia. Ilmoittamisvelvollisuuteen liittyvä laiminlyönti on jo tekotapana sellainen, että sitä ei voi yrittää. Vääriä tai puutteellisia tietoja käytännössä annetaan tai ei anneta; välimuotoa on vaikea hahmottaa. Yrityksen merkitystä arvioidessa on otettava huomioon myös se, että ilmoittamisvelvollisuutta ei tarvitsisi laiminlyödä taikka vääriä tai puutteellista tietoa antaa missään tietyssä tarkoituksessa. Rikoksen täyttymiseen riittäisi pelkkä laiminlyönti tai kyseisen tiedon antaminen.

Pakkokeinot

Tulliviranomaisella on oikeus käyttää eräitä tiedonhankintakeinoja minkä tahansa tullirikoksen, siis myös tullirikkomuksen ennalta estämiseksi. Tullilain 20 b §:n mukaan tulliviranomaisella on oikeus rajanylityspaikoilla sekä matkustajaterminaaleissa, tavaraliikenteelle tarkoitetuilla satama-alueilla, tavaraliikenteelle tarkoitetuissa varastoissa ja muissa vastaavissa paikoissa ja tiloissa, joita tullilaitos saa valvoa, siitä ennalta ilmoitettuaan suorittaa teknistä valvontaa tullirikosten ennalta ehkäisemiseksi sekä tullirikoksesta epäillyn tunnistamiseksi. Tullimiehellä on myös tullilain 20 c §:n nojalla oikeus tarkailla muualla kuin asunnossa olevaa henkilöä rikollisen toiminnan estämiseksi tai keskeyttämiseksi, jos tämän käyttäytymisen perusteella tai muutoin on perusteltua syytä epäillä hänen syyllistyvän tullirikokseen.

Lisäksi tekninen katselu ja tekninen seuranta tulevat tullilain ja pakkokeinolain nojalla kysymykseen myös vähäisemmissä rikoksissa. Tullilain 20 d §:n 3 momentin mukaan näiden tiedonhankintakeinojen käyttämisen

edellytyksenä on, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai myötävaikuttavan tällaisen tullirikoksen tekemiseen. Pakkokeinolain 5 a luvun 4 a §:n 1 momentin ja 4 b §:n 1 momentin mukaan teknisen katselun ja teknisen seurannan edellytyksenä on se, että on syytä epäillä jotakuta rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta.

Törkeän tulliselvitysrikoksen enimmäisrangaistukseksi ehdotettava kolmen vuoden vankeusrangaistus tarkoittaa sitä, että tullilain 20 d–20 e §:ssä säädettyistä tiedonhankintakeinoista sekä pakkokeinolain 5 a luvussa säädettyistä pakkokeinoista mainitun rikoksen tutkinnassa rajautuisivat pois matkaviestimien sijaintitiedon hankkiminen, tekninen kuuntelu muualla kuin asunnossa sekä telekuuntelu. Lisäksi televalvonta olisi mahdollista tullilain 20 e §:n nojalla, muttei pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:n nojalla.

Perustuslain (731/1999) 10 §:n 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Tullimiehellä on tullilain 20 e §:n nojalla oikeus käyttää televalvontaa, jos henkilön lausumien, uhkausten tai käyttäytymisen perusteella taikka muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin neljä kuukautta vankeutta, tai tullirikoksena pidettävään huumausainerikokseen. Pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:n mukaan rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä teleliittymään, telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen taikka hankkia epäillyn hallussa olevan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä matkaviestimen sijaintitiedot taikka tilapäisesti sulkea tällainen liittymä tai laite, kun on syytä epäillä jotakuta 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 2) automaattiseen tietojenkäsittelyjär-

jestelmään kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, parituksesta, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta, laittomasta uhkauksesta tai huumausainerikoksesta, 3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä tai 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, ja jos televalvonnalla saatavilla tiedoilla taikka teleliittymän tai telepäätelaitteen sulkemisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. Lisäksi rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan asianomistajan suostumuksella antaa lupa kohdistaa televalvontaa tämän hallussa olevaan tai muuten käyttämään teleliittymään tai telesoitteeseen siltä osin kuin se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettujen rikoksen selvittämiseksi.

Televalvonnan edellytyksiä koskevan pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:n 1 momentin 1–4 kohdassa tarkoitettujen rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa pakkokeinolain 5 a luvun 3 a §:n mukaan lupa saada tieto niistä matkaviestimistä, joista on rikoksen oletettuna tapahtuma-aikana kirjautunut tieto rikoksen oletettun tekopaikan tai muun, rikoksen selvittämisen kannalta merkityksellisen paikan läheisyydessä sijaitsevan tukiaseman kautta telejärjestelmään, jos tietojen saamisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Tullilain 20 d §:n 3 momentin mukaan tulliviranomainen saa käyttää teknistä kuuntelua, kun henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai tullirikoksena pidettävään huumausainerikokseen. Pakkokeinolain 5 a luvun 4 §:ssä on säädetty teknisen kuuntelun edellytyksistä. Rikoksen esitutkintaa toimittava viranomaislainen saa kohdistaa epäiltyyn teknistä kuuntelua, kun on syytä epäillä jotakuta 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 2) huumausainerikoksesta, 3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä tai 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta, ja jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Teknistä kuuntelua saa kyseisen momentin nojalla kohdistaa epäiltyyn vain hänen ollessaan vakituiseen asumiseen tarkoitettun tilan ulkopuolella. Teknistä kuuntelua saa lisäksi kohdistaa epäiltyyn, joka suorittaa rangaistusta rangaistuslaitoksessa taikka on pakko-laitokseen eristetty tai tutkintavanki, hänen ollessaan sellissään tai vankien käytössä olevissa laitoksen muissa tiloissa. Tekninen kuuntelu vakituiseen asumiseen tarkoitettussa tilassa on mahdollista säännöksen kolmannessa momentissa lueteltujen rikosten osalta.

Telekuuntelun edellytyksistä säädetään pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan, kun on syytä epäillä jotakuta momentin rikosluettelossa mainitusta törkeästä rikoksesta, rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevasta tai oletettavasti muuten käyttämästään teleliittymästä, telesoitteesta tai telepäätelaitteesta, taikka tällaiseen teleliittymään, telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaan lupa 1 momentin mukaiseen telekuunteluun voidaan siinä säädetyn edellytyksin antaa myös, kun on syytä epäillä jotakuta liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä sellaisesta 1) törkeästä lahjuksen antamisesta, 2) törkeästä kavalluksesta, 3) törkeästä veropetoksesta, törkeästä avustuspetoksesta, 4) törkeästä väärennyksestä, 5) törkeästä petoksesta, 6) törkeästä velallisen epärehellisydestä, törkeästä velallisen petoksesta, 7) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäytöstä, 8) törkeästä säännöstelyrikoksesta, 9) törkeästä sisäpiirintiedon väärinkäytöstä tai törkeästä kurssin vääristämisestä taikka 10) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä, jossa rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.

Kun pakkokeinolakia muutettiin lisäämällä 2 momentti 5 a luvun 2 §:ään (pakkokeinolain muuttamisesta annettu laki 646/2003, joka tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004), perusteena oli edistää suunnitelmallisesti

toimivien järjestäytyneiden rikollisryhmien tekemien rikosten selvittämistä mahdollistamalla niiden jäsenten välisen viestinnän kuunteleminen. Talousrikosten osalta laajennetulla telekuunteluvaltuudella on merkitystä erityisesti selvitetessä ammattimaisen ja järjestäytyneen talousrikollisuuden yksittäisinä laillisilta liiketoimilta näyttävien osatekojen välistä yhteyttä, selvitetessä ammattimaiseen ja järjestäytyneeseen talousrikollisuuteen usein liittyvien peittelytarkoituksessa jälkikäteen tehtyjen järjestelyjen todellista luonnetta sekä jäljitettäessä ammattimaisella ja järjestäytyneellä talousrikollisuudella saatua rikoshiötyä. Järjestelyjen toteuttaminen edellyttää yhteydenpitoa tahoihin, jotka toimivat yhteistyökumppaneina järjestelyissä. Tähän yhteydenpitoon saatetaan päästä kiinni telekuuntelulla. (HE 52/2002 vp, s. 26)

Tulliselvitysrikokset eivät olisi sellaisia yksinomaan yksilön tai yhteiskunnan turvallisuuteen liittyviä rikoksia, joiden osalta telekuuntelun edellytyksistä säädetään pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 1 momentissa. Näin siitakin huolimatta, että tullilaitoksen tehtäviin kuuluu yhteiskunnan suojaaminen. Tarkasteluun onkin otettava pykälän 2 momentissa säädetty telekuuntelun edellytykset.

Tulliselvitysrikoksia koskevat rangaistus-säännökset liittyisivät talousrikollisuuden torjuntaan. Ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyömistä taikka väärän tai puutteellisen tiedon antamista voidaan hyödyntää monenlaisen talousrikosten tekemisessä. Törkeän tulliselvitysrikoksen vakavimmat tekemuodot olisivat sellaisia, joita on kuvattu edellä mainitussa pakkokeinolain muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä. Ne täyttävät myös pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momentissa säädetty liike- tai ammattitoimintaa, erityisen suuren hyödyn tavoittelua ja rikoksen tekemisen erityistä suunnitelmallisuutta koskeva edellytykset.

Törkeällä tulliselvitysrikoksella voisi olla yhteys järjestäytyneiden rikollisryhmien toimintaan. Ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöminen taikka väärän tai puutteellisen tiedon antaminen saattaisi myös olla osateko eri talousrikosten muodostamassa kokonaisuudessa. Erityinen suunnitelmallisuus olisi yksi tulliselvitysrikoksen kvalifointiperusteista. Voidaan olettaa, että telekuuntelulla olisi juu-

ri tällaisissa tapauksissa tärkeä merkitys törkeän tulliselvitysrikoksen selvittämiseksi.

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momentin mukaisesti telekuuntelun edellytyksiin liittyy myös se, että yksi tulliselvitysrikoksen kvalifiointiperuste olisi se, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä.

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momentin rikosluettelossa ovat myös tullilaitoksen toimintaan läheisesti liittyvät törkeä veropetos ja törkeä säännöstelyrikos, joilla on myös tekotapojen osalta läheinen yhteys ehdotettuun törkeään tulliselvitysrikokseen. Tulliselvitysrikos olisi suhteessa näihin säännöksiin toissijainen. Varsinkin tutkinnan alkuvaiheessa epäiltävän rikoksen nimeäminen saattaa olla vaikeaa. Tämä koskisi erityisesti rajanvetoa törkeän veropetoksen ja törkeän tulliselvitysrikoksen välillä. Rikoksen selvittäminen voi kuitenkin edellyttää pikaista pakkokeinojen käyttöä. Ei ole syytä edistää esimerkiksi sellaista menettelyä, että rikosta tutkivat viranomaiset nimeävät epäillyn rikoksen törkeäksi veropetokseksi pelkästään telekuunteluluvan saamiseksi, vaikka epäilty rikos voisi yhtä hyvin tai jopa todennäköisemmin olla tullirikkomus.

Vaikka törkeän tulliselvitysrikoksen ottamiseen mukaan pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momentissa olevaan rikosluetteloon on olemassa edellä esitetyt perusteet, mainittua rikosta koskevia telekuuntelulupia voidaan olettaa myönnettävän vuosittain vain muutamia. Tämä liittyy laissa säädettyihin hyvin tiukkoihin kuunteluluvan myöntämisedellytyksiin, joiden valossa tuomioistuimien arvioi tilannetta luvan myöntämistä koskevaa vaatimusta käsitellessään.

Telekuuntelulla on välitön yhteys poliisimiehen oikeuteen harjoittaa peitetoimintaa. Poliisilain 31 a §:n mukaan poliisimiehellä on muun muassa oikeus peitetoimintaan, jos se on tarpeen pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikollisen toiminnan estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi ja tiedonhankinnan kohteena olevan käyttäytymisen perusteella tai muutoin on perusteltu aihe epäillä hänen syyllistyvän sanottuun rikokseen. Peitetoiminta asunnossa on sallittua, jos sisäänkäynti tai oleskelu tapahtuu asuntoa käyttävän aktiivisella myötävaiku-

tuksella. Törkeän tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistön täyttävä menettely ei olisi luonteeltaan ja moitittavuudeltaan sellaista, että sen estämisessä, paljastamisessa tai selvittämisessä olisi tarpeen käyttää peitetoimintaa. Näin ollen poliisilain 31 a §:ään lisättäisiin maininta siitä, ettei peitetoimintaa voida harjoittaa törkeän tulliselvitysrikoksen estämiseen, paljastamiseen tai selvittämiseen vaikka kyseinen rikos lisättäisiinkin pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momentin luetteloon.

Myös televalvontaa ja sitä kautta myös matkaviestimien sijaintitiedon hankkimista koskevien valtuuksien laajentaminen koskemaan törkeää tulliselvitysrikosta olisi ongelmallista, koska nämäkin pakkokeinot rajautuvat sellaisiin törkeisiin rikoksiin, joihin ehdotettu rikos ei rangaistusasteikkonsa puolesta lukeudu. Koska telekuuntelun on katsottu merkitsevän televalvontaa suurempaa yksityisyyden loukkausta, ja tälläkin pakkokeinolla saattaisi olla joissakin tapauksissa telekuuntelua vastaava merkitys törkeän tulliselvitysrikoksen selvittämiseksi, olisi epäjohdonmukaista, jos telekuuntelu olisi mahdollista, muttei televalvontaa. Näin ollen televalvontaa koskevaan pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:ään ehdotetaan lisättäväksi säännös siitä, että kyseistä pakkokeinoa on mahdollista käyttää myös törkeän tulliselvitysrikoksen tutkinnassa. Sen sijaan matkaviestimien sijaintitiedon hankkiminen ei olisi niin tarpeellinen tutkintakeino törkeän tulliselvitysrikoksen tutkinnassa, että pakkokeinovaltuuksia olisi tältä osin laajennettava nykyisestä.

Törkeän tulliselvitysrikoksen rangaistusasteikko ei mahdollistaisi myöskään teknisen kuuntelun käyttämistä törkeän tulliselvitysrikoksen ennalta estämisessä, paljastamisessa tai tutkinnassa. Perustuslakivaliokunta on useassa yhteydessä katsonut, että tekninen kuuntelu merkitsee suhteellisen ankaraa puuttumista perusoikeuksiin erityisesti toimipiteen salavihkaisen luonteen vuoksi (esimerkiksi PeVL 12/1998 vp). Tämän vuoksi teknisen tarkkailun sallittavuudelle on asetettava tiukat edellytykset. Erotuksena telekuunteluun teknisen kuuntelun erityispiirre on siinä, että kuunneltavaksi tulevien henkilöiden määrä on todennäköisesti olennaisesti suurempi, eivätkä kaikki näistä henkilöistä

ole osallisia rikoksiin. Teknisen kuuntelun kohdistaminen epäiltyyn tämän ollessa esimerkiksi liikehuoneistossa, varastossa tai tavaroiden kuljettamiseen käytettävässä ajoneuvossa (mutta kuitenkin vakituiseen asumiseen tarkoitettun tilan ulkopuolella) saattaisi olla tärkeä merkitys törkeän tulliselvityksikoksen tutkinnassa ainakin silloin, kun kysymyksessä on organisoidusta toiminnasta, jossa rikokseen osallisia on mitä ilmeisimmin useampia. Näin ollen tullilain 20 d §:n 3 momentin ja pakkokeinolain 5 a luvun 4 §:n 1 momentin rikosluetteloihin ehdotetaan lisättäväksi törkeä tulliselvityksirikos.

Vakituiseen asumiseen tarkoitettuihin tiloihin kohdistettava tekninen kuuntelu merkitsee niin suurta yksityisyyden loukkausta, ettei sen käyttöön törkeidenkään talousrikosten tutkinnassa voida antaa valtuutusta (HE 52/2002 vp).

Kaikki törkeän tulliselvityksikoksenkaan tunnusmerkistön täyttävät teot eivät ole välttämättä moitittavuudeltaan niin vakavia, että pakkokeinolain 5 a luvun mukaisten pakkokeinojen käyttö olisi perusteltua. Pakkokeinojen käyttö olisikin rajattava vain kaikkiin vakavimpiin tekoihin. Tällöin korostuu pakkokeinolain 7 luvun 1 a §:n suhteellisuusperiaate, jonka mukaan pakkokeinoja saadaan käyttää vain, jos pakkokeinon käyttöä voidaan pitää puolustettavana ottaen huomioon tutkittavana olevan rikoksen törkeys, rikoksen selvittämisen tarkeys sekä rikoksesta epäillylle tai muille pakkokeinon käytöstä aiheutuva oikeuksien loukkaus ja muut asiaan vaikuttavat seikat.

Lievät rikkomukset ja rajoitussäännös

Rikoslain 46 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan kyseisen luvun 1–5 §:ssä tarkoitettuna rikoksena ei pidetä vähäistä ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä eikä muuta vähäistä menettelytapamääräyksen rikkomista. Rajoitussäännös ei tarkoita sitä, ettei tällainen vähäinen teko voisi olla rangaistava jonakin muuna, lievemmin rangaistavana rikoksena. Velvollisuuden vastaisuuden tai menettelytapamääräyksen rikkomisen vähäisyys on riippuvainen kulloinkin tarkasteltavasta tunnusmerkistöstä. Tulliselvityksikoksen moitittavuus riippuu täten olennaisesti

siitä, kuinka vakavasti menettelyllä on vaarannettu säännöksellä suojattavaa oikeushyvä.

Vähäisiä tekoja varten olisivat omat säännöksensä (lievä tulliselvityksirikos ja tullirikkomus), jotka olisivat molemmat sakolla rangaistavia. Lieväksi tulliselvityksirikokseksi luettavissa tapauksissa olisi tyypillisesti kysymys siitä, että ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti taikka väärä tai puutteellinen tieto koskisi esimerkiksi arvoltaan vähäistä tavaraa ja olisi yleisesti ottaen omiaan aiheuttamaan vain vähäistä taloudellisen vahingon vaaraa. On myös rikosprosessuaalisesti tarkoituksenmukaista säätää vähäisille teoille sellainen rangaistusasteikko, että niistä voidaan määrätä sakkorangaistus summaarisessa rangaistusmääräysmenettelyssä. Siitä annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan rangaistusmääräysmenettelyssä voidaan määrätä sakkorangaistus rikkomuksesta, josta tapaukseen sovellettavassa rangaistussäännöksessä ei ole esillä olevien asianhaaran varalta säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta.

Tullilain 45 §:n mukaan tullimies voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin syyllisen saattamiseksi syytteeseen, jos tullirikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja rikosta on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä. Tullimies voi kuitenkin antaa tällaiseen rikokseen syyllistyneelle huomautuksen. Myös kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen voi olla ryhtymättä toimenpiteisiin kyseisen lain 9 §:n 1–2 momentissa tarkoitettuun rikokseen syylliseksi epäillyn saattamiseksi syytteeseen, milloin tekoa on sen haitallisuus ja siitä ilmenevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden pidettävä vähäisenä eikä yleinen etu vaadi syytetoimenpiteitä.

Kyseiset toimenpiteistä luopumista koskevat säännökset eivät täysin rinnastu rikoslain 46 luvun rajoitussäännökseen. Jälkimmäisessä ilmaistaan millaista tekoa ei ole pidettävä ylipäänsä rikoksena; edellisissä säädetään toimenpiteistä luopumisen edellytyksistä. Rikoslain 46 luvun rajoitussäännöksen olisi katsottava sekä tulliselvityksirikokset että vientitavaran alkuperää koskevan virheellisen tiedon

antamisen ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyömisestä. Ei ole esitettävissä perusteita, miksi rajoitussäännös koskisi rangaistusasteikoltaan ankarampia säännöstelyrikoksia, muttei lievempiä tulliselvitysrikoksia ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyöntiä.

Erityistä tarkoitusta edellyttävä vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen ei voi olla rajoitussäännöksessä tarkoitettulla tavalla lievä. Myös puolustustarvikkeiden maastavientirikos on suojelukohteeltaan ja tunnusmerkistöltään sellainen, etteivät kyseisen rikoksen tunnusmerkistön täyttävät teot eivät voi olla lähtökohtaisesti rajoitussäännöksessä tarkoitettulla tavalla lieviä.

Lainsäädäntötekniset kysymykset

Tulliselvitysrikosta ja törkeää tulliselvitysrikosta koskevat rangaistussäännökset on vankeusrangaistuksen tuomitsemisen mahdollistavina sijoitettava rikoslain 46 lukuun, jonka nimi ehdotetaan muutettavaksi muotoon ”Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset”. Niihin välttämättömästi liittyvä, tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistölle rakentuvaa lievää tulliselvitysrikosta koskeva rangaistussäännös on lisättävä samaan lukuun. Vaikka tullirikkomusta koskevalla ja muutettavaksi ehdotettavalla tullilain 42 §:llä olisi tunnusmerkistönsä puolesta läheinen yhteys tulliselvitysrikoksiin, sitä ei ehdoteta siirrettäväksi rikoslakiin, koska säännöksen 2 momenttiin lisättävä viittaus tulliselvityksen rangaistavuuteen ilmaisisi yhteyden riittävästi.

Tulliselvitysmuodon ja sitä kautta myös tulliselvityskäsitteiden poistumisesta huolimatta säännösten nimissä olisi ehdotuksen mukaan tulliselvitysrikos. Tulliselvitys on yleiskieleenkin vakiintunut käsite, jolla tarkoitetaan sitä tointa, johon tullilainsäädäntö soveltamistilanteissaan velvoittaa. Tulliselvitystä voidaan pitää parhaimpana mahdollisena uusien säännösten nimiin lisättävä yleiskäsitteenä, joka kattaa säännöksen koko soveltamisalan. Esimerkiksi uudistetun tullikoodeksin 4 artiklassa määritelty tulliuodollisuuksien käsite on ainakin toistaiseksi yleiskieleen vakiintumaton ja vaikuttaisi

säännöksen nimessä kömpelömmältä ja epämääräisemmältä kuin tulliselvitys.

Rikoslain 46 lukuun ehdotetaan siirrettäväksi myös säännökset puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta, kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyömisestä sekä vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisesta. Perusteena siirrolle on rikosoikeuden kokonaisuudistuksen yhteydessä noudatettu keskittämisperiaate, joka edellyttää kaikkien vankeusuhkaisten rikosten siirtämistä rikoslakiin. Laki vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisesta ehdotetaan samalla kumottavaksi. Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamistapaukset ovat sen verran vähäisiä (Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuosina 2005 ja 2006 kyseisestä rikoksesta ei määrätty yhtään rangaistusta), ettei kyseisen lain 2 §:n säännöstä prosessipaikasta (Helsingin raastuvanoikeus) ole pidettävä tarpeellisenä. Vastaavasti maininta siitä, että kysymyksessä on tullirikos, on sekin tarpeeton, koska vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen täyttää tullilain 3 §:n tullirikoksen määritelmän.

Rikoslain 46 luvun 7 § on niin sanottu yleinen säännös, joka koskee useita luvussa lueteltuja rikoksia. Tällainen säännös olisi sijoitettava välittömästi niiden säännösten jälkeen, joita se koskee taikka vaihtoehtoisesti kyseisen luvun loppuun. Koska rajoitussäännöksen ehdotetaan koskevan jatkossa myös tulliselvitysrikosta sekä kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyömistä, rajoitussäännös esitetään siirrettäväksi 46 luvun 15 §:ksi.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Rikoslain 46 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännökset tulliselvitysrikoksista. Rikoksen perustekomuotona olisi tulliselvitysrikos, josta säädettäisiin luvun 7 §:ssä ja johon syyllistyisi, se joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka antaa väärän tai puutteellisen tiedon sellaista velvollisuutta täyttäessään siten, että teko on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheuttoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan

vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin. Rangaistussäännös olisi toissijainen veropetos-, säännöstely-, salakuljetusrikoksia sekä käteisrahan ilmoittamatta jättämisrikkomusta koskeviin säännöksiin nähden. Tulliselvitysrikoksesta voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta.

Rikoksenteikijä syyllistyisi rikoslain 46 luvun 8 §:n mukaan törkeään tulliselvitysrikokseen, jos tulliselvitysrikoksessa 1) teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä, 2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai 3) rikos tehdään osana rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti. Teon arvioiminen törkeäksi edellyttäisi myös sitä, että tulliselvitysrikos on kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä tulliselvitysrikoksesta tuomittaisiin vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

Jos tulliselvitysrikos, huomioon ottaen oikeudettoman taloudellisen hyödyn vaaran vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteikijä tuomittaisiin rikoslain 46 luvun 9 §:n nojalla lievästä tulliselvitysrikoksesta sakkoon. Sama seuraamus määrättäisiin tullilain 42 §:n 3 momentin nojalla tullirikkomuksesta sille, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuutta koskevan tullilainsäädännön mukaisen velvollisuuden, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta tai teko ei ole rangaistava lievästi tulliselvitysrikoksena.

Tullilain 42 §:n 2 momenttia muutettaisiin niin, että momentissa todetaan tulliselvitysriskosten säätäminen rangaistavaksi rikoslain 46 luvussa. Pykälän 3 momentin sanamuotoa muokattaisiin ja tunnusmerkistöön lisättäisiin maininta siitä, ettei tullirikkomuksesta rangaista, jos teko on rangaistava lievästi tulliselvitysrikoksena.

Rikoslain 46 luvun 13 §:ään lisättäisiin maininta siitä, että törkeään tulliselvitysrikokseen ja puolustustarvikkeiden maastavientirikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 11 kohta, jonka mukaan telekuuntelulupa voitaisiin myöntää törkeän tulliselvitysrikoksen esitutkintaa varten mainitussa momentissa ja pykälän 1 momentissa tarkemmin säädetyn edellytyksin. Tullilain 20 d §:n 3 momenttiin lisättäisiin puolestaan maininta siitä, että lupa tekniseen kuunteluun törkeän tulliselvitysrikoksen ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi voitaisiin myöntää saman säännöksen 1–2 momenteissa tarkemmin säädetyn edellytyksin.

Pakkokeinolain 5 a luvun 3 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan televalvontalupa voitaisiin myöntää törkeän tulliselvitysrikoksen esitutkintaa varten kyseisessä momentissa säädetyn edellytyksin.

Pakkokeinolain 5 a luvun 4 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan lupa tekniseen kuunteluun voitaisiin myöntää törkeän tulliselvitysrikoksen esitutkintaa varten kyseisessä momentissa säädetyn edellytyksin.

Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen ehdotetaan siirrettäväksi rikoslain 46 luvun 10 §:ksi, puolustustarvikkeiden maastavientirikos rikoslain 46 luvun 11 §:ksi ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyöminen rikoslain 46 luvun 12 §:ksi.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole viranomaistoimintaan liittyviä taloudellisia vaikutuksia. Tulliselvitysriskosten arvioidun lukumäärän perusteella ei olisi tarvetta tullilaitoksen henkilöstön lisäämiseen. Tullirikkomusten lukumäärien ja tekoapojen perusteella tulliselvitysriskoksia ja törkeitä tulliselvitysriskoksia voidaan arvioida tulevan vuosittain tutkintaa joitakin kymmeniä. Näihin tapauksiin liittyvä rikostutkinnan tehostaminen ei edellytä lisävoimavarojen antamista tullilaitokselle. Se pystyy vastaamaan kysymyksessä olevien rikosten paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvään haasteeseen nykyisten voimavarojen uudella kohdistamisella. Asioiden lukumäärän perusteella tarvetta syyttäjä- tai tuomioistuinviranomaisten henkilöstön lisäämiseen ei voida myöskään katsoa olevan.

Tulliselvitysrikosta koskevien rangaistus-säännösten säätämällä pyrittäisiin ehkäisemään talousrikollisuutta ja edistämään talousrikosten selvittämistä. Tällaisten tavoitteiden toteutumisella olisi suotuisa vaikutus yhteiskunnan taloudelliseen tilaan ja toimintaan. Tämä koskee erityisesti Suomen valtiota, jonka fiskaalista intressiä turvataan varsinkin veropetosrikosten ehkäisemisellä. Vaikutukset voivat tuntua Suomea laajemminkin Euroopan yhteisön alueella. Toisaalta suotuisaa vaikutusta voisi myös olla talousrikosten asianomistajina oleviin yksityisiin tahoihin. Näistä vaikutuksista ei ole mahdollista esittää euromääräistä arviota.

Ehdotuksista ei aiheutuisi vaikutuksia viranomaisten tehtäviin ja menettelytapoihin. Viranomaisten tehtävät eivät muuttuisi. Uudistus ei myöskään vaikuttaisi viranomaisten keskinäisiin toimivaltasuhteisiin. Tämä koskee erityisesti tulli- ja poliisiviranomaisten välistä tehtävänjakoa. Esimerkiksi tullilaitoksen tutkittavien rikosten piiri ei muuttuisi. Esityksen tarkoituksena on turvata tullilaitoksen toimintaedellytyksiä edistämällä sille tulevien tietojen oikeellisuutta ja riittävyyttä.

Esityksen ehdotuksilla ei ole ympäristövaikutuksia. Yhteiskunnallisiksi katsottavat talousrikostorjuntaan liittyvät vaikutukset on mainittu jo edellä.

Vaikka tulliselvitysrikos mahdollistaa vankeusrangaistuksen tuomitsemisen, tuomitettujen vankeusrangaistusten määrän voidaan ennakoida jäävän hyvin pieneksi. Tuomittavista vankeusrangaistuksista suurin osa olisi ehdollisia, joten tulliselvitysrikoksen säätämällä olisi erittäin vähäinen vaikutus vankilukuun.

5 Asian valmistelu

Oikeusministeriön asetti 1 päivänä marraskuuta 2005 työryhmän selvittämään tarvetta säätää rangaistavaksi tulliselvitysrikos ja tarpeen ilmetessä laatimaan ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon. Työryhmä luovutti mietintönsä (Tulliselvitysrikoksia koskeva lainsäädäntö, työryhmämietintö 2006:3, oikeusministeriö) 3 päivänä maaliskuuta 2006. Työryhmän enemmistö ehdotti, että rikoslakiin lisättäisiin uusi 46 a luku, jossa säädettäisiin tulliselvitysrikoksista.

Työryhmämietintöön sisältyi työryhmässä valtiovarainministeriötä edustaneen jäsenen eriyvä mielipide. Kyseisen vähemmistön jäsenen mukaan mietinnössä ehdotetut säännökset olisivat soveltamisalaltaan liian laajoja. Koska tullille annettaviin väärin ilmoituksiin liittyvät ongelmat koskevat lähinnä veropetoksia, ne olisivat hänen mukaansa ratkaistavissa veropetossääntelyä muuttamalla.

Oikeusministeriö pyysi 36 viranomaiselta, organisaatiolta ja asiantuntijalta kirjallisen lausunnon työryhmän mietinnöstä. Lausuntoja annettiin 28 kappaletta. Lausunnoista on julkaistu tiivistelmä (Lausuntoja ja selvityksiä 2006:13, oikeusministeriö). Pyydetyn lausunnon antoivat kauppa- ja teollisuusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, Tullihallitus, Verohallitus, Valtakunnan syyttäjänvirasto, keskusrikospoliisi, rajavartiolaitos, Helsingin hovioikeus, Oulun kärjäoikeus, Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto, Vaasan kihlakunnan syyttäjänvirasto, Kärjäoikeustuomarit ry, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Lakimiesliitto ry, Suomen Syyttäjäjyhdistys ry, Tulliliitto ry, Tullivirkkamiesliitto ry, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry, Suomen Huolintaliikkeiden Liitto ry, Keskuskauppakamari, Suomen Kaupan Liitto SK ry, Suomen Yrittäjät ry, Elinkeinoelämän Keskusliitto ry ja professori Pekka Viljanen. Lisäksi lausunnon toimittivat Kouvolan hovioikeus ja Kuopion kärjäoikeus.

Lausunnonantajista 16 eli enemmistö kannatti tulliselvitysrikossääntelyä. Näiden lisäksi kaksi lausuntoa on luonnehdittavissa varaukselliseksi. Vastustavia launtonjoja annettiin 10 kappaletta. Ehdotettu sääntelyä pidettiin tarpeettomana erityisesti sen vuoksi, että havaitut ongelmat olisivat ratkaistavissa veropetossääntelyä ja eri viranomaisten välistä yhteistyötä kehittämällä. Edellä jaksossa 2.6 mainituin perustein veropetossääntelyn kehittäminen ei ole mahdollinen, eikä yhteistyön kehittäminen riittävä keino puuttua ilmenneisiin ongelmiin.

Osa tulliselvitysrikossääntelyä kannattavistakin lausunnonantajista on puuttunut ehdotettujen säännösten yksityiskohtiin ja tehnyt niitä koskevia muutosehdotuksia. Lausun-

noissa kiinnitettiin huomio muun muassa säännösten sijoituspaikkaan, tunnusmerkistöjen vaikeaselkoisuuteen, laveuteen ja tulkinnanvaraisuuteen, säännösten soveltamisalaan liittyviin epäselvyyksiin, törkeästä huolimattomuudesta tehtyjen tekojen säätämiseen rangaistavaksi, rangaistusasteikkojen enimmäisrangaistuksiin, oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottuvuuteen, telekuuntelun ja muiden pakkokeinolain 5 a luvun mukaisten pakkokeinojen liittämiseen törkeään tulliselvitysrikkokseen sekä tullirikkomusta koskevan tullilain 42 §:n sisältöön.

Jatkovalmistelussa lausuntopalaute on otettu huomioon ensinnäkin siten, että tulliselvitysrikkoksia koskevat säännökset ehdotetaan lisättäväksi rikoslain 46 lukuun. Tulliselvitysrikos ehdotetaan rangaistavaksi vain tahallisesti tehtynä ja ehdotettuja rangaistusasteikkoja on lievennetty. Sekä tulliselvitysrikkosten että tullirikkomuksen tunnusmerkistöjä on muokattu ja sitä kautta myös säännösten soveltamisalaa on selkeytetty. Tulliselvitysrikkoksia koskevan lainsäädännön valmistelua on hankaloittanut merkittävästi se, ettei säännöksen tunnusmerkistöä ole tässä vai-

heessa järkevä sitoa nykyisten, mutta oletettavasti lähitulevaisuudessa kumottavien tullikoodeksin ja sen soveltamisasetuksen käsitteisiin, jotka joko poistuvat käytöstä tai joiden merkitys muuttuu ainakin jonkin verran uusien säännösten myötä. Uudistetussa tullikoodeksissa ei esimerkiksi ole enää mainintaa tulliselvityksestä tai tulliselvitysmuodosta. Tullimenettelyn käsite on toisaalta merkityssisällöltään paljon laajempi uudistetussa tullikoodeksissa kuin voimassa olevassa tullikoodeksissa, sillä jatkossa se korvaa tulliselvitysmuodon käsitteen. Nykyisin tullimenettely on yksi tulliselvitysmuodoista.

Huolta pakkokeinojen käyttöä koskevien toimivaltuuksien laajentumisesta yli todellisen tarpeen on pidettävä osittain aiheellisena huomioon ottaen ehdotetun sääntelyn väljyys ja vakavien tapausten pieni määrä suhteessa tullirikkomustapausten koko määrään. Tältä osin edellä jaksossa 3.2 on korostettu pakkokeinolain 7 luvun 1 a §:n mukaisen suhteellisuusperiaatteen merkitystä, mutta pitäydytty mahdollisuudessa käyttää törkeissä tekemuodoissa televalvontaa, -kuuntelua ja teknistä kuuntelua.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Rikoslaki

46 luku. **Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset**

Luvun otsikko. Rikoslain 46 luvun otsikko on tällä hetkellä ”Säännöstelyrikoksista ja salakuljetuksesta”. Tulliselvitysrikosten, puolustustarvikkeiden maastavientirikoksen, kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyömisestä sekä vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen lisääminen kyseiseen lukuun edellyttää sen otsikon muuttamista. Luvussa ovat jo ennestään säännöstelyrikosten ja salakuljetusrikosten lisäksi laitonta tuontitavaraan ryhtymistä koskevat säännökset, mikä myös puoltaa otsikon nimen muuttamista. Luvun otsikoksi ehdotetaan ”Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset”, sillä kaikki luvun rangaistussäännökset liittyisivät tavalla tai toisella maahantuontiin tai maastavientiin. Säännöstelyrikoksissa ei tosin ole aina kyse maahantuontia tai maastavientiä koskevien määräysten rikkomisesta, mutta silläkin rikosnimikkeellä on tyypillisissä tapauksissa olennainen yhteys maahantuontiin ja maastavientiin.

Maahantuonnilla tarkoitetaan tässä luvussa pääsääntöisesti tuontia Suomeen sekä EU:n sisämarkkina-alueelta että sen ulkopuolelta, maastaviennillä vastaavasti vientiä sekä sisämarkkina-alueelle että sen ulkopuolelle.

7 §. Tulliselvitysrikos. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tulliselvitysrikoksesta, johon syyllistyisi se, joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka antaa väärän tai puutteellisen tiedon sellaista velvollisuutta täyttäessään siten, että teko on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheuttoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon

tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin. Tulliselvitysrikoksesta tuomitsemisen edellytyksenä olisi lisäksi, että teko ei ole rangaistava rikoslain 29 luvun 1–3 §:ssä tarkoitettuna veropetosrikoksena tai 46 luvun 1–5 §:ssä tarkoitettuna säännöstely- tai salakuljetusrikoksena eikä Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 9 §:n mukaisena käteisrahan ilmoittamisrikkomuksena. Rangaistukseksi voitaisiin tuomita sakkoa tai enintään yksi vuosi kuusi kuukautta vankeutta.

Tulliselvitysrikos olisi rangaistava tahallaan tehtynä. Koska tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistössä ei edellytetä konkreettisen seurauksen tai vaaran aiheutumista, ratkaisevaa olisi olosuhdetahallisuuden edellytysten täytyminen. Tältä osin arviointiperusteet löytyvät tunnusmerkistöerehdystä koskevasta rikoslain 4 luvun 1 §:stä, oikeuskäytännöstä ja oikeuskirjallisuudesta. Tahallisuutta arvioidessa on kiinnitettävä huomio tullilmoituksen antajan tai muun rangaistussäännöksen soveltamisalaan kuuluvan toimenpiteen suorittajan tai tällaisesta toimenpiteestä rikoksentehtäjänä muuten vastuussa olevan henkilön ammattitaitoon ja tulliasioiden tuntemukseen. Edelleen olisi huomioon otettava laajasta kansallisesta ja kansainvälisestä sääntelystä johtuva tullilainsäädännön monimutkainen luonne, mikä saattaa johtaa yksittäistapauksessa teon arvioimiseen huolimattomaksi. Toisaalta juuri tullilainsäädännön monimutkaisuus on osasyynä siihen, että suurin osa tulliasioista hoidetaan toimintaan erikoistuneiden huolintayritysten kautta. Siten tulliviranomaisille jättävät ilmoituksia pääasiassa tullimenettelyihin hyvin perehtyneet ammattitaitoiset toimijat, joiden teko voitaisiin arvioida useammin tahalliseksi kuin esimerkiksi tulliasioiden kanssa satunnaisesti tekemisissä olevien henkilöiden.

Rangaistussäännöksessä tarkoitettu tiedonantovelvollisuus perustuisi aina tullilainsäädäntöön. Tullilainsäädäntö määriteltäisiin rikoslain 46 luvun 14 §:ksi lisättäväksi ehdo-

tettavassa määritelmäsäännöksessä. Soveltamisalaa rajaisi myös se, että rangaistusvastuu edellyttäisi sitä, että teko on omiaan aiheuttamaan veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai sen aiheettoman palauttamisen, tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka tavarantoimituksen maahantuonnin tai maastaviennin laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisesti. Tämä merkitsee sitä, etteivät tulliselvitysrikokset edellyttäisi näyttöä suojattavan oikeushyvän – esimerkiksi veron määräämisen oikean suuruusena – vaarantumisesta konkreettisesti. Rangaistusvastuu ei olisi veropetoksesta poiketen sidottu verotuksen toimittamiseen. Rangaistavaa olisi sellainen tiedonantovelvollisuuden rikkominen, joka tyypillisesti on omiaan aiheuttamaan vaaraa esimerkiksi veron määräämättä jättämisestä. Teon aiheuttamaa abstraktia vaaraa olisi tarkasteltava ajallisesti laajasta näkökulmasta. Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin voidaan sanoa olevan omiaan aiheuttamaan esimerkiksi veron määräämättä jättämisen tai sen aiheettoman palauttamisen tulevaisuudessa, sen jälkeen kun virheellisin tai puutteellisin tiedoin maahantuotu tavara on luovutettu vapaaseen liikenteeseen. Tulliviranomaiselle annettu väärä tieto tai ilmoittamatta jätetty tieto voi helpottaa tavarantoimituksen myyntiä myöhemmin lain vastaisesti arvonalisarvoisesti. Säännös soveltuisi tällöin ratkaisun KKO 2004:56 kaltaisiin ongelmatapauksiin, joissa veropetoksen tunnusmerkistö ei täyty vielä siinä vaiheessa, kun tulliviranomaiselle annetaan väärä tieto tai jätetään antamatta tieto.

Se mitä verolla tarkoitettaisiin tässä (ja koko 46 luvun) yhteydessä määriteltäisiin luvun 14 §:ksi lisättäväksi ehdotettavassa määritelmäsäännöksessä.

Säännöksessä tarkoitettuja kieltoja ja rajoituksia ovat erilaiset tuonti- ja vientirajoitukset sekä tällaisten rajoituksen alaisten tavaroiden tuontiin ja vientiin liittyvät ehdot (esimerkiksi dopingaineita omaa käyttöönsä varten maahantuovan henkilön on esitettävä asiasta asianmukainen selvitys). Myös säännöstelyrikoksen tunnusmerkistössä tarkoitettujen säännöstelymääräykset (sekä tavoite että menettelytapasäännökset) voisivat olla tul-

livelvitysrikoksen tunnusmerkistössä tarkoitettuja kieltoja tai ehtoja.

Tulliselvitysrikoksen toinen tekomuoto koskee vakuusmaksujen alentamiseen tähtäävää väärinilmoittamista. Tullilainsäädäntöön perustuvia vakuuksia on useita, eikä niiden tyhjentävä kuvailu ole tässä esityksessä mahdollista. Käytännössä ehdotettavan kriminalisoinnin merkittävin tullivakuuden asettamista koskeva tilanne liittyy niin sanottuun rekisteröidyn asiakkaan asemaan. Muita vakuustilanteita, joita ehdotettava kriminalisointi koskee, ovat tullivarastointi, sisäinen jalostusmenettely, ulkoinen jalostusmenettely, tullivalvonnassa tapahtuva valmistus, väliaikainen maahantuonti, valmisteverovakuudet, autoverovakuudet sekä passitusvakuuksien lajit yleisvakuus ja yksittäinen vakuus.

Esimerkiksi niin sanottu rekisteröidyn asiakkaan asema edellyttää yleisvakuutta tullivelasta, joten näille voidaan luovuttaa tavara vapaaseen liikkeeseen, vaikka tullivelkaa ei ole maksettu. Vakuuden suuruus määritellään käytännössä siten, että asiakkaan keskimääräisen tullivelan ja -vastuun määrää verrataan asiakkaan taloudelliseen tilanteeseen ottaen huomioon myös asiakkaan maksuhäiriöt ja -tapa, yrityksen tulevaisuudensuunnitelmat sekä tullilaskutuksen kausivaihtelu. Rekisteröidyn luottoasiakkaan -statusta hakeva voi erehdyttää tulliviranomaista ilmoittamalla virheellisiä tai puutteellisia tietoja tai jättämällä antamatta tietoja siten, että tämä määrää vakuuden liian alhaiseksi. Sama koskee muita vakuustilanteita, niin yksittäis- kuin myös yleisvakuutta.

Esimerkiksi rekisteröidyn luottoasiakkaan asemaa haetaan vapaaehtoisesti. Tästä huolimatta näissä tilanteissa on kyse ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta, koska hakeutuminen kyseiseen menettelyyn asettaa velvollisuuden esittää vaaditut tiedot tullille totuudenmukaisesti. Edellä jaksoissa 2.3 ja 2.6 on kuvattu tullilainsäädännön velvoitteita. Tullin hallinnoimat vakuudet perustuvat joko EU-tullilainsäädäntöön tai kansallisiin lakeihin. Tältä osin on huomioitava ehdotettava 46 luvun 14 §, jossa määritellään tullilainsäädäntö. Määritelmä kattaa esimerkiksi verolainsäädännössä tullitoimintaa koskeviin velvollisuuksiin liittyvää sääntelyä,

jolla on merkitystä menettelyn rikosoikeudellisen arvioinnin kannalta.

Kiellon tai ehdon vastaisella maahantuonnilla (tai maastaviennillä) tarkoitettaisiin erityisesti vaarallisten aineiden maahantuontia (tai maastavientiä, milloin se on rangaistavaa) passitus- tai varastointimenettelyjä hyväksi käyttäen siten, ettei tavaroita voida näyttää tuoduksi maahan. Tyypillisenä voidaan pitää tekoa, jossa tavara on kadonnut tullivarastosta, mutta tästä ei ole tehty riittäviä merkintöjä varastokirjanpitoon. Vastuu tulliselvitysrikoksesta ei edellyttäisi näyttöä siitä, mihin tavarat todellisuudessa ovat päätyneet. Tavaroiden luovuttaminen ohi varastokirjanpidon merkitsee tyypillisesti sitä, että tavara (esimerkiksi dopingaineet) on luovutettu vapaaseen liikenteeseen kiellon tai ehdon vastaisesti (tai vaihtoehtoisesti fisikaalisia intressejä loukaten). Laillisuusperiaatteen vuoksi kiellon ja ehdon osalta säännöksessä edellytettäisiin, että kiellon tai ehdon olisi oltava laissa säädetty tai lain nojalla annettu. Lailla tarkoitetaan tässä yhteydessä sekä kansallista että EU- lainsäädäntöä.

Se onko teosta aiheutunut tunnusmerkistösä edellytettyä vaaraa, arvioidaan objektiivisesti. Tulliselvitysrikoksen rangaistavuus edellyttäisi tästä huolimatta tahallisuuden osalta sitä, että tiedonantovelvollisuuden rikkoja on pitänyt varteen otettavana mahdollisuutena, että esimerkiksi väärän tiedon antaminen on omiaan aiheuttamaan tunnusmerkistössä tarkoitettua vaaraa.

Ilmoitusvelvollisuudella tarkoitetaan sanamuotonsa mukaisesti velvollisuutta antaa jokin ilmoitus. Keskeisin tullilainsäädännön mukainen ilmoitus on tulli-ilmoitus. Tiedonantovelvollisuudella tarkoitetaan puolestaan velvollisuutta antaa jokin tieto, esimerkiksi ilmoituksessa tai varastokirjanpidossa.

Ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden täyttämättä jättäminen merkitsisi sitä, ettei henkilö lainkaan täytä tullilainsäädännön mukaista velvollisuuttaan tai että hän täyttää sen vain osittain antamalla puutteellisia tietoja. Tulliselvitysrikoksena rangaistavaa laiminlyöntiä olisi esimerkiksi tavaroiden siirtäminen pois passitus- tai tullivarastomenettelystä osoittamatta niille uutta tullimenettelyä tai muuta tulliselvitysmuotoa taikka varastokirjanpidon laiminlyöminen kokonaisuudes-

saan. Laiminlyöntinä voidaan pitää myös jonkin tietynlaatuisen tavaraerän ilmoittamatta jättämistä kokonaisuudessaan sellaisen kuljetuksen yhteydessä, jossa kuljetetaan myös muunlaatuista tavaraa (esimerkiksi tulli-ilmoituksessa lastin ilmoitetaan koostuvan rakennustarvikkeista, mutta ei matkapuhelimesta; tarkastuksessa lastista löydetään kuitenkin molempia). Vaikka sillä, katso taanko menettely laiminlyönniksi vai puutteellisen tiedon antamiseksi, ei ole tulliselvitysrikoksen rangaistavuuden kannalta merkitystä, tekotavalla saattaa olla merkitystä rangaistuksen mittaamisessa. Tiedonantovelvollisuuden laiminlyömistä kokonaisuudessaan voidaan pitää lähtökohtaisesti moitittavana kuin tiedonantovelvollisuuden täyttämistä puutteellisenä.

Puutteellisten tietojen antamista olisi sinänsä totuudenmukaisten tietojen antaminen vaillinaisesti siten, ettei tulliviranomaiselle synny sellaista kokonaiskuvaa niistä olosuhteista, jotka hän päätöksentekonsa tueksi tarvitsee. Puutteellisten tietojen antamista olisi esimerkiksi varastokirjanpidon täydentäminen vain osittain.

Väärän tiedon antamista olisi tyypillisesti väärän tiedon antaminen tavaralla laadusta (kuljettavan tavaralla ilmoitetaan olevan erilaista kuin se todellisuudessa on), määräämistä (tosiasiallisesti kuljetettavan tavaralla määrää ilmoitetaan liian matalaksi tai korkeaksi taikka tyhjän kontin ilmoitetaan sisältävän tavaraa) tai arvosta (tavaralla verotusarvo ilmoitetaan todellista arvoa korkeammaksi tai alhaisemmaksi). Väärän tiedon voi antaa myös konkludenttisesti, jolloin henkilö ilmaisee käyttäytymisellään jotakin (esimerkiksi henkilö ilmaisee vihreää kaistaa kulkemalla sen, ettei hänellä ole tullattavaa). Myös puutteellisen ja väärän tiedon eroa on vaikea määritellä, sillä väärän tiedon antaminen kuljetettavan tavaralla määräästä voidaan katsoa puutteelliseksi siltä osin kuin tavaralla koko määrää ei ole ilmoitettu.

Tunnusmerkistön täyttymiseen riittäisi yhden väärän tai puutteellisen tiedon antaminen. Useiden sellaisten tietojen antaminen samalla kertaa voisi tiedoista riippuen vaikuttaa rangaistuslajin valintaan tai rangaistuksen mittaamiseen.

Tunnusmerkistön täyttymisen kannalta merkitystä olisi myös ilmoittamis- tai tietojenantotavalla, joka tullilainsäädännön mukaan on mahdollinen kysymyksessä olevassa tapauksessa. Tapauksesta riippuen ilmoittamisvelvollisuus voidaan täyttää ja tiedot antaa esimerkiksi sähköisesti, tullilaitoksen lomakkeella tai muulla asiakirjalla (esimerkiksi tavaran myymiseen liittyvät asiakirjat), asiakirjojen liitteillä, suullisesti taikka konkludentisesti.

Tietojen antamista tulliviranomaiselle on tulkittava laajasti ilmaisun sanamuodon rajoissa. Tietojen antamisella tarkoitettaisiinkin, paitsi tietojen välitöntä antamista tulliviranomaiselle, myös tietojen merkitsemisestä tullilainsäädännön edellyttämällä tavalla asiakirjoihin tulliviranomaista varten, esimerkiksi tullivarastointimenettelyn aikana tavarakirjanpitoon. Sama koskee myös tietojen antamista puutteellisina tai niiden antamisen laiminlyöntiä. Rangaistavuuteen ei siten vaikuta se, saako tulliviranomainen väärät tiedot suoraan ilmoittajalta vai oman tarkastustoimintansa kautta. Olennaista on se, että tullilainsäädännössä on asetettu ilmoittajalle tai tavaranhaltijalle ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuus. Se kuka on muodollisesti vastuussa tämän tiedonantovelvollisuuden täyttämisestä, määräytyy edellä jaksossa 3.2 käsitellyllä tavalla ensisijaisesti tullikoodeksin määräyksiä noudattaen.

Jos tiedonantovelvollisena on pidettävä yritystä, tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistössä tarkoitettu ”joka” on kyseinen yritys. Rikosoikeudellinen vastuu määräytyy tällöin yrityksen tosiasiallisten toimivaltasuhteiden perusteella. Kuten edellä jaksossa 3.2 todettiin, tekijävastuun edellytyksenä voidaan pitää tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa tulliviranomaiselle annettaviin tietoihin sekä tosiasiallista vaikutusvaltaa tiedonantovelvollisen toiminnassa. Tästä seuraa se, että tulliviranomaiselle antamista voidaan tulkita siten, että se kattaa myös väärin tietojen merkitsemisen sellaiseen asiakirjaan, jonka väärin tietojen merkitsijä tai merkitsemiseen kehoitettava myöhemmin tietää annettavan tulliviranomaiselle. Tulliselvitysrikokseen saattaa syyllistyä asiakirjan tai tietojen välittömän antajan lisäksi se yrityksessä vastuullisessa asemassa toimija, joka on esimerkiksi huo-

lehtinut väärän asiakirjan laatimisesta, antanut väärän asiakirjan ilmoituksen välittömälle antajalle (esimerkiksi kuljettajalle) ja ohjeistanut tätä yrityksen puolesta tehtävän tulliselvityksen toteuttamisessa. Vastaavasti tiedonantovelvollisuuden laiminlyönti on tulkittava laajasti, silloin kun ”joka” on yritys. Tulliselvitysrikokseen voi syyllistyä näin ollen esimerkiksi sellainen yrityksessä vastuullisessa asemassa oleva henkilö, joka kehottaa tullissa yrityksen puolesta välittömästi asioivaa henkilöä olemaan ilmoittamatta jotakin, jonka yritys olisi tullilainsäädännön perusteella velvollinen ilmoittamaan. Esimiehen, toimeksiantajan tai muun sellaisen vastuun osalta rajanvetoa yllytykseen on pidettävä liukuvana.

Rangaistavan menettelyn olisi kohdistuttava Suomen tulliviranomaiseen. Tullilaitoksesta annetun lain 1 §:n mukaan tullitoimintaa varten on tullilaitos, jossa on keskushallintoa varten tullihallitus. Tullihallituksen alaisina toimivat tullilaboratorio ja aluehallinnosta vastaavat tullipiirit. Valtakunnan maarajoilla on tullitoimipaikkoja. Useimmiten ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöminen tai väärän tai puutteellisen tiedon antaminen koskisi tapauksia, joissa ilmoitus tai tieto olisi pitänyt antaa tullipiiriin tai tullitoimipaikan tullivirkamiehelle.

Tulliselvitysrikosta koskevan rangaistussäännöksen soveltamisalan kannalta on otettava huomioon rikoslain 1 luvun 1 §:n 1 momentti ja 1 luvun 3 §:n 2 momentin 3 kohta, joiden mukaan Suomen lakia sovelletaan Suomessa tehtyyn rikokseen ja Suomen ulkopuolella tehtyyn Suomen viranomaiseen kohdistuneeseen rikokseen. Mainittujen lainkohtien perusteella uutta rangaistussäännöstä sovellettaisiin myös tapauksissa, joissa Suomen tulliviranomainen suorittaa virkatehtäviään Suomen ulkopuolella tai joissa toisen valtion tulliviranomainen toimii Suomen tulliviranomaisen lukuun Suomen alueella tai sen ulkopuolella. Kysymys jälkimmäisessä tapauksessa olisi siis siitä, että laiminlyödään ilmoittamisvelvollisuus Suomen tulliviranomaisen puolesta toimivalle toisen valtion viranomaiselle tai annetaan viimeksi mainitulle viranomaiselle Suomen tulliviranomaiselle toimitettava tieto. Esimerkiksi Norjan tulliviranomaiset toimivat eräissä tapauksissa

omalla alueellaan Suomen tulliviranomaisten puolesta. Koska tulliselvitysrikoksen olisi esitetyllä tavalla kohdistuttava Suomen tulliviranomaiseen, rangaistussäännöksen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät esimerkiksi sellaiset kaksoislaskutustapaukset, joissa vääränsisältöinen lasku esitetään Venäjän tulliviranomaiselle ilman Suomen tulliviranomaisen kohdistuvia vaikutuksia.

Arvioitaessa ehdotettujen tulliselvitysrikossäännösten suhdetta muihin rangaistussäännöksiin on yleisesti ottaen otettava huomioon se, että ensiksi mainitut ovat yleissäännöksiä toissijaisia erityissäännöksiin nähden. Tällä perusteella tulliselvitysrikoksen soveltamisalan ulkopuolelle rajautuvat muun muassa alkoholi-, lääke- ja dopingrikoksen sekä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:n mukaiset maastavientirikoksen ja -rikkomuksen tunnusmerkistön täyttävät teot.

Pykälässä todettaisiin uuden rangaistussäännöksen suhde keskeisiin tullilaitoksen toimintaan kohdistuviin rangaistussäännöksiin. Tullilainsäädännön vastainen ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti taikka väärin tai puutteellisten tietojen antaminen voi liittyä rikoslain 29 luvun 1–3 §:ssä tarkoitettujen veropetosrikosten tai rikoslain 46 luvun 1–5 §:ssä tarkoitettujen säännöstely- tai salakuljetusrikosten tekemiseen. Kyseisten rikosten tunnusmerkistön täytyessä sovellettaisiin niitä koskevia säännöksiä. Veropetos-, säännöstely- ja salakuljetusrikokset olisivat tulliselvitysrikoksiin nähden erityissäännöksiä. Tämä ilmenee erityisesti siinä, että veropetos-, säännöstely- ja salakuljetusrikoksissa tiedonantovelvollisuuden rikkomisen tarkoituksen (esimerkiksi veron välttäminen, säännöstelymääräyksen rikkominen tai tuontikiellon alaisen tavaran maahantuonti) on oltava selvillä toisin kuin tulliselvitysrikoksessa. Tulliselvitysrikos olisi toissijainen edellä mainittuihin säännöksiin nähden menettelyn vakavuusasteesta huolimatta.

Tulliselvitysrikosta koskevan rangaistussäännöksen toissijaisuus tarkoittaisi sitä, että epäiltyä rikosta tutkivalla viranomaisella on velvollisuus ottaa huomioon se, että teko saattaa täyttää esimerkiksi veropetosrikoksen tunnusmerkistön. Rikostutkinnan alkuvaiheessa tulliviranomaisten olisi tarpeen mu-

kaan oltava yhteydessä muihin viranomaisiin teon rikosoikeudellista arviointia varten tarvittavien tietojen saamiseksi. Rikосnimike saattaisi muuttua tutkinnan kuluessa ja vielä syyteharkinnassakin suuntaan taikka toiseen.

Tulliselvitysrikoksen soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin myös Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain 9 §:n mukainen käteisrahan ilmoittamisrikkomus. Syynä nimenomaiseen rajaukseen olisi ensinnäkin se, että kysymyksessä on sakonuhkainen erityissäännös, joka on toissijainen niihin rikoksiin nähden, joista on säädetty ankarampi rangaistus. Toiseksi erityisesti käteisrahan ilmoittamisrikkomuksen tarkoitus edellyttäisi eri säännösten suhdetta selkeyttävän rajauksen tekemistä. Käteisrahan ilmoittamisrikkomus on toissijainen niihin rikoksiin nähden, joista on säädetty ankarampi rangaistus. Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä korostetaan, että käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisen voi täyttää jonkin rikoslain 32 luvun kätkemis- tai rahanpesurikoksen tunnusmerkistön (HE 5/2007 vp, s. 13). Käteisrahan ilmoittamisrikkomus onkin nähtävissä kätkemisrikoksen tai rahanpesun valmistelurikoksena. Käteisrahan ilmoittamisvelvollisuuden rikkomisen moitittavuus on rikkomuksen kohteena olevan käteisrahan arvoa olennaisemmin sidoksissa siihen, kykeneekö tiedonantovelvollisuuden rikkoja esittämään sellaisen hyväksyttävän ja uskottavan selityksen käteisvarojen hallussapidolle, ettei käteisrahojen ole syytä epäillä olevan rikoksella hankittua tai sen sijaan tullutta omaisuutta. Ellei hänellä ole esittää tällaista selitystä, teko saattaa tulla arvioitavaksi kätkemis- tai rahanpesurikoksena; jos on, tiedonantovelvollisuuden rikkomista on lähtökohtaisesti pidettävä lievänä. Käteisrahan ilmoittamisrikkomuksen rangaistavuus tulliselvitysrikoksena vaikeuttaisi tarpeettomasti rajanvetoa näiden säännösten välillä ja saattaisi jopa johtaa tietyissä tapauksissa kohtuuttoman ankariin seuraamuksiin.

Alajaksosta 2.2 ilmenevän mukaisesti on myös muita tullimuodollisuuksien kannalta merkityksellisiä rangaistussäännöksiä. Rikoslain 16 luvun 8 §:ssä säädetään rangaistavaksi väärän todistuksen antaminen viranomaiselle. Mainittu rangaistussäännös on toissi-

jainen niihin säännöksiin nähden, joissa säädetään ankarampi enimmäisrangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta. Jos kysymys olisi väärän tiedon antamisesta tulliviranomaiselle, sovellettaisiin tulliselvitysrikosta tai törkeää tulliselvitysrikosta koskevaa rangaistussäännöstä, koska näissä on säädetty ankarammasta enimmäisrangaistuksesta. Rikoslain 16 luvun 8 §:ssä rangaistavaksi säädetty menettely on sen sijaan tekotavan (1 momentin mukaan esimerkiksi kirjallisen todistuksen antaminen) tai tekijätahon (2 momentin mukaan esimerkiksi viranomaisen erityisen valvonnan alaisen toiminnan harjoittaja) perusteella sellainen, että tällaista menettelyä ei voitaisi pitää kokonaisarvostelun mukaan sakolla rangaistavana lievänä tulliselvitysrikoksena vaan vähintään perusmuotoisena tulliselvitysrikoksena.

Väärennysrikoksen tunnusmerkistön täyttävä menettely saattaisi tulla sovellettavaksi tulliselvitysrikoksen kanssa. Rikoslain 33 luvun säännösten mukaan väärän tai väärennetyn todistuskappaleen käyttäminen täyttää väärennysrikoksen tunnusmerkistön. Luvun 6 §:n 2 ja 3 momentin mukaan todistuskappale on väärä, jos se todisteena käytettäessä on omiaan antamaan erehdyttävän kuvan alkuperästään tai antajansa henkilöllisyydestä, ja todistuskappale on väärennetty, jos sen sisältöä on oikeudettomasti muutettu jonkin todistelun kannalta merkityksellisen tiedon osalta. Tulliselvitysrikoksen toisenä tekotapana olisi väärin tai puutteellisten tietojen antaminen tulliviranomaiselle. Siinä ei ole kysymys asiakirjan alkuperästä, antajasta tai oikeudettomasta muuttamisesta. Jos väärä tai väärennetty todistuskappale esitetään tulliviranomaiselle, tekijä olisi siis tuomittava tämän tekotavan osalta rikoslain 33 luvun säännösten eikä tulliselvitysrikoksia koskevien mahdollisten säännösten mukaan. Jos väärä tai väärennetty asiakirja sisältää myös sisältöä koskevia vääriä tietoja, voidaan tapaukseen soveltaa sekä väärennys- että tulliselvitysrikossäännöksiä.

Valtion viranomaisten tilastojen laatimista koskevan tilastolain 25 §:ssä rangaistaviksi säädetty teot koskevat sellaista tilastotoimea varten tapahtuvaa tietojen keräämistä, jossa ei ole kysymys tulliselvitysrikosrangaistus-

säännöksissä edellytetystä tullilainsäädäntöön liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta.

Tulliselvitysrikoksesta tuomittaisiin sakkoo tai enintään yksi vuosi ja kuusi kuukautta vankeutta. Rangaistuslajin valinnan ja rangaistuksen mittaamisen osalta on otettava huomioon se, että tulliselvitysrikoksena rangaistaisiin abstraktia vaaraa aiheuttava ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöminen taikka väärän tai puutteellisen tiedon antaminen. Tämä tarkoittaa lähtökohtaisesti sitä, että paitsi tulliselvitysrikoksen rangaistusasteikon myös rangaistuskäytännön olisi oltava lievempi kuin sellaisten myös tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistön täyttävien rikosten osalta, joissa edellytetään erityisen seurauksen aiheutumista (esimerkiksi veropetos).

Tapaukset, joissa tulliselvitysrikokseen syyllistynyt tuomittaisiin vankeusrangaistukseen, olisivat harvinaisia. Vankeusrangaistus voitaisiin määrätä esimerkiksi tilanteissa, joissa törkeän tulliselvitysrikoksen rangaistavuuden edellytykset ovat täyttyneet, joissa on käsillä jokin törkeän tulliselvitysrikoksen kvalifiointiperuste, mutta rikosta ei ole pidettävä esimerkiksi kokonaisuutena ottaen törkeänä tai joissa on käsillä jokin rikoslain 6 luvun 5 §:n mukaisista rangaistuksen kovan- tamisperusteista. Näitä rangaistuksen kovan- tamisperusteita ovat rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus, rikoksen tekeminen vakavien rikosten tekemistä varten järjestäytyneen ryhmän jäsenenä, rikoksen tekeminen palkkiota vastaan ja tekijän aikaisempi rikollisuus. Tulliselvitysrikoksesta voitaisiin määrätä vankeusrangaistus myös esimerkiksi tilanteissa, joissa menettely on ollut erityisen suunnitelmallista tai organisoitua. Vankeusrangaistus olisi mahdollinen myös tapauksissa, joissa tavaran laadusta, määrästä, arvosta, määränpäästä, varastosta poistamisesta tai luovuttamisesta vapaaseen liikenteeseen taikka yhtiön taloudellisen toiminnan laadusta ja laajuudesta annetuissa tiedoissa on huomattavia puutteita tai virheitä. Sitä mitä tällä huomattavuudella tarkoitetaan, ei voida määrittellä yksiselitteisesti ja tyhjentävästi, koska väärä tai puutteellinen tiedon taustalla voidaan näyttää tai ainakin perustellusti olettaa olevan hyvin erilaisia motiiveja. Tapauksesta riippuen väärän tiedon antamisen tai tiedon antamatta jättämisen taustalla saattaa

olla esimerkiksi tarkoitus saada tulliviranomainen antamaan vääränsisältöinen verotuspäätös tai maahantuoda sellaisia kansanterveydellisesti vaarallisia aineita, joiden maahantuonti on kielletty tai rajoitettu. Myös tekijän syyllistyminen useasti aikaisemmin tulliselvitysrikoksiin saattaisi olla vankeusrangaistuksen tuomitsemisen puolesta puhuva seikka.

8 §. Törkeä tulliselvitysrikos. Rikoslain 46 luvun 8 §:ssä säädettäisiin rangaistavaksi törkeä tulliselvitysrikos. Tekijä syyllistyisi siihen, jos tulliselvitysrikoksessa 1) teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä, 2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai 3) rikos tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti. Tunnuksmerkistön täyttyminen edellyttäisi myös sitä, että rikoksentehtäjä on menettänyt on kokonaisuutena arvostellen törkeää. Rangaistukseksi tuomittaisiin vankeutta vähintään neljä kuukautta ja enintään kolme vuotta.

Ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti taikka väärä tai puutteellinen tieto on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä esimerkiksi silloin, kun ilmoitusvelvollisuuden kohteena on erityisen arvokas tavara. Tavara voisi olla tässä tarkoitettulla tavalla erittäin arvokas sekä laatunsa että määränsä perusteella. Raskauttamisperuste voisi koskea omaisuuden koko arvoa niissä tapauksissa, joissa ilmoittamisvelvollisuus laiminlyödään kokonaan. Jos tieto olisi väärä tai puutteellinen, merkitystä olisi sillä, missä määrin tieto poikkeaa oikeasta tai riittävästä tiedosta. Mitään tarkkaa euromääräistä rajaa ei voida asettaa. Näissä tapauksissa antamatta jääneiden tai väärin tietojen olisi koskettava kuitenkin pääsääntöisesti vähintään joidenkin kymmenien tuhansien eurojen arvoisia omaisuuksia. Taloudellisen hyödyn huomattavuutta koskevan raskauttamisperusteen osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että sen soveltamista voidaan yrittää välttää pilkkomalla kysymyksessä olevia tavarakokonaisuuksia useisiin eriin. Näissäkin tapauksissa saattaisi osatekojen yhteys olla kuitenkin sellainen, että kokonaisuus voidaan arvioida yhdeksi teoksi eli törkeäksi tulliselvitysrikokseksi. Tuolloin jouduttaisiin kiinnittämään huomio-

ta rikoksiin syyllistyneiden henkilöiden lisäksi erityisesti osatekojen ajalliseen, paikalliseen ja asialliseen yhteyteen. Törkeäänkään tulliselvitysrikoksen yhteydessä kysymyksen ei voi tulla käteisrahan ilmoittamista koskeva rikkomus.

Pykälän 2 kohdassa mainittaisiin raskauttamisperusteena rikoksen tekeminen erityisen suunnitelmallisesti. Vakavaan talousrikollisuuteen liittyy yleensä sen osavaiheissa suunnitelmallisuus, jossa on usein kysymys laajamittaisesta ennakkovalmistelusta. Nyt kysymyksessä oleva säännös edellyttäisi nimenomaan erityistä suunnitelmallisuutta. Tulliselvitysrikoksen tekemisen yhteydessä saatetaan esimerkiksi valeoikeustoimien tekemisellä tai väärin asiakirjojen valmistamisella syyllistyä myös muihin rikoksiin, joista olisi rangaistava törkeän tulliselvitysrikoksen ohella.

Suunnitelmallisuuteen saattaa liittyä myös se, että rikoksentehtäjä ryhtyy joihinkin erityistoimiin tullivalvonnan vaikeuttamiseksi. Erityinen suunnitelmallisuus olisi tyypillisesti raskauttamisperuste, joka tulisi sovellettavaksi muiden raskauttamisperusteiden kanssa. Suunnitelmallisuuden syynä saattaa olla esimerkiksi se, että teon kohteena on erityisen arvokas tavara. Myös järjestäytyneen rikollisryhmän toiminta tai ammattimainen tulliselvitysrikosten tekeminen voi olla erityisen suunnitelmallista. Rikoslain 6 luvun 5 §:n 1 kohdan mukaan rikollisen toiminnan suunnitelmallisuus voisi vaikuttaa rangaistuslajin valintaan ja rangaistuksen mittaamiseen niissäkin tapauksissa, joissa teon katsotaan täyttävän ainoastaan tulliselvitysrikoksen tunnuksmerkistön.

Pykälän 2 kohdan mukainen raskauttamisperuste saattaisi olla käsillä erityisesti tilanteissa, joissa tekijä käyttää erityisen suunnitelmalliseksi hyväkseen sitä, että tullaustoittoiminnan muodollisuuksia ei sovelleta täysimääräisesti sen toimintaan. Tällaisen erityisaseman yritys voi saada esimerkiksi sopimalla tulliviranomaisen kanssa yritykseen sovellettavasta erityisstatuksesta (esimerkiksi valtuutetun talouden toimijan asema). Erityisen suunnitelmalliseksi saatettaisiin katsoa esimerkiksi menettely, jossa yritys on pyrkinyt tällaiseen erityisasemaan nimenomaan mahdollistaakseen ilmoittamisvelvollisuuden

laiminlyönnit tai väärin tai puutteellisten tietojen antamiset. Tässä yhteydessä on syytä korostaa menettelyn erityisen suunnitelmallisuuden ja ehdotetun pykälän edellyttämän kokonaisarvioinnin merkitystä, sillä luottamuksellisen aseman väärinkäyttö (esimerkiksi väärän tiedon ilmoittaminen kotitullauksen yhteydessä) ei johtaisi automaattisesti teon arvioimiseen törkeäksi tulliselvitysrikokseksi.

Raskauttamisperusteena olisi pykälän 3 kohdan mukaan ensinnäkin se, että rikos tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettua järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa. Pykäläviittauksen perusteella järjestäytyneellä rikollisryhmällä tarkoitetaan vähintään kolmen henkilön muodostamaa tietyn ajan koossa pysyvää rakenteeltaan jäsenytyntä yhteenliittymää, joka toimii yhteistuumin tehdäkseen 17 luvun 1 a §:n 1 momentissa tarkoitettuja rikoksia. Kysymyksessä ovat pääsääntöisesti rikokset, joista säädetty enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Määritelmän tarkemman tulkinnan osalta viitataan sitä koskeviin hallitukseen esitykseen (HE 183/1999 vp) ja lakivaliokunnan mietintöön (LaVM 26/2002 vp). Rikollisryhmää koskeva peruste ei merkitse sitä, että törkeään tulliselvitysrikokseen syylistyntyä rangaistaisiin myös järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta. Rikoslain 17 luvun 1 a §:n 3 momentin perusteella järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta ei tuomita, jos teosta säädetään muualla laissa yhtä ankara tai ankarampi rangaistus. Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumisesta tuomittava enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, kun törkeästä tulliselvitysrikoksesta voitaisiin tuomita kolme vuotta vankeutta.

Paheksuttavuudeltaan järjestäytyneen rikollisuuden puitteissa tapahtuvaan toimintaan rinnastuu ammattimainen rikollisuus. Raskauttamisperusteeksi säädettäisiinkin pykälän 3 kohdassa myös rikoksen tekeminen ammattimaisesti. Ammattimaiseen rikollisuuteen liittyy tekijän tarkoitus saada rikoksen toistamisesta itselleen pysyviä tuloja. Tällainen rikos voitaisiin myös tehdä kuulumatta rikoslain 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettuun järjestäytyneeseen rikollisryhmään mut-

ta kuitenkin organisoidusti. Ammattimaiseen toimintaan liittyvän raskauttamisperusteen soveltaminen saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö jää samalla kertaa kiinni lukuisista palkkiota vastaan tehdyistä tulliselvitysrikoksista, jotka voidaan rikosten läheisen yhteyden perusteella arvioida yhdeksi törkeäksi tulliselvitysrikokseksi.

Raskauttamisperusteet olisi tunnusmerkistössä lueteltu tyhjentävästi. Millään muilla kuin edellä mainituilla perusteilla tulliselvitysrikosta ei voitaisi pitää törkeänä. Lisäksi rikoksen tulisi olla kokonaisuutena arvostellen törkeä. Mikäli tulliselvitysrikosta ei ole kokonaisuutena arvioiden pidettävä törkeänä, voivat raskauttamisperusteet kuitenkin vaikuttaa tulliselvitysrikoksesta tuomittavan rangaistuksen lajivalintaan ja rangaistuksen mittaamiseen sen rikoksen rangaistusasteikolta. Törkeästä tulliselvitysrikoksesta tuomittaisiin vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

9 §. Lievä tulliselvitysrikos. Pykälän mukaan lievää tulliselvitysrikoksesta rangaistaisiin sakolla, jos tulliselvitysrikos, huomiioon ottaen oikeudettoman taloudellisen hyödyn vaaran vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen. Keskeisimmät perusteet pitää tekoa lievänä olisivat ilmoittamatta jätettyjen tavaroiden vähäinen arvo tai tavarain arvosta annetun väärän tiedon vähäinen poikkeaminen todellisesta arvosta. Mitään tarkkoja eumääräistä rajaa ei voida tältäkin osin asettaa. Myös ilmoittamatta jätettyjen tavaroiden vähäinen määrä saattaa tavarain laadusta riippuen olla peruste pitää tekoa lievänä tulliselvitysrikoksena. Tekotapojen osalta on huomattava, että väärän tiedon antamista asiakirjassa tai muuten kirjallisessa muodossa taikka erityisen luottamuksellisessa asemassa (esimerkiksi valtuutetun talouden toimijan tai rikoslain 16 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa asemassa) ei voida lähtökohtaisesti pitää kokonaisuutena ottaen lievänä.

Rangaistusasteikko mahdollistaisi tavallista oikeudenkäyntiä yksinkertaisemman ja nopeamman rangaistusmääräysmenettelyn käytön lievässä tapauksissa.

10 §. Vientitavarain alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen. Säännös siirrettäi-

siin rikoslakiin vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta annetun lain 1 §:stä. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tekotapatunnusmerkistä ”ilmoittaa” luovutaan. Ilmaisua on kieliasultaan vanhahtava. Tekotapatunnusmerkkiä voidaan pitää myös tarpeettomana, koska ilmaisu ”ilmoittaa” kattaa tässä yhteydessä myös sen, jonka puolesta toimitaan. Varsin usein se, jonka puolesta toimitaan, on viennin ja maahantuonnin yhteydessä oikeushenkilö, jolloin rikoslain 5 luvun 8 § määrittää vastuun jakautumisen yhteisön sisällä. Alkuperää koskeva todistus ehdotetaan muutettavaksi lyhyempään ja vakiintuneeseen käsitteeseen alkuperätodistus. Säännöksessä tarkoitettu alkuperätodistuksen antamiseen oikeutettu viranomainen on tullin ja muita toimielimiä kauppakamarit.

On syytä huomata, että vaikka vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisessa saattaa olla kysymys tullilainsäädännön mukaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta, tulliselvitysrikoksen tunnusmerkistö ei kata tämän rikoksen tunnusmerkistöä.

11 §. Puolustustarvikkeiden maastavientirikos. Säännös siirrettäisiin puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:stä rikoslakiin. Pykälään ei ehdoteta muita muutoksia kuin se, että sana ”puolustustarvikkeiden” lisättäisiin rikoksen nimeen myös varsinaiseen säännökseen.

12 §. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti. Säännös siirrettäisiin rikoslakiin kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n 2 momentista. Kyseisen säännöksen mukaan se, joka huolimattomuudesta rikkoo lain 4 §:n 4 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden, on tuomittava sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n 4 momentin mukaan, jos viejä tietää tai viejällä on syytä epäillä, että tuote on kokonaan tai osaksi tarkoitettu johonkin 1–3 momentissa mainittuun käyttöön, viejän tulee ilmoittaa asiasta ulkoasiainministeriölle, joka päättää luvanvaraisuudesta. Lain 9 §:n 1 momentin mukaan 4 §:n 4 momentin mukaisen velvollisuuden tahallinen laiminlyönti on rangaista-

vaa säännöstelyrikoksena, mikä puoltaa vankeusuhkaisen kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnin siirtämistä rikoslain 46 lukuun.

Säännökseen ei ehdoteta tehtäväksi muita sisällöllisiä muutoksia kuin se, että sen sanamuotoa uudistettaisiin vaihtamalla tekotunnusmerkki ”rikkoo” tunnusmerkkiin ”laiminlyö”. Säännöksen nimessä ”laiminlyöminen” korvattaisiin ”laiminlyönnillä”. Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 4 §:n 1–3 momenttien laajuus huomioon ottaen, tunnusmerkistöä ei voida kuvata rikoslaisissa tarkemmin kuin viittaamalla lain 4 §:n 4 momentin ilmoitusvelvollisuuteen.

13 §. Oikeushenkilön rangaistusvastuu. Pykälän mukaan törkeään tulliselvitysrikokseen sovellettaisiin, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään. Sama koskee rikoslain 46 luvun 11 §:ään siirrettäväksi ehdotettua puolustustarvikkeiden maastavientirikosta. Kysymystä tarpeesta liittää törkeään tekomuotoon oikeushenkilön rangaistusvastuu on käsitelty yleisperustelujen alajaksossa 3.2. Oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään rikoslain 9 luvussa.

14 §. Määritelmät. Tullilainsäädännöllä tarkoitetaan uudistetun tullikoodeksin 4 artiklan mukaan koodeksia ja sen panemiseksi täytäntöön yhteisön tasolla ja tarvittaessa kansallisella tasolla annettuja säännöksiä, yhteistä tullitariffia, yhteisön tullittomuusjärjestelmän perustamiseksi annettua lainsäädäntöä sekä tullimääräyksiä sisältäviä kansainvälisiä sopimuksia siltä osin kuin niitä sovelletaan yhteisössä. Määritelmäsäännöksessä viitattaisiin tähän määritelmään.

Nykyisin sovellettavan tullikoodeksin 1 artiklan määritelmä on jonkin verran suppeampi, sillä sen mukaan tullilainsäädäntö käsittää koodeksin sekä sen soveltamiseksi yhteisön tasolla tai kansallisella tasolla annetut säännökset. Tullirikkomusta koskevan tullilain 42 §:n perusteluissa tullilainsäädäntö on määritetty samalla tavoin (HE 257/1994 vp). Yhteisön lainsäädännöstä on tullikoodeksin ja uudistetun tullikoodeksin ohella mainittava soveltamisasetus ja tullittomuusasetus sekä kansallisen tason säädöksistä tullilaki. Myös muussa lainsäädännössä (esimerkiksi verolainsäädäntö) on tullitoimintaa koskeviin velvollisuuksiin liittyvää sääntelyä, jolla on

merkitystä menettelyn rikosoikeudellisen arvioinnin kannalta.

Keskeisimpinä tullilainsäädäntöön kuuluvina säädöksinä on pidettävä sekä tullikoodeksia soveltamisasetuksineen että uudistettua tullikoodeksia. Vuonna 1992 voimaan tulleessa tullikoodeksissa ja vuoden 2008 toukokuussa voimaan tulleessa uudistetussa tullikoodeksissa ovat säännökset, jotka koskevat muun muassa tavaroiden esittämistä tullille, tulli-ilmoitusta, velvollisuutta osoittaa tavaralle tulliselvitysmuoto sekä väliaikaista varastointia. Soveltamisasetus sisältää muun muassa yhteisön tullikoodeksin soveltamissäännökset, joissa käsitellään sitovia tietoja, tavaroiden alkuperää, tavaroiden tullausarvoa ja tulli-ilmoituksia, sekä tarkemmat säännökset tulliselvitysmuodoista. Uudistetun tullikoodeksin soveltamisasetuksen arvioidaan tällä hetkellä tulevan voimaan vuonna 2010.

Veron määritelmä vastaisi suurelta osin tulliselvityksien yhteydessä rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentin määritelmää. Veron lisäksi verolla tarkoitettaisiin siten myös veron rinnastettavaa julkista maksua. Verolla tarkoitettaisiin myös Euroopan yhteisöjen lukuun kannettavaa maksua, joka tilitetään Euroopan yhteisöille sisällytettäväksi Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon, Euroopan yhteisöjen hoidossa oleviin tai niiden puolesta hoidettuihin talousarvioihin. Tällainen maksu on ennen kaikkea tulli.

15 §. Rajoitussäännös. Rajoitussäännös ehdotetaan siirrettäväksi luvun loppuun, koska tulliselvityksien ja kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti lisättäisiin 1 momentin listaan.

1.2 Tullilaki

20 d §. Pykälän 3 momentin luetteloon ehdotetaan lisättäväksi maininta, jonka mukaan lupa teknisen tarkkailun kohdistamiseen vakituiseen asumiseen käytetyn huoneen tai tilan ulkopuolella olevaan henkilöön taikka kulkuneuvoon tai tavaraan voitaisiin myöntää törkeän tulliselvityksien ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi kyseisen säännöksen 1 ja 2 momentissa tarkemmin säädettyin edellytyksin. Teknisen kuuntelun käyttämisen tarpeellisuutta törkeän tulliselvityksien

paljastamisessa on käsitelty edellä yleisperustelujen alajaksossa 3.2.

42 §. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin viittaus tulliselvityksiksi. 3 momentin kieliasua ehdotetaan muutettavaksi siten, että sana ”tahallisesti” korvataan sanalla ”tahallaan”, ilmaisu ”on säädetty” korvataan sanalla ”säädetään” ja sana ”tuottamuksesta” sanalla ”huolimattomuudesta”. Säännöksessä mainittaisiin erikseen ilmoitusvelvollisuuden rikkominen, jotta yhteys tulliselvityksien ilmenisi paremmin itse säännöstekstistä. Momenttiin lisättäisiin myös maininta siitä, ettei tullirikkomuksesta rangaista, jos teko on rangaistava rikoslain 46 luvun 11 §:n lievänä tulliselvityksien rikoksena.

Säännös koskisi siten edelleen kaikkien tullilainsäädännön mukaisten velvollisuuksien rikkomista. Tyypillisistä muista kuin ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuuden rikkomisista voidaan mainita esimerkiksi kauttakuljetukselle asetetun määräajan ylittäminen sekä sellaisten lupaehtojen noudattamatta jättäminen, jotka eivät aseta ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuksia.

Törkeän huolimattomuuden arvioinnissa olisi subjektiiviseen tekijän huolimattomuuteen liittyvinä seikkoina erityisesti otettava huomioon tulli-ilmoituksen antajan tai muun rangaistussäännöksen soveltamisalaan kuuluvan toimenpiteen suorittajan tai tällaisesta toimenpiteestä rikoksentehtäjän muuten vastuussa olevan henkilön ammattitaito ja tulliasioiden tuntemus. Edelleen olisi huomioon otettava laajasta kansallisesta ja kansainvälisestä sääntelystä johtuva tullilainsäädännön monimutkainen luonne, joka voi yksittäistapauksessa johtaa huolimattomuuden arvioimiseen törkeää lievemmäksi. Toisaalta juuri tullilainsäädännön monimutkaisuus on osasyynä siihen, että suurin osa tulliasioista hoidetaan toimintaan erikoistuneiden huolintayritysten kautta. Siten tulliviranomaisille jättävät ilmoituksia pääasiassa tullimenettelyihin hyvin perehtyneet ammattitaitoiset toimijat, joiden teko voitaisiin arvioida tulliasioiden kanssa vähän tekemisissä olevien kansalaisten tekoja helpommin tehdyksi törkeästä huolimattomuudesta. Huolimattomuuden asteen arviointi olisi tehtävä rikoslain 3 luvun 7 §:n 2 momentin edellyttämässä kokonaisarvostelussa ottaen huomioon teko-

olosuhteiden edellyttämä huolellisuusvelvollisuus sekä tekijään liittyvät subjektiiviset seikat.

1.3 Pakkokeinolaki

5 a luku. **Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu**

2 §. Telekuuntelun edellytykset. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin uusi 11 kohta, jonka mukaan telekuuntelulupa voitaisiin myöntää törkeän tulliselvitysrikoksen esitutkintaa varten mainitussa momentissa ja pykälän 1 momentissa tarkemmin säädettyin edellytyksin. Koska tulliselvitysrikoksen yritys ei olisi rangaistavaa, pykälän 2 momentin 10 kohtaa ei tarvitse siirtää. Telekuuntelun, televalvonnan ja teknisen kuuntelun käyttämisen tarpeellisuutta törkeän tulliselvitysrikoksen tutkinnassa on käsitelty edellä yleisperustelujen alajaksossa 3.2. Näitä pakkokeinoja koskevien lupien myöntämismenettelyyn ja lupiin muuten liittyvistä kysymyksistä säädetään tarkemmin pakkokeinolain 5 a luvussa.

3 §. Televalvonnan edellytykset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan televalvontalupa voitaisiin myöntää törkeän tulliselvitysrikoksen esitutkintaa varten kyseisessä momentissa säädettyin edellytyksin.

4 §. Teknisen kuuntelun edellytykset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 5 kohta, jonka mukaan lupa tekniseen kuunteluun voitaisiin myöntää törkeän tulliselvitysrikoksen esitutkintaa varten kyseisessä momentissa säädettyin edellytyksin.

1.4 Laki vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta

Laki ehdotetaan kumottavaksi.

1.5 Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta

7 §. Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen mukaan rangaistus puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta säädetään rikoslain 46 luvun 11 §:ssä. Nykyinen 3 momentti ehdotetaan siirrettäväksi

2 momentiksi ja 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi.

1.6 Laki kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta

9 §. Pykälän 2 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen mukaan rangaistus tämän lain 4 §:n 4 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta huolimattomuudesta säädetään rikoslain 46 luvun 12 §:ssä.

1.7 Poliisilaki

31 a §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi mainintaa, ettei poliisimiehellä ole oikeutta käyttää peitetoimintaa törkeän tulliselvitysrikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

3 Säättämisjärjestys

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen kuuntelu liittyvät perustuslaissa suojatun perusoikeuden käyttämiseen. Perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä ja turvallisuustarkastuksessa sekä vapaudenmenetyksen aikana. Kun 2 momentti lisättiin pakkokeinolain 5 a luvun telekuuntelun edellytyksiä koskevaan 2 §:ään, eduskunnan perustuslakivaliokunta totesi (PeVL 36/2002 vp), että ehdotettu 2 momentti koskee sellaisia liike- tai ammattitoiminnassa tehtyjä törkeitä rikoksia, joissa rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Tällä tavoin kvalifioituissa tapauksissa, jos vaaditaan kummankin edellytyksen täyttymistä, oli valiokunnan käsityksen mukaan kysymys perustuslain mielessä turvallisuutta

vaarantavista rikoksista. Tältä osin perustuslakivaliokunta vielä viittasi aikaisempaan lausuntoonsa (PeVL 8/1994 vp), joka koski pakkokeinolain 5 a luvun säätämistä. Kun otetaan huomioon se, mitä yleisperustelujen alajaksossa 3.2 lausutaan tarpeesta mahdollistaa telekuuntelu, televalvonta ja tekninen

kuuntelu törkeän tulliselvitysrikoksen esituskinnassa, lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**rikoslain 46 luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 46 luvun otsikko, 7 ja 14 §, sellaisina kuin ne ovat, otsikko laissa 769/1990, 7 § laeissa 769/1990 ja 951/1999 ja 14 § laissa 743/1995, sekä

lisätään 46 lukuun siitä lailla 875/2001 kumotun 8–13 §:n tilalle uusi 8–13 § ja lukuun uusi 15 § seuraavasti:

46 luku

8 §

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset*Törkeä tulliselvitysrikos*

7 §

Tulliselvitysrikos

Joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka sellaista velvollisuutta täyttäessään antaa väärän tai puutteellisen tiedon siten, että teko on omiaan aiheuttamaan

1) veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheuttoman palauttamisen,

2) tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka

3) laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 29 luvun 1–3 §:ssä tarkoitettuna veropetosrikkoksena, tämän luvun 1–5 §:ssä tarkoitettuna säännöstely- tai salakuljetusrikkoksena taikka Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain (653/2007) 9 §:n mukaisena käteisrahan ilmoittamisrikkomuksena, *tulliselvitysrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

Jos tulliselvitysrikkoksessa

1) teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

3) rikos tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitettun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti

ja tulliselvitysrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksentehtäjä on

tuomittava *törkeästä tulliselvitysrikoksesta* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

9 §

Lievä tulliselvitysrikos

Jos tulliselvitysrikos, huomioon ottaen oikeudettoman taloudellisen hyödyn vaaran vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentehtäjä on tuomittava *lievästä tulliselvitysrikoksesta* sakkoon.

10 §

Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen

Joka ilmoittaa alkuperätodistuksen antamiseen oikeutetulle Suomen viranomaiselle tai muulle toimielimelle väärän tiedon vientitavaran alkuperästä hankkiakseen tältä tullietuuskohtelun tai muun vastaavan etuuskohtelun saamiseksi vieraassa valtiossa tarvittavan alkuperätodistuksen, on tuomittava *vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisesta on tuomittava myös se, joka tavaraa Suomesta vieraaseen valtioon vietäessä ilmoittaa kyseisen valtion viranomaiselle väärän tiedon tavarana alkuperästä tulli- tai muun vastaavan etuuskohtelun saamiseksi kyseisessä valtiossa.

11 §

Puolustustarvikkeiden maastavientirikos

Joka luvattomasti vie maasta puolustustarvikkeita tai luovuttaa tai siirtää ulkomaille puolustustarvikkeen valmistusoikeuden tai kuljettaa Suomen kautta kolmanteen maahan puolustustarvikkeita tai välittää puolustustarvikkeita taikka sitä yrittää, on tuomittava *puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta on tuomittava myös se, joka maastavientiluvan tai välitysluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja.

12 §

Kaksikäyttötutteen vientivalvontailmoituksen laiminlyönti

Joka huolimattomuudesta laiminlyö kaksikäyttötutteen vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 4 §:n 4 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava *kak-*

sikäyttötutteen vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Säännöstelyrikokseen, törkeään säännöstelyrikokseen, salakuljetukseen, törkeään tulliselvitysrikokseen ja puolustustarvikkeiden maastavientirikokseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

14 §

Määritelmät

Verolla tarkoitetaan tässä luvussa veron ennakkoa lukuun ottamatta muita rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuja maksuja.

Tullilainsäädännöllä tarkoitetaan tässä luvussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2008/450/EY 4 artiklan 2 kohdassa mainittua lainsäädäntöä.

15 §

Rajoitussäännös

Tämän luvun 1–5, 7–10 ja 12 §:ssä tarkoitettuna rikoksena ei pidetä vähäistä ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä eikä muuta vähäistä menettelytapamääräyksen rikkomista.

Tämän luvun 6 ja 6 a §:ssä tarkoitettua rikoksesta ei tuomita henkilöä, joka on osallinen tavaraa maahan tuotaessa tehtyyn rikokseen.

Tämän luvun 6 ja 6 a §:ää ei sovelleta rikoksentehtäjän kanssa yhteistaloudessa asuvaan henkilöön, joka ainoastaan käyttää tai kuluttaa rikoksentehtäjän yhteistalouden tavanomaisiin tarpeisiin hankkimaa omaisuutta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

2.

Laki**tullilain 20 d ja 42 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 20 d §:n 3 momentti ja 42 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 20 d §:n 3 momentti laissa 774/2003, seuraavasti:

20 d §

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tullirikoksena pidettävään huumausainerikokseen tai törkeään tulliselvitysrikokseen. Teknisen katselun ja teknisen seurannan edellytyksenä on vastaavasti, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai myötävaikuttavan tällaisen tullirikoksen tekemiseen.

42 §

Rangaistus tullin lainvastaisesta välttämisestä tai sen yrittämisestä säädetään rikoslain 29 luvun 1—3 §:ssä ja rangaistus tulliselvitysrikoksista rikoslain 46 luvun 7—9 §:ssä.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo tullilainsäädännön mukaisen ilmoitus- tai muun velvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, eikä teko ole rangaistava lievänä tulliselvitysrikoksena, *tullirikomuksesta* sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

3.

Laki**pakkokeinolain 5 a luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvun 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 a luvun 2 §:n 2 momentti laissa 651/2004 sekä 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti laissa 646/2003, seuraavasti:

<p style="text-align: center;">5 a luku</p> <p style="text-align: center;">Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu</p> <p style="text-align: center;">2 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Telekuuntelun edellytykset</i></p> <p>-----</p> <p>Lupa 1 momentin mukaiseen telekuunteluun voidaan siinä säädetyn edellytyksin antaa myös, kun on syytä epäillä jotakuta liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä sellaisesta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) törkeästä lahjuksen antamisesta, 2) törkeästä kavalluksesta, 3) törkeästä veropetoksesta, törkeästä avustuspetoksesta, 4) törkeästä väärennyksestä, 5) törkeästä petoksesta, 6) törkeästä velallisen epärehellisyydestä, törkeästä velallisen petoksesta, 7) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäytöstä, 8) törkeästä säännöstelyrikoksesta, 9) törkeästä sisäpiirintiedon väärinkäytöstä tai törkeästä kurssin vääristämisestä, 10) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä taikka 11) törkeästä tulliselvitysrikoksesta, 	<p style="text-align: center;">jossa rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.</p> <p>-----</p> <p style="text-align: center;">3 §</p> <p style="text-align: center;"><i>Televalvonnan edellytykset</i></p> <p>Kun on syytä epäillä jotakuta</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, 2) automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, parituksesta, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta, laittomasta uhkauksesta tai huumausainerikoksesta, 3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä, 4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta tai 5) törkeästä tulliselvitysrikoksesta, <p>rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleliittymään, telesoitteeseen tai telepäätelaitteeseen taikka hankkia epäillyn hallussa olevan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä matkaviestimen sijaintitiedot taikka tilapäisesti</p>
--	--

sulkea tällainen liittymä tai laite, jos televalvonnalla saatavilla tiedoilla taikka teleliittymän tai telepäätelaitteen sulkemisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

4 §

Teknisen kuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

- 1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,
- 2) huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta tai

5) törkeästä tulliselvitysrikoksesta, rikoksen esitutkintaa toimittava viranomaisen saa kohdistaa epäiltyyn teknistä kuuntelua, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

4.

Laki

vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan 4 päivänä heinäkuuta 1975 annettu laki vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisen rankaisemisesta (524/1975).

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

5.

Laki**puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 9 maaliskuuta 1990 annetun lain (242/1990) 7 §, sellaisena kuin se on laissa 900/2002, seuraavasti:

7 §
 Rangaistus puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 46 luvun 11 §:ssä.

sesti, on tuomittava *puolustustarvikkeiden maastavientirikkomuksesta* sakkoon.

Joka muulla kuin rikoslain 46 luvun 11 §:ssä säädetyllä tavalla menettelee tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastai-

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

6.

Laki**kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta 26 päivänä heinäkuuta 1996 annetun lain (562/1996) 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 891/2000, seuraavasti:

9 §
Rangaistukset

huolimattomuudesta säädetään rikoslain 46 luvun 12 §:ssä.

_____ Rangaistus tämän lain 4 §:n 4 momentissa säädetyin ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta

_____ Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

7.

Laki**poliisilain 31 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 31 a §, sellaisena kuin se on laissa 525/2005, seuraavasti:

31 a §

Peitetoiminnan edellytykset

Poliisimiehellä on oikeus peitetoimintaan, jos se on tarpeen pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä tarkoitetun muun rikollisen toiminnan kuin törkeän tulliselvitysrikoksen taikka rikoslain 17 luvun 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi ja tiedonhankinnan kohteena

olevan käyttäytymisen perusteella tai muutoin on perusteltu aihe epäillä hänen syyllistyneen sanottuun rikokseen. Peitetoiminta asunnossa on sallittua, jos sisäänkäynti tai oleskelu tapahtuu asuntoa käyttävän aktiivisella myötävaikutuksella. Kotietsinnästä on kuitenkin voimassa, mitä pakkokeinolaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

rikoslain 46 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 46 luvun otsikko, 7 ja 14 §, sellaisina kuin ne ovat, otsikko laissa 769/1990, 7 § laeissa 769/1990 ja 951/1999 ja 14 § laissa 743/1995, sekä

lisätään 46 lukuun siitä lailla 875/2001 kumotun 8–13 §:n tilalle uusi 8–13 § ja lukuun uusi 15 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

46 luku

46 luku

Säännöstelyrikoksista ja salakuljetuksesta

Maahantuontiin ja maastavientiin liittyvät rikokset

(uusi)

7 §

Tulliselvitysrikos

Joka jättää täyttämättä tullilainsäädännössä säädetyn ilmoitus- tai tiedonantovelvollisuuden taikka sellaista velvollisuutta täyttäessään antaa väärän tai puutteellisen tiedon siten, että teko on omiaan aiheuttamaan

1) veron määräämättä jättämisen, sen määräämisen liian alhaisena tai veron aiheuttoman palauttamisen,

2) tullivelkaa koskevan vakuuden määräämisen liian pieneksi taikka

3) laissa säädetyn tai sen nojalla annetun kiellon tai ehdon vastaisen tavaran maahantuonnin tai maastaviennin,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 29 luvun 1–3 §:ssä tarkoitettuna veropetosrikkoksena, tämän luvun 1–5 §:ssä tarkoitettuna säännöstely- tai salakuljetusrikkoksena taikka Euroopan yhteisön rajan yli kuljetettavan käteisrahan valvonnasta annetun lain (653/2007) 9 §:n mukaisena käteisrahan il-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

moittamisrikkomuksena, tulliselvitysrikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi kuudeksi kuukaudeksi.

(uusi)

8 §

Törkeä tulliselvitysrikos

Jos tulliselvitysrikoksessa

1) teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa taloudellista hyötyä,

2) rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti taikka

3) rikos tehdään osana 17 luvun 1 a §:n 4 momentissa tarkoitetun järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa tai ammattimaisesti

ja tulliselvitysrikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä, rikoksenteijä on

tuomittava törkeästä tulliselvitysrikoksesta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kolmeksi vuodeksi.

(uusi)

9 §

Lievä tulliselvitysrikos

Jos tulliselvitysrikos, huomioon ottaen oikeudettoman taloudellisen hyödyn vaaran vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievästä tulliselvitysrikoksesta sakkoon.

(uusi)

10 §

Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antaminen

Joka ilmoittaa alkuperätodistuksen antamiseen oikeutetulle Suomen viranomaiselle tai muulle toimielimelle väärän tiedon vientitavaran alkuperästä hankkiakseen tältä tulietuuskohtelun tai muun vastaavan etuuskohtelun saamiseksi vieraassa valtiossa tarvittavan alkuperätodistuksen, on tuomittava vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vientitavaran alkuperää koskevan väärän tiedon antamisesta on tuomittava myös se, joka tavaraa Suomesta vieraaseen valtioon vietäessä ilmoittaa kyseisen valtion viranomaiselle väärän tiedon tavaran alkuperästä tulli- tai muun vastaavan etuuskohtelun saamiseksi kyseisessä valtiossa.

(uusi)

11 §

Puolustustarvikkeiden maastavientirikos

Joka luvattomasti vie maasta puolustustarvikkeita tai luovuttaa tai siirtää ulkomaille puolustustarvikkeen valmistusoikeuden tai kuljettaa Suomen kautta kolmanteen maahan puolustustarvikkeita tai välittää puolustustarvikkeita taikka sitä yrittää, on tuomittava *puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta on tuomittava myös se, joka maastavientiluvan tai välitysluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja.

(uusi)

12 §

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönti

Joka huolimattomuudesta laiminlyö kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain (562/1996) 4 §:n 4 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava *kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyönnistä* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

14 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Säännöstelyrikokseen, törkeään säännöstelyrikokseen ja salakuljetukseen sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

13 §

Oikeushenkilön rangaistusvastuu

Säännöstelyrikokseen, törkeään säännöstelyrikokseen, salakuljetukseen, *törkeään tulliselvitysrikokseen* ja *puolustustarvikkeiden maastavientirikokseen* sovelletaan, mitä oikeushenkilön rangaistusvastuusta säädetään.

(uusi)

14 §

Määritelmät

Verolla tarkoitetaan tässä luvussa veron ennakkoa lukuun ottamatta muita rikoslain 29 luvun 9 §:n 1 momentissa tarkoitettuja maksuja.

Tullilainsäädännöllä tarkoitetaan tässä luvussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2008/450/EY 4 artiklan 2 kohdassa mainittua lainsäädäntöä.

7 §

Rajoitussäännös

Tämän luvun 1–5 §:ssä tarkoitettuna rikoksena ei pidetä vähäistä ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä eikä muuta vähäistä menettelytapamääräyksen rikkomista.

15 §

Rajoitussäännös

Tämän luvun 1–5, 7–10 ja 12 §:ssä tarkoitettuna rikoksena ei pidetä vähäistä ilmoittamis- tai tiedonantovelvollisuuden laiminlyöntiä eikä muuta vähäistä menettelytapamääräyksen rikkomista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 _____ .

2.

Laki**tullilain 20 d ja 42 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 20 d §:n 3 momentti ja 42 § 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 20 d §:n 3 momentti laissa 774/2003, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

20 d §

20 d §

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tai tullirikoksena pidettävään huumausainerikokseen. Teknisen katselun ja teknisen seurannan edellytyksenä on vastaavasti, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai myötävaikuttavan tällaisen tullirikoksen tekemiseen.

Teknisen kuuntelun edellytyksenä on lisäksi, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta, tullirikoksena pidettävään huumausainerikokseen tai *törkeään tulliselvitysririkokseen*. Teknisen katselun ja teknisen seurannan edellytyksenä on vastaavasti, että henkilön käyttäytymisen perusteella tai muutoin voidaan perustellusti olettaa hänen syyllistyvän tullirikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai myötävaikuttavan tällaisen tullirikoksen tekemiseen.

42 §

42 §

Rangaistus tullin lainvastaisesta välttämisestä tai sen yrittämisestä on säädetty rikoslain 29 luvun 1–3 §:ssä.

Joka tahallisesti tai törkeästi tuottamuksesta laiminlyö tullilainsäädännön mukaisen ilmoittamis- tai muun velvollisuuden taikka muuten rikkoo sanottuja säännöksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla ole säädetty ankarampaa rangaistusta, tullirikkomuksesta sakkoon.

Rangaistus tullin lainvastaisesta välttämisestä tai sen yrittämisestä *säädetään* rikoslain 29 luvun 1–3 §:ssä ja rangaistus tulliselvitysririkoksista rikoslain 46 luvun 7–9 §:ssä.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikkoo tullilainsäädännössä mukaisen velvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, eikä teko ole rangaistava lievänä tulliselvitysririkoksena, tullirikkomuksesta sakkoon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

3.

Laki**pakkokeinolain 5 a luvun muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/1987) 5 a luvun 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 5 a luvun 2 §:n 2 momentti laissa 651/2004 sekä 3 §:n 1 momentti ja 4 §:n 1 momentti laissa 646/2003, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

5 a luku

5 a luku

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu**Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu**

2 §

2 §

*Telekuuntelun edellytykset**Telekuuntelun edellytykset*

Lupa 1 momentin mukaiseen telekuunteluun voidaan siinä säädetyin edellytyksin antaa myös, kun on syytä epäillä jotakuta liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä sellaisesta

- 1) törkeästä lahjuksen antamisesta,
- 2) törkeästä kavalluksesta,
- 3) törkeästä veropetoksesta, törkeästä avustuspetoksesta,
- 4) törkeästä väärennyksestä,
- 5) törkeästä petoksesta,
- 6) törkeästä velallisen epärehellisyydestä, törkeästä velallisen petoksesta,
- 7) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäytöstä,
- 8) törkeästä säännöstelyrikoksesta,
- 9) törkeästä sisäpiirintiedon väärinkäytöstä tai törkeästä kurssin vääristämisestä taikka
- 10) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

jossa rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.

Lupa 1 momentin mukaiseen telekuunteluun voidaan siinä säädetyin edellytyksin antaa myös,

kun on syytä epäillä jotakuta liike- tai ammattitoimintaan liittyvästä sellaisesta

- 1) törkeästä lahjuksen antamisesta,
- 2) törkeästä kavalluksesta,
- 3) törkeästä veropetoksesta, törkeästä avustuspetoksesta,
- 4) törkeästä väärennyksestä,
- 5) törkeästä petoksesta,
- 6) törkeästä velallisen epärehellisyydestä, törkeästä velallisen petoksesta,
- 7) törkeästä lahjuksen ottamisesta, törkeästä virka-aseman väärinkäytöstä,
- 8) törkeästä säännöstelyrikoksesta,
- 9) törkeästä sisäpiirintiedon väärinkäytöstä tai törkeästä kurssin vääristämisestä,
- 10) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä taikka

11) *törkeästä tulliselvitysrikoksesta*, jossa rikoksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Televalvonnan edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

2) automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, parituksesta, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta, laittomasta uhkauksesta tai huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä tai

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta,

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleliittymään, teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen taikka hankkia epäillyn hallussa olevan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä matkaviestimen sijaintitiedot taikka tilapäisesti sulkea tällainen liittymä tai laite, jos televalvonnalla saatavilla tiedoilla taikka teleliittymän tai telepäätelaitteen sulkemisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

4 §

Teknisen kuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

2) huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä tai

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta,

rikoksen esitutkintaa toimittava viranomainen saa kohdistaa epäiltyyn teknistä kuunte-

3 §

Televalvonnan edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

2) automaattiseen tietojenkäsittelyjärjestelmään kohdistuneesta rikoksesta, joka on tehty telepäätelaitetta käyttäen, parituksesta, oikeudenkäytössä kuultavan uhkaamisesta, laittomasta uhkauksesta tai huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta tai

5) *törkeästä tulliselvitysrikoksesta,*

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kohdistaa televalvontaa epäillyn hallussa olevaan tai hänen oletettavasti muuten käyttämäänsä teleliittymään, teleosoitteeseen tai telepäätelaitteeseen taikka hankkia epäillyn hallussa olevan tai hänen oletettavasti muuten käyttämänsä matkaviestimen sijaintitiedot taikka tilapäisesti sulkea tällainen liittymä tai laite, jos televalvonnalla saatavilla tiedoilla taikka teleliittymän tai telepäätelaitteen sulkemisella voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

4 §

Teknisen kuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta,

2) huumausainerikoksesta,

3) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

4) terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta tai

5) *törkeästä tulliselvitysrikoksesta,*

rikoksen esitutkintaa toimittava viranomainen saa kohdistaa epäiltyyn teknistä kuunte-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

lua, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

lua, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

5.

Laki

puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta 9 maaliskuuta 1990 annetun lain (242/1990) 7 §, sellaisena kuin se on laissa 900/2002, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §

7 §

Joka luvattomasti vie maasta puolustustarvikkeita tai luovuttaa tai siirtää ulkomaille puolustustarvikkeen valmistusoikeuden tai kuljettaa Suomen kautta kolmanteen maahan puolustustarvikkeita tai välittää puolustustarvikkeita taikka sitä yrittää, on tuomittava maastavientirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Maastavientirikoksesta on tuomittava myös se, joka maastavientiluvan tai välitysluvan saamiseksi antaa totuuden vastaisia tietoja tai salaa tietoja.

Joka muutoin menettelee tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti, on tuomittava maastavientirikkomuksesta sakkoon.

Rangaistus puolustustarvikkeiden maastavientirikoksesta säädetään rikoslain 46 luvun 11 §:ssä.

Joka muulla kuin rikoslain 46 luvun 11 §:ssä säädetyllä tavalla menettelee tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti, on tuomittava puolustustarvikkeiden maastavientirikkomuksesta sakkoon.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

6.**Laki****kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta 26 päivänä heinäkuuta 1996 annetun lain (562/1996) 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 891/2000, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

9 §

9 §

*Rangaistukset**Rangaistukset*

Joka huolimattomuudesta rikkoo 4 §:n 4 momentissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava kaksikäyttötuotteiden vientivalvontailmoituksen laiminlyömisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Rangaistus tämän lain 4 §:n 4 momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden rikkomisesta huolimattomuudesta säädetään rikoslain 46 luvun 12 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

7.

Laki**poliisilain 31 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 7 päivänä huhtikuuta 1995 annetun poliisilain (493/1995) 31 a §, sellaisena kuin se on laissa 525/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 a §

31 a §

Peitetoiminnan edellytykset

Peitetoiminnan edellytykset

Poliisimiehellä on oikeus peitetoimintaan, jos se on tarpeen pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä tarkoitetun rikollisen toiminnan taikka rikoslain 17 luvun 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi ja tiedonhankinnan kohteena olevan käyttäytymisen perusteella tai muutoin on perusteltu aihe epäillä hänen syyllistyvän sanottuun rikokseen. Peitetoiminta asunnossa on sallittua, jos sisäänkäynti tai oleskelu tapahtuu asuntoa käyttävän aktiivisella myötävaikutuksella. Kotietsinnästä on kuitenkin voimassa, mitä pakkokeinolaissa säädetään.

Poliisimiehellä on oikeus peitetoimintaan, jos se on tarpeen pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä tarkoitetun *muun rikollisen toiminnan kuin törkeän tulliselvitysrikoksen* taikka rikoslain 17 luvun 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen tai sen rangaistavan yrityksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi ja tiedonhankinnan kohteena olevan käyttäytymisen perusteella tai muutoin on perusteltu aihe epäillä hänen syyllistyvän sanottuun rikokseen. Peitetoiminta asunnossa on sallittua, jos sisäänkäynti tai oleskelu tapahtuu asuntoa käyttävän aktiivisella myötävaikutuksella. Kotietsinnästä on kuitenkin voimassa, mitä pakkokeinolaissa säädetään.

—
Tämä laki tulee voimaan *päivänä*
kuuta 20 .
 —